Ecologia – o şansă pentru mileniul trei

NATURA

Nr. 12 (358) Decembrie 2021

Publicaţie de ecologie, turism şi cultură Director: Alecu Reniţă

Foto: Andrei Mardare

Eu m-am abonat la „NATURA”!
Tu ai reuşit?
Hai, vino să faci parte din familia noastră, familia revistei „NATURA”.
Mai sunt cateva zile de abonare pentru tot anul 2022.
La mulți ani, dragii mei cititori!

BUNICA ȘTIA SĂ CHEME NINSORILE

Alecu RENIȚĂ

Ce mai aşteptam ninsorile şi sărbătorile de iarnă în copilărie şi adolescenţă!

Ştiam şi eu, şi fraţii mei, că o putem supăra pe mama, dacă începeam să scâncim că nu ne ajunge o carte de Ion Creangă sau vrem ceva ce lipsea în gospodăria noastră. Ne-a deprins de mici să nu ne plângem, ci să mulţumim Celui-de-Sus pentru fiecare zi dăruită. Totuşi, o singură dată în an, mama ne lăsa să ne jeluim, la sfârşit de decembrie, când intram în vacanţa şcolară de iarnă şi ninsorile întârziau să vină, iar sărbătorile ne băteau la fereastră. Ca toţi sătenii, cunoştea prea bine indicaţiile date de „nacialnici” ca părinţii să nu le permită copiilor să participe la sărbătorile religioase. Ea, de felul ei, nu mergea deschis împotriva apei, dar nu prea avea urechi pentru proverbul moldovenesc – capul plecat sabia nu-l taie. „Ştiu că la şcoală v-au spus ca de Crăciun să nu umblaţi cu cerutul pe la ferestrele oamenilor, că dacă vă prinde pe drumuri „drujina” (patrula-n.a.) o să vă dea afară de la învăţătură. Dacă voi vreţi să vă duceţi cu Colinda, Steaua şi Plugușorul, duceţi-vă fără teamă, că mama o să le lămurească lor ce înseamnă cerut şi ce înseamnă sfintele sărbători de iarnă”. Ne privea cu drag, se mira nu ştiu cum că a mai trecut un an, uita de grijile zilnice, se lumina toată la chip şi ne mângâia încet de ne topeam sub mâna ei caldă şi protectoare. Dar, pe lângă învoire, aşteptam să ne întrebe ce mai dorim şi, cum ne întreba, răbufneam în cor: „Ninsori, vrem ca ninsorile să vină în satul nostru”.

Din pragul casei părinteşti se deschidea cea mai frumoasă luncă din lume, lunca râului Cogâlnic, care se pierdea până la poala unui deal ce sprijinea linia ondulată a orizontului. Toată „corola de minuni a lumii” era adunată şi încăpea între streaşina casei părinteşti şi linia orizontului; aici încolţeau şi înfloreau tainele Universului, de aici dezlegam visurile şi le dădeam drumul să hoinărească dincolo de stele şi luceferi, aici aşteptam în fiecare iarnă să valseze fulgii şi în fiecare primăvară să mijească verdele din luncă. Nu ştiam dacă ceream prea mult, dar mama după ce ne asculta dorinţa, îşi punea bondiţa pe ea şi ieşea afară. Privea lunca şi orizontul, se uita la ceruri, amirosea parcă văzduhurile din depărtări şi rostea vorba pe care o aşteptam: „Duceţi-vă la mâca Anica, ea ştie să cheme ninsorile”.

Să fi locuit bunicii la o depărtare de un kilometru de casa noastră, de cealaltă parte a bulhacului, unde un braţ al Cogâlnicului ba acoperea cu apă, ba dezgolea cărăruia cea mai scurtă dintre gospodăriile noastre. Oricum, dintre numeroasele neamuri ale bunicilor împrăştiate prin tot satul, noi eram cei mai aproape de casa lor, aşa că de sărbători ei nu prea duceau lipsă de prezenţa noastră. Făceam ce făceam şi tot la ei ajungeam, mai exact – la mâca Anica, fiindcă bâtu Nicandru, cât eram mici, nu prea ne băga în seamă. În schimb, bunica avea un întreg ritual de a ne primi în camera ei împodobită cu lăicere colorate şi plină de icoane şi arhangheli, cu opaiţul de-a pururea licărind sub aripile îngerilor, cu steblele de busuioc prinse de grinda masivă, vopsită în albastru, pe care se zăreau şi câteva stele zugrăvite în alb. De pe pervazul ferestrelor, din farfurii mari „de bocnă”, câteva gutuie uriaşe, care acopereau un sfert din geam, împrăştiau o lumină gălbuie şi o aromă fără de pereche în lume. Bunica ne aşeza pe laviţa înaltă de lângă sobă, ne învăluia cu ochii ei albaştri şi întreba ce fac părinţii, se interesa cum ne împăcăm cu învăţătura, cât stăm în vacanţă şi ce poezii noi am învăţat. După ce asculta spusele noastre se îndrepta spre Casa Mare, o cameră plină de taine, fiindcă acolo copiii nu aveau voie să intre. Se reîntorcea cu o străchinoaie vârfuită cu mere boiereşti şi prasade mai mari decât pumnul, cu nuci şi struguri negri prinşi de coardă, cu perje afumate şi zarzări uscaţi. Mai scotea, nu ştiu de unde, un borcan de miere şi halviţă. Îi făcea mare plăcere să ne dăruiască fructe, dulciuri, bomboane şi turte, să ne vadă mâncând cu poftă, să ne dea să gustăm cu linguriţa miere de albine. „Vă aştept di Crăciun şi di Sfântul Vasili, sî ni colindaţi şi sî ni hăiţi, cî atunci vă adun pi toţi şî am sî scot harbujii şi zămoşii din grâu şî a sî mâncaţi şî voi. Bădiţ-to Gheorghe a sî vinî cu sania şi cu Steaua, şî cu colindătorii lui. Sî vă băgaţi şî voi în ceatî, poati v-a primi, cî sînteţi mărişori. Dar sî cântaţi frumos, cî altfel nu vă mai plimbî cu sania pi bulhac,” – ne spunea bunica la despărţire.

Ieşeam în prag, priveam la pământul negru, fără pic de zăpadă, apoi ne uitam întrebători la bunica Anica să ne spună dacă prindem ninsorile în timpul vacanţei sau rămânem numai cu vântul şi Cogâlnicul îngheţat. „N-am zîs eu cî bădiţ-to Gheorghe a sî vină de Crăciun cu sania? Aghe pe 5 ianuarie a sî înceapă sî ningă, a doua zî, tot satul a să cie în alb, iar a triia zî, la Crăciun, omătu a sî treacî mai sus di genunchi,” – ne liniştea bunica, mângâindu-ne şi urându-ne drum bun. De-a lungul anilor, toate prezicerile ei s-au împlinit, iar lumea zicea că ea a deprins să simtă ninsorile în Siberia, acolo, la Polul Nord, unde a fost deportată mai mulţi ani.

De Crăciun, casa bunicilor era neîncăpătoare: ne adunam pe la amiază 23 de nepoţi şi 12 vârstnici. „Tamada” era bădiţa Gheorghe, care timp de o jumătate de oră ne transforma pe toţi într-un cor de colindători – cântam împreună „Trei păstori”, „Florile dalbe”, „Vifleimul”, „Linu-i lin”, „Sculaţi, sculaţi boieri mari”. Apoi, din Casa Mare aduceau Steaua frumos împodobită, în mijlocul căreia se afla icoana Maicii Domnului cu Pruncul în braţe, iar de margini erau prinşi zurgălăi. Înconjuram Steaua din toate părţile şi cântam împreună „Steaua sus răsare”, apoi se începea ritualul de împărţire a darurilor de Crăciun. Bunica le vârfuia pe toate, fiindcă ne dădea şi câte o monedă mare şi grea de o rublă. Iar pe atunci cu o rublă puteam cumpăra un sfert din magazinul satului.

Sărbătoarea continua. În timp ce mama cu surorile ei aranjau bucatele pe două mese separate – pentru vârstnici şi copii – bădiţa Gheorghe se masca şi împreună cu 4-5 colindători dădeau un adevărat spectacol de ne lăsau cu gura căscată, până ce bunicul ordona milităreşte: „Acum, toţi la masă!” Iar nouă, copiilor, ne mai adăuga: „Mâncaţi, dar din barbă să nu daţi!”

Nu ştiu cât dura masa, dar noi, copiii, ieşeam mai înainte şi ne băteam cu bulgări până apărea bădiţa Gheorghe, care îşi aducea calul năzdrăvan de sub şopron, ne clădea pe toţi în sania lui de poveste cu tălpoaie late şi o gonea prin nămeţii de pe bulhac. Chiuiam cu toţii de bucurie, de răsuna până hăt departe Valea Cogâlnicului, apoi peste 15-20 de minute bădiţa Gheorghe aducea sania în faţa casei şi ne declara că sărbătoarea la bunici s-a încheiat. „Acum, mai adăuga el, dacă părinţii vă dau voie, duceţi-vă şi la alţii cu Colinda şi Steaua.”

Peste ani, acele sărbători de Crăciun şi de Sfântul Vasile, când ne adunam cu toate rudele apropiate la bunici, îmi strălucesc ca şi Steaua care sus răsare. O parte din oamenii dragi de odinioară caligrafiază norii din înalturi şi mai trimit câte o pană de înger spre lunca Cogâlnicului. Multe s-au troienit şi spulberat, dar căldura pe care o simţeam de sărbători, când bunicii ne adunau la casa lor, nu am cum s-o uit. După cum nu pot uita că bunica Anica, ori de câte ori a chemat ninsorile de Crăciun de atâtea ori ele au venit în toată splendoarea şi frumuseţea lor. Şi azi, când duc dorul ninsorilor, care tot mai rar ajung pe pământul Moldovei, îmi vine s-o rog pe bunica să-mi trimită o veste din ceruri, dacă o să mai ningă vreodată atât de miraculos şi frumos ca în anii copilăriei.

Rezervația cultural-naturală „Orheiul Vechi” văzută de la înălțime

Lilia CURCHI

***BELVEDÉRE** – Construcție așezată pe un loc ridicat, de unde se poate privi departe; loc, terasă, platformă de unde se poate admira o priveliște* (Dicționarul explicativ al limbii române).

Defileul râului Răut. O priveliște care-ți taie respirația se deschide asupra Promontoriilor Butuceni și Peștere. De la înălțime se văd, ca-n palmă, schiturile rupestre Peștera și Bosie, Mănăstirea Adormirea Maicii Domnului, vestigiile Cetății medievale, orașul medieval Șehr al Cedid.

Peisajul primelor zile de iarnă de la Orheiul Vechi l-am admirat de pe noua și prima belvedére a Rezervației cultural-naturale Orheiul Vechi. Mii de turiști care ajung anual la Orheiul Vechi, la muzeul în aer liber considerat cartea de vizită a R. Moldova, vor avea ca prim punct de popas această terasă deasupra Răutului.

Era o necesitate, ne povestește Elena Scobioală, coordonatoare locală a programului US Forest Service. Platforma de observare a fost ridicată pentru a proteja reciful milenar de la distrugere, or, mii de vizitatori se opreau anume aici pentru a admira peisajul, umblând haotic și generând degradări ireversibile. Astăzi, belvedérea ne asigură protejarea și conservarea naturii, și a patrimoniului cultural, este redusă posibilitatea apariției potecilor și locurilor de popas haotice la intrarea în Orheiul Vechi.

Proiectul tehnic, realizat de arhitectul local Andrei Vatamaniuc, respectă principiile de valorificare durabilă a peisajului. Platforma este înconjurată de un parapet din zidărie de piatră de calcar spartă, clădită de meșteri pietrari din satele învecinate. La intrare citim scurte informații de pe panoul informativ, iar în interior ne putem odihni pe o bancă. Amenajarea Platformei de belvedére a fost realizată de Rezervația cultural-naturală „Orheiul Vechi”, cu suportul U.S. Forest Service

și Ministerul Culturii al Republicii Moldova.

Grupuri de până la 20 de persoane pot intra concomitent pe platformă, unde se regăsește și un pupitru cu informație despre patrimoniul cultural al Rezervației cultural-naturale „Orheiul Vechi”, realizat în alfabetul Braille, destinat persoanelor cu deficiențe de vedere. În acest fel, belvedérea oferă nevăzătorilor o imagine perceptibilă despre ceea ce îi înconjoară.

Elena Scobioală mărturisește că a visat să realizeze o astfel de belvedere după ce a admirat una similară în SUA. *„Ideea acestui concept de amenajare a platformei de belvedére la Orheiul Vechi mi-a apărut în octombrie 2018, în timpul unei vizite în Parcul Național Rocky Mountains, desfășurată în cadrul „Seminarului Mobil privind planificarea și managementul turismului în ariile protejate din SUA”, organizat de U.S. Forest Service în cooperare cu Universitatea din Colorado. După ce am vizitat o platformă de belvedére din Colorado, am îndrăznit să visez să avem ceva asemănător în Moldova. Mai târziu, împreună cu arhitectul Andrei Vatamaniuc, am lucrat pentru a adapta conceptul din SUA la peisajul Rezervației Orheiul Vechi. Durata proiectului, de la idee până la realizare, a fost de trei ani. Nu a fost o muncă ușoară, dar prin parteneriate și muncă asiduă, împreună am construit ceva frumos. Rezultatul de astăzi – Platforma de belvedére de la Orheiul Vechi – este dovada puterii pe care o are fiecare dintre noi, puterea de a visa și de a acționa pentru binele comun.”*

De pe belvedérea de la Orheiul Vechi cuprindem în priviri și luăm acasă peisajul unic al arealului. Veniți să-l admirați și voi!

STÂNCA MÂGLA

Reciful care veghează Răutul

Vadim ȘTERBATE

Ținutul Orheiului este bogat în diverse atracții turistice, de la peisaje pitorești și vinării până la mănăstiri și biserici zidite sau săpate în piatră. Unul dintre locurile care merită a fi vizitat este și Stânca Mâgla, sau Mâglei, cum i se mai spune prin zonă.

Aflată pe teritoriul satului Piatra, dar vizavi de satul Păhărniceni, aceasta este mândria și simbolul băștinașilor. Cățăratul pe vârful stâncii, care are o înălțime de 80 m, a devenit o regulă obligatorie pentru orice copil și adolescent de prin părțile locului. Aproape de mijlocul stâncii este o grotă în care s-au găsit urme ale oamenilor preistorici.

O legendă despre această peșteră ne destăinuie cum a apărut numele stâncii. Se zice că acum mai multe secole, când năvăleau turcii, sătenii se ascundeau de dușmani în această peșteră. Și tot așa de mai multe ori, până ce un băiat care coborâse spre Răut a fost prins de otomani. Aceștia l-au mâglisit că-i vor da mult aur, adică s-au lingușit pe lângă el și l-au păcălit, doar ca să le spună unde s-au ascuns consătenii săi. Tânărul nu a stat mult pe gânduri și a dus iscoada până la gura peșterii. Sătenii au fost luați prizonieri, iar tânărul a fost răsplătit cu un urcior de aur, ce-i drept, acesta a fost topit și turnat pe gât trădătorului. De atunci și i s-a spus stâncii „Mâgla”.

Acest recif este format din resturi de organisme animale și vegetale, majoritatea fiind cochilii din perioada Mării Sarmatice. Cochiliile se văd cu ochiul liber, dacă examinăm stânca mai îndeaproape.

Valoarea Stâncii Mâgla a fost apreciată de oamenii de știință, drept urmare, acum mai bine de patru decenii, aceasta a fost luată oficial sub protecția statului. La poalele acesteia, chiar pe malul Răutului, este un loc în care localnicii obișnuiesc să strângă scoici. Iar un pic mai la vale, pe Răut, se găsește un pod suspendat care este deliciul celor dornici de adrenalină. Ce-i drept, mulți vor, dar puțini sunt cei care se încumetă să-l treacă de la un capăt la altul.

Distanța de la Chișinău:

➢ **58 km**

Orașe apropiate:

➢ **Orhei – 7 km**

➢ **Criuleni – 40 km**

Atracții turistice în regiune:

➢ **Conacul familiei Lazo din satul Piatra (2 km)**

➢ **Catedrala „Sfântul Dumitru” din Orhei (7 km)**

Cartea „99 de atracții turistice din Republica Moldova” poate fi procurată din librării sau de pe www.bookstore.md.

NOTA BENE: Turiștii trebuie să aibă încălțăminte adecvată pentru a escalada stânca și o lanternă pentru a cerceta interiorul peșterii!

CONCURS

SATELE MOLDOVEI

Dragi cititori, mulțumim tuturor celor care au fost activi și au transmis răspunsuri la concurs. În imaginea din ediția precedentă era, așa precum toți ați recunoscut, conacul lui Vasile Stroescu din satul Brânzeni, Edineț. Prin tragere la sorți, premiul revistei NATURA îl va primi Raisa Vechiu din satul Suhuluceni, Telenești. Vă rugăm să ne comunicați în prealabil când veniți după premiu.

Competiția continuă! Recunoașteți ce statuie este în imagine (vă șoptim că se află într-o peșteră!), ce valoare are monumentul naturii și în ce localitate se află? Transmiteți răspunsul la redacție (prin e-mail), până la data de 8 ianuarie 2022. Premiul: o vestă reflectorizantă de la prietenii de la Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic (tragere la sorți, din rândul celor care vor răspunde corect).

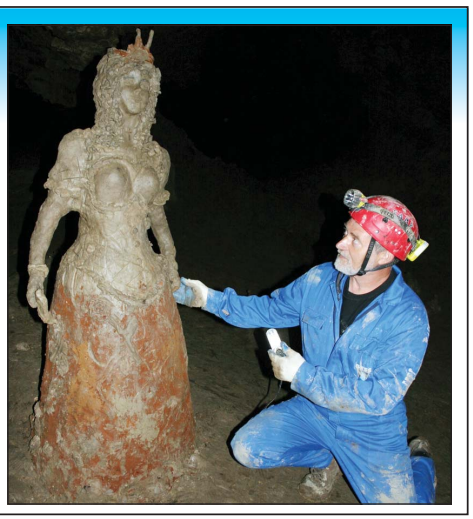

Zeci de ONG-uri dezaprobă modificările la Legea spațiilor verzi

Este încălcat dreptul constituțional la un mediu înconjurător sănătos

Cristina STRATON

31 de organizații ale societății civile, majoritatea membre ale Platformei Naționale a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic, consideră părtinitoare și dăunătoare inițiativa legislativă care prevede modificarea Legii spațiilor verzi din localitățile urbane și rurale. În special, este vorba de modificările care prevăd abrogarea prevederii privind consultarea cetățenilor și expertiza ecologică obștească și de stat. În context, printr-o declarație cer Parlamentului să reîntoarcă în Comisie inițiativa legislativă prin proiectul dat, or, în versiunea aprobată de legislativ, aceasta ar aduce prejudicii Programului de guvernare la combaterea corupției instituționale.

Într-o declarație expediată președintelui Parlamentului, semnatarii își exprimă dezacordul privind modificările operate prin proiectul Nr. 256 din 29.09.2021 la Legea cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale. Mai exact, aceștia constată încălcarea dreptului constituțional „la un mediu înconjurător sănătos" și, totodată, a drepturilor omului prin excluderea necesității consultării cetățenilor în procesul de luare a deciziilor privind amenajarea construcțiilor în spațiile verzi.

În declarație se notează că, atât Guvernul, care a avizat pozitiv proiectul de Lege, cât și Parlamentul, care cu 56 de voturi au votat proiectul în prima lectură, au prezentat în mod deformant, ca pe o mare victorie, că prin acest proiect vor fi interzise construcțiile capitale în spațiile verzi din localitățile rurale și urbane, omițând adevărul că, de fapt, Legea cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale, care este în vigoare din 1999, prevedea expres, de la bun început această interdicție în Articolul 20, alineatul 2,: „Construcțiile și amenajările incompatibile cu destinația spațiilor verzi (obiective industriale, locative, stații de alimentare cu combustibil etc.) sunt interzise".

Potrivit declarației, prin modificările operate, și mai exact prin abrogarea alineatului 3 al Art. 20 din Lege, comunitatea și cetățenii care locuiesc în zona unde este localizat spațiul verde sunt privați de dreptul de a mai fi consultați cu privire la amenajările și eventualele construcții de divertisment din spațiile verzi, indiferent de tipul lor, și nici nu va fi necesară expertiza ecologică de stat sau cea obștească.

În concluzie, prin declarație, semnatarii spun:

„1. Considerăm că Legea cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale din 1999 este o lege bună, care nu permite grupurilor de interese obscure să agreseze puținele spații verzi, care își păstrează menirea și integritatea;

2. Solicităm Parlamentului să examineze de ce instituțiile statului (evident, din motive de corupție) au boicotat timp de 22 de ani implementarea Legii cu privire la spațiile verzi ale localităților urbane și rurale din 1999 la capitolul crearea Registrelor naționale și locale (Art. 31) și includerea tuturor spațiilor verzi la Cadastru;

3. Rugăm Comisia de Mediu și Dezvoltare Regională a Parlamentului să inițieze consultări publice pe implementarea Legii cu privire la spațiile verzi din 1999.

4. Considerăm părtinitoare și dăunătoare inițiativa legislativă prin proiectul Nr. 256 din 29.09.2021 care specifică de a abroga prevederea privind consultarea cetățenilor și expertiza ecologică obștească și de stat, inițiativă prin care este revizuită și viciată premeditat Legea din 1999 și,

5. Cerem Parlamentului Republicii Moldova să reîntoarcă în Comisie inițiativa legislativă prin proiectul Nr. 256 din 29.09.2021, care aduce prejudicii Programului de guvernare la combaterea corupției instituționale".

STOP incinerării anvelopelor uzate!

Partidul Verde Ecologist i-a adresat o scrisoare deschisă președintei Maia Sandu prin care îi cere să se implice în stoparea legiferării incinerării anvelopelor uzate, prevedere pe care a votat-o deja Parlamentul în prima lectură. Reprezentanții formațiunii politice susțin că incinerarea anvelopelor este un proces foarte dăunător pentru sănătatea oamenilor și pentru mediul înconjurător.

În scrisoarea lor, reprezentanții Partidului Verde Ecologist menționează că cercetările și analizele științifice făcute de experții internaționali pe parcursul mai multor ani în Marea Britanie, Germania, Belgia, Italia, Franța, SUA, au demonstrat factologic că timp de 5 ani în regiunile în care au fost amplasate uzinele de incinerare și cele în care se incinerau parțial deșeurile (uzinele de ciment), s-a depistat o creștere a ratei de îmbolnăvire de cancer cu 40% mai mare și o frecvență sporită a nașterilor cu anomalii genetice.

„Majoritatea țărilor cu democrații avansate, spre care noi tindem, au stabilit moratoriu la construcția noilor uzini de incinerare a deșeurilor, iar cele deja construite treptat se lichidează. Potrivit comunicării Comisiei Europene, statele fără capacitate de incinerare ar trebui să se axeze pe implementarea unor măsuri care să favorizeze reciclarea, inclusiv prin dezvoltarea infrastructurii pentru colectare selectivă, reciclare, și reutilizare", se spune în scrisoarea formațiunii.

La 9 iulie 2015 Parlamentul European a adoptat Rezoluția privind Tranziția spre Economia Circulară, în care a trasat obiectivele obligatorii privind prevenirea generării deșeurilor, precum și eliminarea subvențiilor pentru incinerarea de orice tip. În ianuarie 2017, Comisia Europeană a prezentat un șir de recomandări statelor membre privind gestionarea deșeurilor, favorizând reciclarea și descurajând varianta incinerării. Comisia Europeană a recomandat introducerea unor taxe pe incinerare, eliminarea schemelor de subvenționare a incinerării deșeurilor, introducerea unui moratoriu pe construcția de noi facilități de incinerare și închiderea celor vechi sau ineficiente.

„Parlamentul Republicii Moldova a aprobat în prima lectură modificarea Legii privind deșeurile fără a organiza consultări publice și nu a efectuat prealabil o analiză minuțioasă a impactului social-economic și de mediu. Dat fiind faptul că, proiectul modificărilor date s-a perindat prin culuarele Parlamentului Republicii Moldova încă din 2012 și pe parcursul anilor a fost lobat intensiv de către deferite grupuri de interese, noi, Partidul Verde Ecologist, tindem să credem că aprobarea lui grabnică se datorează unor înțelegeri ascunse și cu tentă de corupție. La fel, ținem să vă informăm că, spre surprinderea ecologiștilor extraparlamentari, Comisia pentru mediu și dezvoltare regională, contrar misiunii ei, promovează proiecte de legi dăunătoare mediului înconjurător (a se vedea inițiativele legislative care vizează importul de piese uzate; spațiile verzi; incinerarea etc.).

Partidul Verde Ecologist a venit cu solicitarea către președinta Maia Sandu să încurajeze majoritatea parlamentară să renunțe la legiferarea incinerării anvelopelor uzate, iar în caz de eșec, să nu promulge modificările date. „Sănătatea mai multor generații de moldoveni și a mediului înconjurător depinde la moment foarte mult de decizia Dumneavoastră", se spune în scrisoarea adresată președintei.

La data de 9 decembrie 2021 Parlamentul Republicii Moldova a aprobat în prima lectură Proiectul de modificare a Legii Nr. 209 din 29.07.2016 privind deșeurile prin care a inițiat procedura de permitere a incinerării anvelopelor uzate, lucru interzis până acum. Aceste modificări, potrivit autorilor proiectului, sunt introduse în legislație pentru a diminua impactul negativ al anvelopelor uzate asupra sănătății populației și a utiliza capacitatea lor energetică.

Ana RĂILEANU

Complexul Hidroenergetic Nistrean are efecte asupra mediului acvatic, dar și a ecosistemelor riverane

Vedere spre Nistrul sugrumat de barajele hidrocentralelor ucrainene

Prin activitatea Complexului Hidroenergetic Nistrean (CHN) s-a indus un impact negativ asupra mediului, inclusiv asupra vieții plantelor și animalelor din regiune, generându-se efecte directe, indirecte, dar și cumulative atât în mediul acvatic, cât și în ecosistemele riverane râului.

Vegetația silvică de-a lungul fluviului Nistru este reprezentată prin păduri zonale (gorunete cu frasin, păduri de stejar cu carpen, de stejar cu porumbar etc.) și păduri azonale (pădurile din văile râurilor-zăvoaie; pădurile petrofite-de stâncării).

Pădurile riverane (aflate în zone de tranziție dintre ecosistemele acvatice și ecosistemele terestre) sunt foarte sensibile la regimul hidrologic al fluviului (variațiile sezoniere, durata, frecvența, rata de schimbare și magnitudinea ei) și la modificările de mediu (poluarea, schimbările climatice etc.). Impactul negativ al acestor factori asupra ecosistemelor de păduri inundabile poate fi redat prin alterarea funcționalității lor (diminuarea capacităților fiziologice și reproductive ale arborilor, cu un declin evident al ecosistemelor formate din plop și salcie). Cel mai evident impact al deficitului de umiditate îl resimt arborii tineri/puieții și arborii bătrâni (prin inhibarea formării/dezvoltării semințelor, germinarea lor și a stresului indus de lipsa apei). Astfel, prin scăderea zonelor inundabile din valea Nistrului, îndeosebi din Nistrul Inferior (diminuarea albiilor vechi, bazinelor de apă, zonelor umede, coborârea nivelului freatic în aceste regiuni etc.), în combinație cu aridizarea climei (prezența secetelor îndelungate) pot fi afectate pădurile inundabile (arborete de salcie, desișuri de răchită, arborete de plop în amestec cu alte specii caracteristice zonelor umede etc.). Cumularea cu alte impacturi, condiționate de acțiunile antropice (defrișare, includerea terenurilor riverane în circuitul agricol, management defectuos etc.) și tendințele actuale ale modificărilor de mediu, inclusiv schimbările climatice, prezintă pentru ecosistemele silvice factori care induc diminuarea corologiei/distribuției, modificarea parametrilor cantitativi și calitativi.

Construcția și operarea Complexului Hidroenergetic Nistrean a modificat suprafața zonelor inundabile de luncă. Spre exemplu, în zona Nistrului de Jos (zonă umedă reprezentativă din țară, cu relief de câmpie care favorizează prezența suprafețelor largi de luncă inundabilă), pe sectorul Talmaza-Palanca, prin modelarea hidraulică, s-a identificat o suprafață de aproximativ 815 ha a zonelor periodic inundate (perioada de revenire de doi ani) înainte de construcția CHN, care a încetat să mai fie inundată după construcția complexului, ca urmare a atenuării debitelor maxime de către lacurile de acumulare.

S-a constatat faptul că CHN a generat un impact asupra populațiilor de păsări din Republica Moldova, îndeosebi în cazul speciilor asociate zonelor acvatice. Datele din literatura de specialitate indică și o scădere a numărului de specii de avifaună prădătoare (între anii 2009–2015), cauzată de pierderea zonelor favorabile (stânci de pe malul fluviului) și simultan de activitatea antropică crescută.

Aceste impacturi pot fi explicate prin reducerea generală a debitelor de apă (în special, reducerea debitelor de primăvară) și prin reducerea conectivității laterale a fluviului cu zona inundabilă. Ca rezultat, s-a pierdut habitatul de hrănire sau de reproducere pentru speciile de păsări asociate zonelor acvatice.

Reducerea cantității disponibile de hrană pentru speciile de păsări ihtiofage reprezintă, de asemenea, un impact negativ (iar scăderea semnificativă a resurselor piscicole duce la reducerea cantității disponibile de hrană pentru păsări; este estimat că efectivele populaționale ale peștilor au scăzut de 15,6 ori între 1950 și 2000, comparativ cu perioada pre-CHN).

Variațiile intra-zilnice ale nivelului apei (hydropeaking) conduc la restrângerea suprafețelor unde cuibăritul păsărilor acvatice (în principal cele care cuibăresc în stuf sau în zona malurilor) este posibil, atât prin afectarea directă a cuiburilor instalate, cât și prin evitarea instalării de noi cuiburi.

Speciile de herpetofaună, mamifere dependente de mediul acvatic resimt un declin al populațiilor prin mai mulți factori:

– poluarea apei (substanțele chimice poluante pot afecta procesul reproductiv, sistemul imunitar al speciilor, acumulându-se în țesuturi);

– pierderea calității/fragmentarea habitatului (apele eutrofice, abundente în alimente susțin o densitate mai mare de indivizi; habitatele înguste, lineare-un număr mai mic de indivizi; prezența ecosistemelor riverane cu păduri din *Fraxinus excelsior, Acer pseudoplatanus* și strat vegetativ bine dezvoltat-induce prezența locurilor de repaos/adăpost și, deci, un număr mai mare de indivizi; prezența indiguirilor pe râuri-prin reducerea debitului de apă, reduce resursele trofice, iar prin creșterea debitului apei-sunt posibile inundații și creșterea mortalității puilor etc.);

– reducerea bazei trofice (pești, amfibieni, unele păsări etc.) și braconaj.

Prin reducerea debitelor, inclusiv a celor de primăvară, diminuarea conectivității laterale a râului, CHN a contribuit la o pierdere de habitat pentru speciile dependente de apă, pe o suprafață de circa 535 ha (corespunzătoare zonelor umede care erau inundate periodic înaintea construcției Complexului Hidroenergetic Nistrean în Sectorul Median al Nistrului și care au încetat a mai fi inundate după construcția complexului). Deci, se estimează că CHN a cauzat o pierdere de aproximativ 3,6% din habitatul optim al acestor specii (valoare ce poate fi atribuită unui impact semnificativ).

Impactul CHN asupra ariilor naturale protejate de stat, a speciilor de floră și faună protejate la nivel național și internațional, analizat prin prisma politicilor Uniunii Europene în materie de natură și biodiversitate (Directiva privind păsările și Directiva privind habitatele, 1992) indică faptul că nu este atins așa-numitul stadiu de conservare „corespunzător» pentru habitatele naturale și speciile de interes comunitar. Aceste politici europene, în linii generale, impun următoarele cerințe:

– aria de extindere naturală și teritoriile care se încadrează în aria protejată sunt stabile sau în creștere;

– structura și funcțiile specifice, necesare pentru menținerea ariei pe termen lung, există și vor continua, probabil, să existe în viitorul apropiat; și

– stadiul de conservare a speciilor prezente, este corespunzător (dinamică pozitivă a populațiilor, nu este amenințată aria de extindere a speciei, habitat favorabil dezvoltării, lipsa deranjărilor, deteriorărilor etc.)

În concluzie, poate fi considerat faptul că în urma construcției acestui complex și a funcționării lui în ultimii aproape 40 de ani, majoritatea componentelor biologice asociate fluviului Nistru au fost afectate, cu diferite nivele de magnitudine. În același timp, CHN va continua să genereze un impact semnificativ asupra acestor componente, în situația în care nu se implementează măsuri clare de reducere/atenuare a impactului și de compensare a pierderilor.

Acest rezumat reflectă capitolul „Evaluarea impacturilor cauzate de construcția și operarea CHN asupra unor elemente biologice caracteristice bazinului fluviului Nistru" din „Studiul impactului social și de mediu al Complexului Hidroenergetic Dnestrovsc", semnat de Ala Donică.

Studiul a fost comandat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare în Moldova și elaborat de un grup de experți independenți, la solicitarea Ministerului Mediului din Republica Moldova, cu sprijinul financiar al Suediei.

Vitalie CONDRAȚCHI

Suedia Sverige

Pagină tematică realizată de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, cu sprijinul financiar al Suediei.

Opiniile aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Ministerului Mediului, PNUD sau Suediei.

Sărbători ECO-fericite!

Moș Crăciun își alege bradul cel bun. Foto: Andreas Rentz

Cum alegem bradul de Crăciun

Primul brad împodobit de Crăciun a apărut în anul 1510 în orașul Riga, iar prima mențiune scrisă a pomului de Crăciun datează din Germania anului 1536. De atunci, s-au diversificat mult opțiunile și cerințele noastre vizavi de bradul de Crăciun, inclusiv la capitolul „eco".

Nu trece iarnă fără dezbaterea arzătoare despre cea mai ecologică alegere pentru bradul de Crăciun, unde protagoniștii sunt de obicei bradul artificial, bradul natural tăiat și cel la ghiveci cu rădăcini.

Anul acesta ne-am alăturat și noi dezbaterii cu o trecere în revistă a variantelor disponibile în Republica Moldova, cu bune și cu rele, și cu informații practice despre fiecare. Te invităm să le descoperi pe îndelete în cele ce urmează, fie că ți-ai ales deja bradul pentru iarna aceasta sau nu!

Fără brad

După cum ne-au spun mereu ecologiștii, cel mai eco brad este acela care crește afară în pământ, 365 de zile pe an. Așadar, dacă ne putem lipsi de acest obicei, cu siguranță cea mai bună opțiune pentru natură este să sărbătorești fără brad.

Deși pare trist să renunți la această tradiție, nu trebuie să uităm că valoarea bradului de Crăciun este în primul rând una simbolică, și nu materială. Printre semnificațiile importante ale bradului în contextul sărbătorilor se numără:

– spiritul bunătății și dărniciei (de aici și schimbul de cadouri)

– îmbrățișarea naturii și a rolului său în anotimpurile de schimbare

– viața eternă

– îmbrățișarea tradițiilor legate de sărbătoarea Crăciunului.

În plus, sunt multe moduri creative de a-ți decora casa în spiritul sărbătorilor chiar și fără brad. Bunăoară, de ce să nu decorezi folosind chiar crengi de brad, pentru aroma inconfundabilă a sărbătorilor?

Varianta alternativă

Pe locul doi după renunțarea completă la brad, cea mai ecologică alegere ar fi cea a unei alternative *crafty* la bradul de Crăciun tradițional.

Aceasta poate fi confecționată din diverse materiale precum carton, material textil, lemn sau chiar obiecte din plastic, contribuind astfel la reducerea amprentei de carbon. Cel mai important aspect este să folosești pe cât posibil lucruri pe care deja le ai prin casă ori pe care le găsești ușor la mâna a doua, pentru a nu produce mai mult gunoi, în special din cel care nu se reciclează (plastic de unică folosință, sclipici etc).

Crearea unui brad alternativ poate să fie la fel de distractivă ca decorarea celui tradițional, mai ales că îți poți da frâu liber imaginației. Pinterest e plin de diverse modele și tutoriale pentru astfel de brăduți, însă poți găsi inspirație și mai aproape de noi – mai exact, pe pagina de Facebook EcoVisio, unde în fiecare iarnă se desfășoară concursul pentru cel mai eco brad de Crăciun din Republica Moldova.

Și dacă tot vorbim de inspirație, nu putem să nu menționăm bradul alternativ de 15 metri ridicat în La Paz, capitala Boliviei, în 2013. Acesta a fost construit din 50.000 de sticle de plastic reciclate și se aprindea numai după ce patru oameni pedalau câteva minute, rezultatul fiind unul spectaculos.

Brad natural tăiat

Dacă totuși ți-e greu să-ți imaginezi Crăciunul fără brad tradițional, există totuși câteva aspecte de care să ții cont pentru un impact ecologic cât mai redus.

În primul rând, trebuie menționat faptul că majoritatea pomilor de Crăciun – cel mai des molizi (*Picea abies*), și nu brazi propriu-ziși (*Abies*) – provin din pepiniere, unde sunt cultivați în mod special, cu acest scop. Aceste pepiniere funcționează ca „fabrici" de producere a oxigenului și oferă adăpost pentru diferite specii de insecte, păsări și animale. În unele pepiniere, brazii sunt tăiați astfel încât, din aceeași tulpină, anul următor să crească un alt pom, care va fi scos la vânzare și el peste 8-10 ani.

Cu toate acestea, creșterea brazilor pentru tăiere nu este lipsită de aspecte negative. Alina Veștea, absolventă a facultății de Horticultură, secția Peisagistică, din Cluj-Napoca (România), ne spune că un brad are nevoie de mulți ani ca să crească, ani în care solul respectiv nu poate fi exploatat în alte moduri benefice pentru mediu. Mai mult decât atât, însăși calitatea solului are de suferit: *„Brazii în creștere acidifiază pe termen lung solul în care cresc. Nu știu, însă, ce se face cu solurile respective după ce se taie* (brazii, n.a.). *Dar din punctul meu de vedere, nu pot fi folosite pentru mult timp. Pot fi ameliorate, să le alcalinizeze pH-ul, dar cred că-i de cercetat mai mult pe temă".*

Când cumperi un brad, nu te sfii să întrebi vânzătorii de unde vine bradul, cum a fost crescut, dacă s-au folosit sau nu pesticide, și orice alte întrebări care te pot ghida spre un brad crescut cât mai prietenos cu mediul. Atenție, de asemenea, la brazii cu prețul mult-mult sub cel al pieței, deoarece există riscul să provină din tăieri ilegale.

Cea mai bună variantă ar fi să încerci să găsești o pepinieră responsabilă, cât mai aproape de tine, pentru a minimiza și impactul ecologic rezultat din transport. Astfel de pepiniere pot crea locuri de muncă în comunitățile din apropierea pădurilor și pot genera venituri relevante, contribuind la reducerea presiunii pe pădure.

Reciclarea brazilor naturali

Cunoaștem deja cu toții imaginea dezolantă a containerelor de gunoi prin luna ianuarie, ticsite de trunchiuri de brazi tineri, deja dezvelite de ornamente.

Bradul La Paz în capitala Boliviei. Foto: Digi24.ro

Când sezonul sărbătorilor de iarnă s-a încheiat, modul în care alegem să renunțăm la pomul de Crăciun are și el un impact important asupra mediului. Ca alternative pentru containerul de gunoi, brazii pot fi donați oamenilor care au nevoie de lemne de foc (în special la sate), sau mărunțiți și folosiți ca îngrășământ natural.

Pe la început de 2020, Direcția Locativ-Comunală și Amenajare din cadrul Consiliului municipal Chișinău anunța pe pagina de Facebook că toți brazii depozitați separați în preajma platformelor de gunoi urmau să fie colectați centralizat de către serviciile de profil din cadrul Primăriei și transportați pentru reciclare la o platformă de pe strada Ghidighici. Aici urmau să fie transformați în rumeguș, spre a fi folosit de către Spații Verzi ca mulci și îngrășământ.

Vasile Efros, șef al Direcției Amenajare și Mediu în cadrul Direcției Generale Locativ-Comunale, a declarat pentru EcoPresa că acțiunea va fi reluată undeva la mijlocul lunii ianuarie 2022, urmând să fie anunțată pe canalele de comunicare ale instituției.

Pe lângă punctul de reciclare de pe str. Ghidighici, aflat sub gestiunea Primăriei Chișinău, e posibil ca sezonul acesta brazii să fie transportați și în altă locație, care va fi specificată în anunț. Astfel, persoanele fizice și agenții economici vor avea opțiunea de a aduce brazii direct acolo.

Potrivit lui Vasile Efros, sezonul trecut brazii au fost duși spre reciclare la Stația de Epurare a Apelor Uzate din Chișinău, unde se implementează un proiect de compostare a deșeurilor organice. Cel mai probabil, brazii colectați în ianuarie 2022 vor fi și ei integrați în același compost, însă pot fi folosiți și pe post de mulci de către Spații Verzi, cum a fost cazul în anii trecuți, inclusiv în Parcul Dendrariu.

Brad la ghiveci

Bradul în ghiveci este un produs relativ nou pe piață, dar care se bucură deja de succes inclusiv la noi în țară.

Motivul succesului este ușor de înțeles – la prima vedere, pare cea mai optimă variantă, căci ne permite să ne bucurăm de experiența autentică a sărbătorilor fără a sacrifica viața unui brăduț. Totuși, specialiștii de mediu ne atrag atenția la faptul că e nevoie de multă grijă pentru ca un brad la ghiveci să supraviețuiască ulterior în pământ. Și că de multe ori, chiar comercianții de brazi traumatizează pomii, fără a ține cont de unele aspecte legate de rădăcină.

De pildă, în majoritatea cazurilor, bradul pe care îl cumpărăm la ghiveci este un brad extras din pepinieră (dar cu balot de pământ) și transferat în ghiveci înaintea sărbătorilor. După cum ne informează EcoVisio, copacul își pierde astfel inevitabil o parte din rădăcini, ceea ce îi scade din start șansele la viață. De aceea, e de preferat să cumpărăm brad crescut direct în ghiveci, deși se găsesc mai rar, pentru a avea o rată de succes mai mare la transplantarea în sol, cât și la supraviețuire. De asemenea, înălțimea optimă a unui brad ca să reziste la ghiveci este de 1-1,5 metri.

Totodată, mărimea ghiveciului în care vine brăduțul este adesea prea mică, iar substratul din el se usucă repede. Dacă observi asta la bradul tău, EcoVisio recomandă să îl muți deodată într-un ghiveci mai mare, unde să se simtă mai în largul lui până îl plantezi afară, în sol. Nu uita să îi pui și o farfurie pentru a elibera apa în exces, altfel îi putrezesc rădăcinile și mor.

Bradul trebuie, pe cât posibil, să fie așezat într-o cameră neîncălzită, iar când nu este posibil, trebuie așezat în cea mai răcoroasă cameră, cât mai departe de sursa de încălzire. Pentru brad, căldura din încăpere semnalizează sosirea primăverii, astfel copacul se activează și se pornește să crească, pierzându-și puterile.

Bradul trebuie udat zilnic, pentru creșterea șanselor de supraviețuire și este recomandat să nu stea în casă mai mult de două săptămâni, ci să fie sădit imediat după sărbători, dacă încă nu a dat înghețul. Este binevenită, de asemenea, o tranziție graduală a bradului de la căldura din casă la frigul de afară, cu o ședere intermediară pe balcon.

Pe lângă momentul plantării, trebuie ales la fel de grijuliu și locul unde plantăm brăduțul: *„Dacă e de luat la ghiveci, sunt două specii care se vând sub numele de brad: Abies și Picea. Abies e brad, Picea e molid. Picea are rădăcina trasantă, la suprafață, ceea ce îi dă șanse mai mari să supraviețuiască dacă o transplantezi în grădină. Însă trebuie ținut cont că e invazivă, sparge trotuare și fundația casei (deci se infiltrează apă), iar la vânt puternic e doborât ușor. Sub ele nici nu crește aproape nimic, fiindcă ácele-s acide"* – ne explică Alina Veștea.

Bradul la ghiveci. Foto: internet

O ultimă, dar importantă precauție: evită brăduții dați cu zăpadă artificială, care ucid copăceii. De la inițiativa Seed It Forward aflăm că astfel de brăduți sunt mai mult morți decât vii, singura speranță a lor fiind doar dacă nu sunt acoperiți în totalitate. Zăpada artificială nu poate fi compostată și nici nu e bine să fie arsă, transformând brazii naturali în gunoi care nu poate fi reciclat.

Dacă totuși nu te-a speriat această listă cu avertizări și vrei să încerci provocarea unui brad la ghiveci, avem aceeași recomandare ca și în cazul brazilor tăiați, și anume: să te orientezi spre vânzători de încredere, care se străduie să asigure brăduțului condiții optime pentru creștere și știu să-ți ofere sfaturi utile de îngrijire.

Fermierul Alexei Micu, practicant și susținător al agriculturii ecologice de ani buni, are în vânzare brazi la ghiveci cu înălțimea de la 1 la 3 metri, prețul variind între 200 și 1500 de lei.

Mai poți comanda brazi la ghiveci și de la Bradissimo, unde opțiunile variază de la 1,5 la 2 metri, cu prețuri între 790 și 1490 lei. Bradul îți va fi livrat gratuit chiar de către Moș Crăciun, care îți aa dărui și o ghirlandă de luminițe.

Dacă te mulțumești și cu un brăduț la ghiveci mai modest, îl găsești la Floral Soul – de sine-stătător la 300 de lei sau ca parte a setului de plante Christmas Starter Pack, din care mai face parte cactusul Crăciunel și planta *Poinsettia*, la prețul de 550 de lei.

Brad artificial

Bradul artificial este tot o binecunoscută alternativă a bradului de Crăciun, aleasă de mulți deoarece poate fi reutilizat pe termen lung, cruțând astfel viața a mulți brăduți naturali.

Cu toate acestea, studiile ne arată că este de 3 ori mai poluant să produci un brad artificial decât să tai, în fiecare an, unul natural, cultivat local, explicația fiind emisiile produse de transportul brazilor artificiali. Dat fiind că undeva la 95% din brazii artificiali ajung la noi tocmai din China, impactul transportului nu e deloc neglijabil.

Însă nu doar transportul, ci și procesul de producție al brazilor de plastic își lasă amprenta asupra mediului. Majoritatea brazilor artificiali sunt făcuți din PVC, material care elimină substanțe cancerigene în timpul producției și care nu poate reciclat după aruncare. De aceea, un brad din PVC trebuie refolosit timp de cel puțin 20 de ani pentru a compensa cantitatea de energie utilizată în producția sa.

Dacă te simți pregătit de o relație atât de îndelungă cu un brad artificial sau pur și simplu îți e mai comod ca opțiune, încearcă să te orientezi către producători locali și eventual, o compoziție din alte materiale decât PVC. Pe Brazi.md vei găsi brazi artificiali produși în Republica Moldova, iar oferta lor include și opțiuni din silicon sau cauciuc turnat 3D.

Indiferent ce opțiune vei alege pentru bradul de Crăciun anul acesta, nu uita să te bucuri de valorile care contează cu adevărat de sărbători, dincolo de consumerismul care domină în această perioadă.

Clara ABDULLAH

Suedia Sverige

Pagină tematică realizată de Asociația Jurnaliștilor de Mediu și Turism Ecologic, cu sprijinul financiar al Suediei. Opiniile aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al Ministerului Mediului, PNUD sau Suediei.

Piţigoi albastru *(Cyanistes caeruleus)* la hrănitoare. Foto: V. Ajder

Şi în această iarnă, hrănim păsările sălbatice

Silvia URSUL

De regulă, păsările sedentare, adică cele care au decis să rămână pe iarnă la noi, sunt rezistente la temperaturile joase şi au o dietă variată şi orientată astfel încât să aibă ce mânca şi iarna. Însă sezonul rece rămâne a fi provocator pentru majoritatea animalelor, căci multe surse clasice de hrană au dispărut ori s-au rărit (insectele şi fructele).

Din acest motiv, păsările vor aloca mai mult timp şi mai multe resurse pentru a găsi hrană. Multe se apropie de oameni, se adună în număr mare prin grădini şi pe lângă case, căutând surse alternative de mâncare. Noi putem să le ajutăm instalând o hrănitoare, pe care s-o umplem zilnic cu mâncarea lor preferată. Acest gest va ajuta enorm păsările sedentare să supravieţuiască în acest anotimp greu.

Ce mâncare putem pune?

Diferite păsări preferă tipuri diferite de mâncare, în funcţie de tipul de cioc: unele consumă mâncare moale (bucăţi de fructe moi, ovăz şi stafide), altele mănâncă seminţe şi sâmburi. Cele mai comune specii care ne vor vizita hrănitorile sunt piţigoii (mari şi albaştri), vrăbiile (de câmp şi de casă), cintezele. Aceste păsări vor consuma cu precădere seminţe de floarea soarelui, dovleac, susan, in. Seminţele trebuie să fie crude, aşa cum păsările le-ar găsi în mod normal în natură. În amestec pot fi incluse şi nuci, alune, arahide. Hrana lor se poate completa cu cereale: mei, grâu, orz, ovăz, orez, păsat, făină de porumb măcinată granulat sau mămăligă.

În perioadele foarte geroase se recomandă adăugarea unei hrane mai calorice, de origine animală (de exemplu bucăţi de untură). Slănina (nesărată şi neafumată), carnea fiartă (la fel nesărată), ouăle fierte – toate sunt foarte apreciate de micii înfometaţi zgribuliţi care vor devora totul pentru a-şi asigura suportul de calorii necesare supravieţuirii nopţilor geroase. Se pot face amestecuri, de exemplu seminţe înglobate în bile de untură topită, care apoi, la frig, se întăresc.

Ce mâncare nu trebuie să punem?

Da, există alimente care fac rău păsărilor: seminţele sărate (*sarea este dăunătoare pentru păsări*), seminţele prăjite sau prelucrate termic, pâinea, biscuiţii şi orice alte produse de patiserie (*acestea conţin aluat, care nu poate fi digerat de păsări pentru că acestea nu au enzimele necesare*). De asemenea, hrana gătită sau condimentată pe gustul oamenilor este absolut contraindicată animalelor sălbatice!

Când punem mâncarea?

Cel mai bine este să punem mâncare dimineaţa devreme, pentru ca păsările să compenseze consumul de energie din timpul nopţii. În nopţile lungi şi geroase păsările pierd foarte multă energie corporală, unele riscând să moară odată cu ivirea zorilor. Punând hrană la primele ore ale dimineţii, oferim păsărilor şansa să supravieţuiască încă o zi de iarnă.

Putem pune mâncare şi după-masă, înainte de a se întuneca afară. În acest fel, păsările vor lua o gustare înainte să meargă la culcare, iar caloriile ingerate vor fi de ajutor la menţinerea căldurii corporale.

În funcţie de dimensiunea hrănitorii, avem grijă s-o umplem frecvent (zilnic sau odată la 2-3 zile) şi să nu lăsăm o pauză prea mare între 2 reîncărcări. Păsările tind să se obişnuiască repede cu sursa de hrană şi, în perioade de criză, devin chiar dependente, astfel încât o întrerupere bruscă şi îndelungată le pune în dificultate pe timp de iarnă.

Dacă există un strat de zăpadă şi un strat permanent de gheaţă pe pământ, vom continua hrănirea până la sfârşitul lui martie.

Sfaturi la final

Suportul pe care punem hrănitoarea trebuie astfel ales încât pe el să nu poată urca pisicile, deci vom folosi un stâlp, o ţeavă metalică sau peretele casei unde vom fixa o hrănitoare suspendată. Dacă nu avem un stâlp la îndemână, punem hrănitoarea într-un copac aflat la o distanţă mică de câteva locuri de refugiu (arbuşti, şoproane, alţi copaci, sârme de rufe etc.).

Hrănitoarea trebuie păstrată curată, aşadar vom îndepărta resturile şi mizeria odată pe săptămână. După îndepărtarea mecanică, vom şterge suprafeţele hrănitorii cu soluţie dezinfectantă, pentru a preveni transmiterea infecţiilor între păsări.

Ca în fiecare iarnă, Societatea Pentru Protecţia Păsărilor şi a Naturii vine cu o provocare interesantă: instalaţi hrănitori pentru a ajuta păsările sălbatice şi pe deasupra câştigaţi un premiu inedit! Aflaţi mai multe detalii despre concursul tradiţional „Hrăneşte păsările iarna” pe site-ul www.sppn.md şi participaţi cu încredere!

Copacii

Igor Guzun

Copacii sunt uriaşii noştri care ţin pe umerii lor cerul să nu ne strivească.

Decât să luptăm cu tulpinile, e mai bine să ne îngrijim rădăcinile într-o vreme în care edpidemio-logicul şi-a pierdut logicul.

Noi suntem cei care plantăm acum copaci în gropile din asfalt ca semne de atenţionare pentru şoferi şi tot noi suntem aceia care taie pădurile de parcă acestea sunt unghii.

Probabil că pădurile sunt tăiate pentru că fac prea mult zgomot. Acolo se aud bătăile inimii şi şoaptele Celui de Sus.

Demult-demult El a sădit copacii să nu se prăbuşească cerul peste noi de câte suntem în stare.

Copacii sunt rudele noastre. Copacii sunt legătura noastră cu cerescul.

Peste toate aceste păduri încă netăiate şi câmpii care astăzi se cuceresc cu pavaje şi borduri, înainte domnea câte un domnitor, acum domneşte deznădejdea.

Strigăm într-o pădure cuvântul „copacii” şi se aduce ecoul „pace”...

Cât timp vor exista copacii, rămâne loc pentru pace.

În suflet şi între oameni.

Şcoala verde

Un model inovativ de planificare durabilă în şcoală

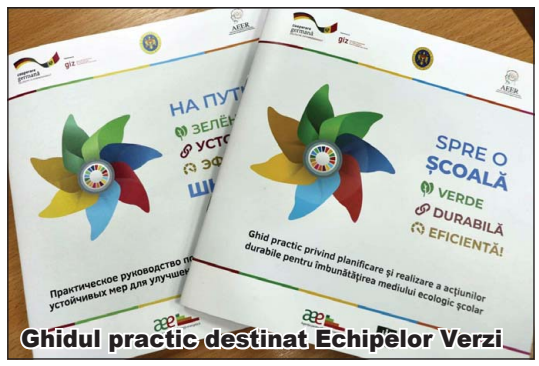
Ghidul practic destinat Echipelor Verzi

Unsprezece instituţii de învăţământ din Republica Moldova au primit ghiduri practice pentru îmbunătăţirea mediului ecologic şcolar şi câte o trusă cu instrumente specializate pentru evaluarea microclimatului interior. Produsele didactice, realizate cu sprijinul financiar al Guvernului Germaniei, sunt destinate Echipelor Verzi din fiecare instituţie, formate din profesori, elevi şi părinţi, care se implică în monitorizarea, planificarea şi implementarea activităţilor ecologice din şcoala lor. Evenimentul de donare către beneficiari şi prezentare a ghidului şi trusei a avut loc sâmbătă, 11 decembrie curent, în incinta Liceului Republican „Aristotel”, una dintre instituţiile din proiect.

Ghidul practic „Spre o şcoală verde, durabilă şi eficientă!” a fost gândit ca suport didactic pentru activităţi extra curriculare şi extraşcolare pentru elevii claselor a 7-a – a 12-a, fiind scris într-un limbaj simplu şi accesibil. Pe baza acestuia, utilizând instrumente specifice, se va putea evalua situaţia din fiecare şcoală, planifica şi realiza acţiunile pentru dezvoltarea durabilă a instituţiei şi monitoriza schimbările.

Trusa cu instrumente specializate conţine zece dispozitive destinate măsurării parametrilor din sălile de clasă, inclusiv detector digital de temperatură şi umiditate, pirometru, anemometru, luxmetru, sonometru, tester pentru apă etc.

„Având la bază sfaturile din ghid şi cu ajutorul instrumentelor oferite, elevii vor măsura temperatura aerului, umiditatea dintr-o încăpere, viteza vântului sau a maselor de aer în interiorul clădirii, nivelului de iluminare, concentraţia dioxidului de carbon (CO_2), cantitatea de energie care este consumată de un aparat electric, conţinutul de metale grele şi materiale organice în apă, salinitatea şi puritatea apei. Iar după ce vor cunoaşte situaţia din şcoala lor, vor putea elabora un plan de acţiune pentru soluţionarea problemelor identificate”, a remarcat Irina Plis, preşedintă a Alianţei pentru Eficienţă Energetică şi Regenerabile (AEER).

Editarea ghidului a fost cofinanţată din sursele Agenţiei pentru Eficienţă Energetică, astfel că tirajul a fost dublat şi lucrarea va ajunge în toate bibliotecile şcolare din republică.

„În şcolile proiectului deja au fost create Echipele Verzi, care vor organiza activităţi ecologice nu doar interesante, dar şi utile, având ca sursă materialele didactice ale proiectului. Din fiecare echipă a fost ales câte un comunicator, care deja participă la lecţiile de comunicare, organizate de Asociaţia Jurnaliştilor de Mediu şi Turism Ecologic. În acest mod, vom cunoaşte din prima sursă cum şcolile noastre participă la realizarea Obiectivelor de Dezvoltare Durabilă”, a spus Lilia Curchi, directoare executivă a Asociaţiei Jurnaliştilor de Mediu şi Turism Ecologic (AJMTEM).

„Participăm cu mult interes la acest proiect, dat fiind că avem nevoie de mai multe îmbunătăţiri în instituţia noastră. Credem că efectuând măsurări ale diferitor parametri de confort interior, vom putea să justificăm mai bine necesităţile instituţiei. Aşteptăm şi vizitele experţilor, care ne vor ghida cum să utilizăm eficient dispozitivele primite”, a menţionat Inga Prohor, directoare a Liceului Teoretic „Grătieşti”.

Proiectul „Accelerarea adoptării bunelor practici privind dezvoltarea durabilă a mediului şcolar”, este implementat graţie finanţării din partea Ministerului Federal German pentru Cooperare Economică şi Dezvoltare prin proiectul „Suport pentru Guvernul Republicii Moldova în implementarea Agendei 2030”, implementat de Agenţia de Cooperare Internaţională a Germaniei (GIZ). Beneficiari ai proiectului finanţat de Guvernul Germaniei şi implementat de AO Alianţa pentru Eficienţa Energetică şi Regenerabile, în parteneriat cu Agenţia pentru Eficienţa Energetică şi Asociaţia Jurnaliştilor de Mediu şi Turism Ecologic sunt peste 1000 de persoane din 11 şcoli din R. Moldova.

Inga Prohor, directoare a Liceului Teoretic „Grătieşti”, primeşte de la Irina Plis, preşedinta AEER, trusa de instrumente pentru monitorizarea mediului interior şcolar

Cele 11 instituţii de învăţământ beneficiare în cadrul proiectului sunt:

- Gimnaziul „Decebal”, Chişinău;
- Liceul Teoretic „Grătieşti”, mun. Chişinău;
- Liceul Teoretic „Nicolae Casso”, Chişcăreni, r. Sângerei;
- Gimnaziul „Alecu Mare”, s. Slobozia Mare, r. Cahul;
- Gimnaziul „Paraskiewa Wiszniowska”, s. Vişniovca, r. Cantemir;
- Gimnaziul Constantinovca, s. Constantinovca, r. Căuşeni;
- Gimnaziul Pruteni, s. Pruteni, r. Făleşti;
- Liceul Teoretic „Ştefan cel Mare”, or. Şoldăneşti;
- Liceul Teoretic „C. Sibirschi”, Chişinău;
- Liceul Teoretic Republican „Aristotel”, Chişinău;
- Gimnaziul „G. Coşbuc”, s. Andruşul de Jos, r. Cahul.

Lilia CURCHI

Țara va avea atâta sens, cât îi vom da noi

Silvia STRĂTILĂ

Într-un interviu „Tânărul în cetate” (https://doxologia.ro/video-tanarul-cetate-interviu-cu-conf-dr-adrian-papahagi), acordat tinerilor ortodocși români, profesorul și doctor în studii medievale, Adrian Papahagi le vorbea acestora despre cum e să fii cu adevărat cetățean demn al identității din care faci parte, cum să-ți cultivi, dar mai întâi cum e să-ți dorești să ai un spirit deschis și flexibil către tot ce este bun sau nu în cetatea din care faci parte. S-a ferit să dea sfaturi, tocmai ceea ce indisplace tinerilor, pentru că la vârsta adolescenței toți trăim o cetățenie complexă: cunoaștem mai mult decât s-ar părea că putem ști și duce mai departe.

Libertatea, câștigată de cei care astăzi ne privesc de la înălțimea unei cruci, este un dar generațiilor actuale, născute într-o epocă supraponderată de informație. Opulența de știri, opinii, oportunități, care ne invadează acum, mai mult ne încurcă uneori decât ne ajută. Doar un proces de învățare continuu, doar implicați în munca intelectuală, în cititul cărților tipărite, cu toate drepturile asumate ale conținutului, și nu informarea, luată drept instruire, de pe toate site-urile fără responsabilitatea asumată a ceea ce este scris, tânărul ar putea câștiga încrederea cetății în care își va găsi un viitor frumos și luminos. Mai are astăzi școala puterea și convingerea că îl poate distrage pe elev de la ecranul smartphonului cuceritor în tot ce îi oferă cu un click rapid? Cât de util și simpatic, admirat și solicitat de elevi și de director, mai este astăzi un profesor cu cerințe ca la carte – sobru în predarea asumată a disciplinei pe care o stăpânește și o iubește și incoruptibil în răspunsul din partea elevului pe care îl așteaptă? Nu detest că profesori, catalogați „de modă veche”, care renunță la cheful unei petreceri în favoarea pregătirii de orele ce urmează a doua zi, nu mai sunt, așa cum se știe că există și creiere tinere, aerisite, neafectate de aerele snobismului, cu un IQ înalt precoce sau cu niște talente uimitoare în muzică, pictură etc.

Discursul profesorului Adrian Papahagi din acel interviu, ale cărui studii la Sorbona au fost summa cum laude, se îndreaptă către acei pentru care năzuința trebuie să devină faptă, deci nu numai tinerilor, dar și acelora care sunt în preajma lor cu statut de maeștri. Ce ne lipsește astăzi, de ce negativismul multora dintre noi este atât de accentuat, de ce frumusețea țării este atenuată de neîncrederea noastră? Sunt întrebări la care domnul profesor girează că „suntem obligați să ne implicăm”, că, odată scăpată de dictatură și opresiune „țara va avea atâta sens, cât îi vom da noi”. Și noi ce facem cu țara noastră, cât sens și câtă implicare îi acordăm, dacă trăim mereu cu gândul să ne exportăm pe noi înșine imediat după absolvirea studiilor? Moda, încă păstrată din veacurile trecute, preluată de la vechii fii de boieri, să faci studiile în străinătate, nu este cea mai grea pierdere pentru o țară care sărăcește de intelecte. Ce ne poate întrista și îngrijora este că odată ajunși pe pământ străin, uiți să te mai întrebi de ce să te întorci înapoi. Uiți, spune și dl profesor Papahagi, că „acasă ai un rol major”, îți anulezi optimismul că „țara are nevoie de noi”, unii „își amputează demnitatea într-o țară străină”.

Generația, care de treizeci de ani încoace are toate șansele să crească, să călătorească, să zboare cu propriile aripi are toate motivele să se bucure de privilegiile timpului. „Să ne gândim, spune distinsul profesor, la acea generație de intelectuali, zdrobită în închisori” doar pentru că mintea lor strălucea de rafinament și că își iubeau țara. Mai multă perseverență și optimism, mai puține lamentări și victimizări, îi îndeamnă profesorul Papahagi pe tineri, așa încât să nu mai existe loc pentru revoltă că neisprăviții iau locul celor care strălucesc și sunt demni să conducă chiar din groapa cu lei.

Maxima lunii

In vitium ducit culpae fuga

(lat. „Teama de o greșeală te face să cazi într-una mai mare”).

Expresia era folosită numai în domeniul poeziei, întâlnită la Horațiu sau Boileau. Cu timpul ea s-a extins în toate împrejurările, fiindcă de teama unui lucru ce-l socotești rău sau greșit, urât sau primejdios, faci alt lucru care, uneori, e încă și mai greșit, urât sau periculos.

Doctor de suflete predă în limba lui Eminescu

Are o experiență pedagogică impresionantă care se datorează dragostei de profesia din care și-a făcut un crez. O viață de om pentru profesoara Ana Grabazei a însemnat o prezență excelentă în școală la Catedra de limba și literatura română. A studiat și mai studiază – citind sau fiind la curent cu toate schimbările ce au loc în Educație. Este membră a generației de aur când la Facultatea de Litere visau să intre cei mai buni tineri, optând mai mulți pentru un loc în rândurile studenților, iar cunoștințele universitare i-au fortificat caracterul necesar unui pedagog să-și dăruiască din prea plinul său.

Profesoara Ana Grabazei este absolventă a Facultății de Filologie a Universității „Alecu Russo” din Bălți, iar activitatea didactică, își amintește Ana, a început-o ca asistent la Catedra de limba și literatura română a universității bălțene. Tânăra absolventă a pășit încrezătoare treptele școlii, care i-a devenit pentru o viață întreagă o casă cu ferestrele spre lumină. Și la căldura acestei lumini le-au crescut aripi la zeci și sute de copii care au plecat în lumea mare. Primii ani după facultate au fost o experiență pentru Ana cea cu ochi ca mura și cu părul de foc, care ascundea în privirea-i senină și cuminte multă seriozitate pe cât îi oferea tinerețea și nerăbdarea să se ridice deasupra cunoștințelor obținute la studii. Și asta pentru că tinerețea a trăit-o acolo unde a cerut-o patria - în localitatea Cuzmin din Transnistria alături de soțul ei, Vasile Grabazei, care fusese numit director al școlii din această localitate. Aici a predat limba lui Eminescu, aici s-a convins că are o cruce de purtat și o duce cu onoare până în prezent fiind profesoară de limba și literatura română la Colegiul Politehnic din mun. Bălți, urcând la treapta de grad didactic superior.

Nordul Moldovei, unde-i sunt rădăcinile, satul Coșcodeni, raionul Sângerei, i-a chemat înapoi pe soții Grabazei în orașul formării profesionale, Bălți, „pentru a-și continua activitatea didactică la Colegiul de Medicină, timp de 30 de ani, instituție în care se vor bucura de performanțe profesionale”. Acest timp roditor al tinereții este înscris pe o pagină în CV-ul Anei. Aici doctorul de suflete cultivă în viitorii medici titanismul muncii lui Eminescu, dar îi face pe tineri să înțeleagă că un doctor trebuie să folosească bisturiul în viața omului și cu multă dragoste. Datorită doamnei profesoare instituția s-a bucurat de roadele învățăturii, studenții de la medicină au participat la diferite concursuri, olimpiade, simpozioane etc.

Profesoara însăși s-a preocupat de creșterea ei didactică cu implicare în cursuri de cultură și civilizație pentru românii de pretutindeni, organizate de Institutul Cultural Român (Constanța, România); cursuri de perfecționare în cadrul Programului STREET-LAW-Educație referitor la lege, susținut de către SIEDO, STREET LAW, Open Society, Fundația SOROS (Moldova)-12 module; cursuri de perfecționare la Didactica Limbii Române, Centrul Educațional „Pro Didactica”, modulul „Arta Pedagogică”; cursuri oferite de Universitatea Pedagogică „Ion Creangă”, Chișinău, Catedra de Literatură Română, Universitatea din Bălți, Institutul de Științe ale Educației.

Prezența Anei Grabazei în școală și în fața discipolilor a servit un model de om al cărții, al scrisului, al cercetării, pe care le-a sintetizat în discursuri, comunicări sau lucrări cu caracter didactic. Câteva din ele certifică implicarea profesoarei în cadrul Colocviumului Internațional „Filologia Secolului”, dedicată lingvistului Silviu Berejan cu studiul „Eseul argumentativ” și la Conferința Științifico-Metodică Internațională: „Școala: probleme și perspective de dezvoltare”, în or. Mazîr, Belarus. Are talent și la scris, iar publicațiile ei sunt dovada cercetărilor ei științifice, destinate colegilor sau elevilor.

Este coautor al volumului „Teste la Limba și Literatura Română pentru Bacalaureat”, un real și util suport didactic pentru elevii de liceu.

Premiile obținute de mulți discipoli la importante concursuri republicane de limba și literatura română sunt argumentele unui pedagog care se dăruiește celor care vin să învețe la școală, pentru că profesoara Ana Grabazei a dăruit mai întâi de toate doi copii minunați societății – pe Alexandru, un medic desăvârșit, și pe Stela, fiica cea minunată, care o bucură cu nepoți. Astăzi mai predă cu aceeași vocație și dragoste tinerilor bălțeni limba „ca un fagure de miere”, cultivată de marii noștri înaintași.

Un viitor campion

Un discipol demn al ilustrului Laurian

Laurianul Luca Stelian Țifrea este elev în clasa a IX-a la Colegiul Național „A. T. Laurian” din Botoșani și are o putere uriașă să învețe materii deloc ușoare: biologia, fizica, chimia. Poate că dificultatea să însușească aceste discipline școlare ar părea anevoioasă, dacă limba și literatura română și religia nu ar fi învățate în familie chiar de la părinții săi: tata - preotul Gabriel Țifrea - și mama - Corina Țifrea, profesoară de limba și literatura română. Luca are atâta credință în munca dedicată fiecărei zile, încât coronițele obținute la sfârșitul anului școlar nu sunt nici măcar laude puerile în mintea lui, dar mai curând mulțumiri pioase și bucurii adunate și înapoi date părinților și profesorilor.

Prima treaptă de liceu, pe care a urcat de curând, este cea a profilului real, orientată pe științe naturale. Atenția cea mai mare și-o îndreaptă pe matricea științelor exacte - biologie, chimie și fizică -, îmbinate aceste materii cu un supliment consistent de matematică. Studiate aprofundat, Luca este conștient că învățarea lor va avea o aplicabilitate largă în viitor. Obișnuit cu greul, știe că un viitor medic, profesie spre care țintește cu o hotărâre fermă, susținută și de părinții lui, discipolul filologului creștin August Treboniu Laurian operează de pe acum cu reacții chimice, cu formule complicate de mate sau fizică. Profilul real, susține adolescentul, este palpabil și, fără să-l neglijeze pe cel umanist, aduce din memorie lecturile gata să se reverse ca un fluviu lin. Îi place să citească și chiar găsește timp pentru ele, fiindcă știe că lecturile și cărțile îl vor ajuta să comunice mai bine, mai ușor și mai persuasiv cu oamenii, cu viitorii pacienți. Spre un orizont larg al vieții îl îndreaptă și profesoara de matematică Dorica Alexei, a cărei convingere este că logica și spontaneitatea sunt pietre nestemate din coroana regală a matematicii.

Luca Stelian Țifrea mai este pasionat de ceea ce ar aduce frumusețe celorlalți. Își amintește că primele încercări în pictură au fost o reprezentare naivă menționată la un concurs de desen. În schimb, în acest mod și-a descoperit talentul. Cochetează cu poezia, altfel cum ar convinge-o pe mama că unul din discipolii în care a investit atâta sensibilitate este chiar fiul ei. Calea vindecării sufletești, pe care merge acum tata, va fi continuată de Luca atunci când drumul doctorului fără de arginți nu-l va mai putea ocoli. Deocamdată adună lauri, presurați cu spinii răbdării și ai muncii de zi cu zi. Anul școlar 2019-2020 i-au adus premiul III la Concursul Național TERRA (prof. Paula Claudia Stan) și premiul II la Concursul Lumina Math, (prof. Dan Mihai Ifrim). În 2018-2019 a câștigat o mențiune la Concursul Național de Geografie TERRA (prof. Paula Claudia Stan); premiul III la Olimpiada de Prezentare a produselor proiectelor europene „Made for Europe”, Cluj-Napoca (prof. Loredana Eugenia Popa); premiul I la Concursul Național de Geografie TERRA (prof. Paula Claudia Stan) și premiul I la Olimpiada județeană; două premii I și II la Concursul de Limba și Literatura Română COMPER, premiul 1-județeană, premiul 3-națională (prof. Mirela Muscalu). Alte premii și mențiuni le-a luat la Concursul de Matematică COMPER (prof. Dan Mihai Ifrim) și la Concursul Național de Biologie „G. E. Palade (prof. Adelina Nacu). Și anul 2017-2018 a fost memorabil, dovezi fiind alte diplome și mențiuni: Olimpiada de Lingvistică (prof. Mirela Muscalu), Concursul Național de Biologie (prof. Adelina Nacu) etc.

Botoșaniul lui Eminescu freamătă de bucurie că pe aleile orașului se mai plimbă tineri cu fruntea rezemată pe-o carte, că poetul nu va fi singurul intelectual, nici de acum încolo, să uimească o țară, ba chiar o Europă cu lumina cărții, pentru că Luca Stelian Țifrea e discipol din laureeni, iar aceștia poartă laurii pe cap, nu se culcă pe ei.

Pagină realizată de Silvia STRĂTILĂ

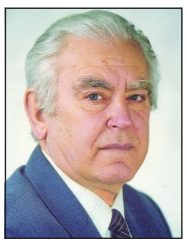

Vetrele noastre strămoșești

Vadul lui Isac

prof. Anatol EREMIA

Sat, reședință de comună în raionul Cahul. Este situat în sudul Câmpiei Cahulului, pe malul stâng al Prutului, la sud de orașul Cahul. Datat cu anul 1672. Coordonate geografice: 45°45'45" lat. N, 28°10'16" long. E. Altitudinea localității față de nivelul mării – 45 m. Suprafața satului – 2,45 km². Gospodării individuale (2004) – 857. Populația – 2950 loc. (2004), 3040 loc. (2014). Structura etnică (2004): 99,12 % români, 0,10 % ucraineni, 0,14 % ruși ș.a. Biserica Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil. Distanțe: 18 km până la Cahul, 183 km până la Chișinău. Stație de cale ferată la Cahul (20 km) și Vulcănești-Gara (24).

Cadrul geografic. Zona de așezare a comunei se află la hotarul dintre Câmpia Cahulului cu marea Câmpie a Moldovei de Sud. În partea de est a zonei relieful constă din culmi de dealuri, întinse și nu prea înalte, cu înălțimi de până la 190 m deasupra nivelului mării. Văile cele mai mari au direcția spre sud-vest și se deschid din stânga în valea râului Cahul. Vegetație specifică regiunilor de câmpie, cu mici crânguri și rariști de pădure, rămășițe ale codrilor Tigheciului, care în trecut ajungeau până la Dunăre. Lunca Prutului este și astăzi împresurată cu multe lacuri, lăcușoare și bălți care odinioară erau mult mai numeroase. Moșia localității are hotare comune cu cele ale satelor din vecinătate – Manta, Găvănoasa, Colibași. Prin sat trece șoseaua Cahul – Giurgiulești – Reni. Din sat un drum duce spre or. Vulcănești și stația de cale ferată Vulcănești. La Giurgiulești, pe un pod stabil se face trecerea spre or. Galați din România. Aici se află noul terminal, centrul de vamă și portul internațional Giurgiulești de pe Dunăre.

La sud de satul Vadul lui Isac, de la Prut, începe Valul lui Traian

Mențiuni documentare. Satul este vechi-străvechi, existent poate încă pe vremea domniilor lui Alexandru cel Bun, Ștefan cel Mare și Petru Rareș. Localitatea apare notat însă pe hărțile de la sfârșitul sec. al XVII-lea, datate cu anii 1672 și 1785, având denumiri ușor modificate: *Vaduisac, Vaduisaca, Vaduisacului.* Pe harta lui Dimitrie Cantemir din 1716 satul e înscris cu denumirea *Isaca*.

Localitatea mai este menționată cu denumirea *Isacul* într-un act de confirmare a unor dăjdii din 25 mai 1733: „Io Constantin voievod domn al Moldovei înștiințare facem tuturor pentru satul Grecenii și cu alte sate ce sânt lângă Greceni, anume Baurcii, și satul Paicul, și Zărnești, și Frumoasa, și Crăhana, și Manta, și Isacul, și Pelineii, anume că am făcut milă de căsașii lor și i-am așezat ca să fie darea lor de omul căsaș câte cinci lei într-un an".

În documentele de mai târziu, satul e atestat cu variantele de scriere: *Vaduisac* (1736), *Vaduisaca* (1740), *Vadul Isacului* (1742), *Vadul* (1772), *Vadul Isac* (1774), *Vadul lui Isac* (1803, 1817). În 1742 este emis un document cu data din 18 ianuarie: „Carte de volnicie dumilorsale Manolache Costache vel spătar și Vasilie Sturza vel stolnic și Scărlătache Costache biv vel clucer, ca să stăpânească moșiile dumilorsale Grecenii și Vadul Isacului, și Manta, și Crăhana, după hotărâre ce s-au făcut".

Onomastica. Lingvistic, toponimul reprezintă o formație onimică din entopicul *vad* și antroponimul *Isac,* derivatul având sensul inițial „satul de lângă vadul de peste Prut" sau „satul cu vad pe moșia lui Isac". O legendă a satului povestește că aici, pe malul unui lac, era un loc unde își adăpa turma de oi un mocan ardelean pe nume Isac, stabilit în preajma Prutului în urma transhumanței din Carpați spre stepele Bugeacului. Într-o altă istorioară se amintește de un oarecare Isac, eponimul denumirii satului, acesta fiind proprietarul moșiei din vecinătatea unui vad, loc de adăpat animalele la malul unei bălți sau loc de trecere peste Prut prin lunca râului.

Atât relieful, flora și fauna, cât și unele aspecte ale vieții materiale și spirituale ale localnicilor și-au găsit reflectare în toponimia locală. Variate ca structură și semnificație sunt denumirile de locuri din cuprinsul moșiei, acestea desemnând văi și vâlcele: *Otmana, Lunga, Ungura, Bozu, Coșeriul, Găvanul, Flămânda, Valea Cânichilor, Valea cea Mare*; dealuri, culmi, piscuri, movile: *Chiscul cel Mare, Botul Chiscului, Movila Troianului, Dealul Coșerului, Podișul, Dealul Flămânzii, Culmea Otmanei, Dealul Ungurului*; alte locuri și obiecte topografice: *Gârnețul, Fântâna Flăcăilor, Cișmeaua, Zăvoiul Grecilor, Pădurea Flămânzii.* Variate, sugestive și pitorești sunt și locurile din lunca Prutului, majoritatea lacuri, bălți, helești: *Barcul, Bulhacul, Șforul, Gârla cea Mare, Gâtoiurile, Liștevul, Gâtoiul cu Plomână, Bălacea, Văduțul.*

Prezintă interes vorbirea populară locală, graiul viu al populației. Lexicul regional include cuvinte și termeni prin care pot fi explicate numele topice menționate: *barc* „lac de luncă, baltă", *gâtoi* „gârlă îngustă", *bulhac* „lac mic, helești", „băltoacă", *șfor* „vâltoare într-o apă curgătoare; sfor", *gârlă* „mică apă curgătoare; pârâiaș", *liștеav* „lac cu apă limpede", *văduț,* diminutiv al lui *vad* „loc puțin adânc în albia unui râu, pe unde se poate trece de pe un mal pe altul", *plămână (plomână)* „nufăr de baltă; pătlagină", *chisc* „deal înalt; vârf de deal; pisc", *bot* (de deal) „partea anterioară abruptă de unde începe un deal înalt", *cot* „cotitură a unei ape curgătoare" etc.

Antroponimia satului, în special numele de familie pe care le poartă localnicii, pot servi un început de studiu onomastic care ar pune în evidență istoria localității, originea locală a unor locuitori, ocupațiile, obiceiurile: *Armașu, Brașoveanu, Bria, Burcă, Boișteanu, Bujor, Benea, Buzdugan, Vătavu, Gălățeanu, Dănăilă, Dvoreanu, Iorga, Cazacu, Chiriloaie, Culea, Coteț, Ciobanu, Crăciun, Condrea, Luca, Leahu, Lemnaru, Luchian, Meleș, Mereuța, Mocanu, Munteanu, Mușatău, Nița, Nicula, Nistor, Oprea, Păvălache, Păcuraru, Roșca, Saghin, Stroiu, Susanu, Seceleanu, Stuparu, Stanciu, Șeremet, Tutovanu, Ungureanu, Vântu, Vulpe, Zară* etc.

Monumente istorice și naturale. Situri arheologice, vetre de așezări umane din diferite epoci (preistorice, romană, medievală). Vestigii materiale: urme de locuințe arse, unelte de muncă rudimentare, fragmente de ceramică, obiecte de uz casnic, monede din diferite perioade istorice. La sud de sat, de la Prut, începe Valul lui Traian care străbate spre est teritoriul Bugeacului până la lacul Sasâc, lângă or. Tatarbunar. La vest și nord-vest de localitate se află Rezervația naturală „Prutul de jos".

Personalități. Oameni care au fost, oameni care sunt, toți au avut un rost, trăind pe acest pământ (L. Șeptițchi): **Liubomir Iorga** (n. 1932), dansator, actor de film, meșter de instrumente muzicale; **Mihai Iorga** (fratele lui Liubomir Iorga), actor, profesor universitar la facultatea de actorie, Academia de muzică, teatru și arte plastice; **Petru Stroiu** (1934-1994), profesor de muzică, ilustru dirijor de cor; **Sandri Ion Șcurea** (1935-2005), actor de teatru și film, regizor; **Vasile Cartofeanu** (n. 1950), inginer, conferențiar universitar, doctor în științe tehnice; **Gheorghe Poștaru** (n.1952), inginer, conferențiar universitar, doctor-inginer în științe tehnice; **Ștefan Cartofeanu** (1953-2006), inginer, conferențiar universitar, doctor în științe tehnice. Originari din Vadul lui Isac sunt: **Ion Păcuraru**, ex-Ministru al Culturii din Republica Moldova, **Manole Cartofeanu,** doctor în filozofie, **Vasile Stroiu** (fratele mai mic al lui Petru Stroiu), doctor, profesor universitar.

CEL MAI IUBIT DE LUMEA BUNĂ

Moare folclorul, moare poporul.

Ioan PAULENCU

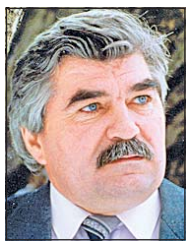

Ionel CĂPIȚĂ

Care să fie vina lui Ioan Paulencu, dacă Dumnezeu așa l-a vrut: mare la trup, frumos la chip, mare l-a suflet, cu inimă mare și bun ca pâinea cea caldă? El, dragă lume, e artistul total, cum și-ar dori să aibă parte și alte neamuri. Cântă la 15 instrumente populare: la caval, tilincă, drâmbă, muzicuță, ocarină, fluier, cimpoi, fluier îngemănat... Și cum mai cântă! Să-l asculți, să-l tot asculți...

Ioan Paulencu

Neavând la îndemână nici unul dintre aceste instrumente muzicale, de cum a trecut mai an poarta și a intrat în curtea casei mele părintești, din Șirăuți pe Prut, fostul județ Hotin, maestrul s-a apropiat de o tufă de liliac, a luat o frunză și, ducând-o la gură, fără a o rupe de pe ram, a prins a cânta la ea, de dor și jele, încât... i-a jilăvit inima și ochii surorii mele, Raia, și nu numai ei. Cum se vede, deloc întâmplător e și faptul că a fost botezat, la naștere, cu numele Ioan, ceea ce în ebraică înseamnă înainte-mergătorul.

Pornind în 1966 din Voloca lui dragă, regiunea Cernăuți, Ioan Paulencu s-a stabilit pentru o viață, cu traiul, dorul și dragostea la Chișinău, împreună cu Steluța, nevasta lui dragă, originară din același sat, crezând astfel că va putea fi de mai mult folos unității Neamului și Țării. Și, la cât tezaur strămoșesc avea adus cu el de-acasă, la cei 26 de ani, a căutat să mai adune cunoștințe, ca student, în aulele Institutului de Arte „Gavriil Musicescu". În paralel, în anii 1968-1972, a activat în vestita orchestră de muzică populară „Folclor", dirijată la acea vreme de fondatorul acesteia, marele lăutar Dumitru Blajinu. Iar de atunci, din 1972, și până mai ieri Ioan Paulencu a fost solist la Teatrul Național de Operă și Balet „Maria Bieșu" și, în paralel, din anul 1985 până nu de mult, a fost un inegalabil mentor al studenților la Institutul de Arte „Gavriil Musicescu" (azi Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău).

Cu certitudine: Ioan Paulencu a fost și rămâne un mare și neobosit pedagog, autor al lucrării „Metodă de canto popular", e profesorul care a crescut zeci de laureați ai premiilor naționale și internaționale, printre care fiind: Diamanta Paterău, Neonela Duplei, Valentina Polișciuc, Igor Cuciuc, Tatiana Straistă-Burlac...

Ioan Paulencu a realizat mai multe pelicule documentare, între care – filmele „Cuvânt despre Mesia" (după legenda țarului Irod), „Nunta străbunilor", „Sărbătorile de iarnă", „Cultura gospodăririi la țară". E pe cale de a turna și filmul documentar „Ave Maria" (despre cele patru Marii, vestite meșteriță populare din Voloca lui natală). A scris o piesă în trei acte, „Nunta la Voloca", care este înalt apreciată de mai mulți oameni de cultură și de literați. Iată, bunăoară, ce spunea despre această creație redutabilul poet, publicist, dramaturg și eseist, Andrei Strâmbeanu: „Ioan Paulencu a realizat o lucrare, cum n-a făcut nici un alt savant de la Academia de Științe a Moldovei. Ca să nu mai vorbim de Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice din Chișinău".

Tot Ioan Paulencu, și nu altcineva, este și fondatorul ansamblului etno-folcloric „Bucovina", la Colegiul de Muzică „Ștefan Neaga", unde a activat ca profesor de canto.

Pigmeii, oricât s-au străduit prin ani să demoleze această monumentală personalitate a culturii noastre milenare, Ioan Paulencu rămâne în timp a fi și unul dintre cei mai străluciți artiști ai Teatrului Național de Operă și Balet „Maria Bieșu". A interpretat, de-a lungul carierei sale, peste 60 de roluri.

Să ne bucurăm, de la mic la mare, Neamule drag, că suntem contemporani cu El – înainte mergătorul nostru, Ioan Paulencu, distins ceva mai înainte vreme cu „Ordinul de Onoare", iar în ajunul împlinirii a 81 de ani (5.12.2021) a fost decorat cu „Ordinul Republicii".

Felicitări, Maestre Ioan Paulencu! Fie, Mărite Domn cât mai mult să ne bucurăm împreună sub cerul frumos și drag al Țării!

La Anul și la Mulți Ani!

Dincolo de zid

Pe Vremuri

Doina DABIJA

Generația părinților noștri a fost una de aur.

Pe atunci, un tânăr știa să cucerească prin recitaluri de poezie, c-o floare, c-un zâmbet ori cu privirea ațintită-n ochii celuilalt. Și n-au avut nevoie de nicio rețetă cum să se îndrăgostească. Pentru că simplitatea, bunătatea, cumsecădenia și smerenia au știut să facă front comun – în aceeași inimă. Iar odată „luați", cum se mai spune-n popor, aceștia îmbătrâneau împreună, fiind convinși că iubirea lor nu este doar pentru viața aceasta, dar și pentru cea viitoare.

Însă cel mai curios lucru este că tinerii noștri, chiar dacă i-au avut drept exemplu pe bunii lor părinți, n-au învățat nimic de la ei. Din contra, îi acuză pe aceștia că n-au știut ce înseamnă viața ori bucuria. Iar timpul când se cucerea c-un poem sau cu o floare, a apus demult. Pentru că fericirea în ziua de azi are o altă culoare. Așa că pentru a o atinge, celălalt trebuie să aibă cel mai performant telefon, cea mai frumoasă mașină, vilă sau o afacere prosperă. Și nu contează dacă-i urât, obraznic, arogant sau invidios, acestea pot fi considerate chiar cele mai distinse calități. Iar dacă nu-l iubești, nici aici nu e o problemă. Librăriile sunt pline de cărți de specialitate, care te educă cum să cucerești, fără să-ți mai implici și propria inimă. Și apoi, totu-i pân' la nuntă, restul nu mai contează. Decât, poate, alte vise și un loc râvnit pe lună.

Doar că tinerii aceștia, care nu mai pun niciun preț pe sentimente și se căsătoresc doar din interes, uită că anume ea – iubirea le-a dăruit părinților lor puterea să îmbătrânească ținându-se de mână. Iar după viața aceasta, mai există una. Unde Cel de Sus nu le va cere lista cu toate bunurile pe care le-au strâns pe pământ, dar îi va întreba de lista bunurilor pe care le-au adunat fiecare în sufletul lor.

Viorel GHERCIU, ministrul agriculturii şi industriei alimentare

„Sper să se mărească numărul producătorilor agricoli care folosesc tehnologii ecologice sănătoase”

– Domnule Viorel Gherciu, aveți doar câteva luni de când ați preluat conducerea Ministerului Agriculturii și Industriei Alimentare. De fapt, azi Republica Moldova este o țară aproape în exclusivitate agrară, ceea ce înseamnă că v-ați asumat o responsabilitate deosebită acceptând acest post. Dacă ați reușit să recapitulați, cum apreciați anul agricol 2021 și, pe parcursul lui, care au fost cele mai mari provocări pentru producătorii agricoli?

– Sectorul agricol a fost și rămâne în continuare un sector foarte important pentru economia Republicii Moldova. Contribuția acestuia la produsul intern brut este una semnificativă, majoră chiar aș putea spune – 12 la sută. Forța de muncă încadrată în acest sector este aproximativ 35% din populație – și vorbim de populația rurală. Este important faptul ca noi să ne axăm pe segmentul sprijinirii agricultorilor și să dezvoltăm acest sector, ca să creăm condiții de trai decente pentru cei care locuiesc la sate, care continuă să dezvolte localitățile noastre rurale, având grijă ca ele să nu ajungă depopulate.

Anul acesta a fost unul bun pentru agricultori, dar, bineînțeles, nu pentru toate culturile. Totuși, în general, rezultatele sunt îmbucurătoare. Avem o roadă foarte bună la culturile cerealiere. Mai ales acum e important să menționez că e necesar să asigurăm în continuare dezvoltarea infrastructurii post-recoltare, deoarece nu este suficient să ai doar o roadă bună, ci ca această roadă să poată fi ulterior valorificată cât mai eficient. Deci, e necesar să creăm o infrastructură post-recoltare bună, care să ne asigure că putem păstra produsele mai mult timp, ca să le putem vinde apoi cu un preț cât mai convenabil.

Provocarea cea mai mare în acest an a fost, totuși, criză energetică, criza care a pus în pericol asigurarea recoltării culturilor de porumb și floarea soarelui și care, fiind recoltate, necesită a fi și puse la păstrare în condiții corespunzătoare, căci, bunăoară, umiditatea în depozite nu-i ca atunci când acestea se află în câmp. Odată cu scumpirea resurselor energetice, s-au majorat și costurile de producere. Acest lucru este inevitabil. În rest, consider că agricultorii au făcut față provocărilor pe parcursul anului, chiar dacă în unele locuri culturile agricole au fost afectate de grindină.

– O mare problemă pentru producătorii noștri agricoli sunt piețele de desfacere. Mai ales în ultimii ani, oamenii nu au unde își vinde roada. Cum o să vă consolidați eforturile cu autoritățile, inclusiv cele locale, pentru a diversifica piețele de desfacere?

– În contextul diversificării piețelor este important să acordăm o atenție deosebită îmbunătățirii calității produselor. La acest compartiment o să punem accentul pe asocierea și cooperarea producătorilor, în contextul obținerii produselor care sunt solicitate pe piață și care să corespundă cerințelor consumatorului, pentru a asigura unitatea și calitatea produsului. În următorii ani, o să ne axăm activitatea pentru a aloca resurse nemijlocit în lucrul cu toți producătorii – și cei mici, și cei mijlocii – ca să ne asigurăm că produc ceea de ce piața are nevoie. Asigurând un produs calitativ pentru piața locală, vom putea asigura ulterior și pentru alte piețe de desfacere. Totuși, vreau să menționez că astăzi produsele calitative obținute la nivel local nu au probleme cu piața externă de desfacere, iar geografia piețelor de desfacere s-a diversificat în ultimii ani – merele noastre ajung chiar în Malaysia și Bangladesh; strugurii ajung în Statele Unite ale Americii și în Canada; geografia de export a vinurilor, de asemenea, s-a extins foarte mult, înregistrând noi și noi regiuni pe mapamond. Aceste realizări au fost posibile datorită implementării programului de subvenționare, programului de modernizare

– În zilele de toamnă, pe rețelele de socializare au fost postate foarte multe fotografii din localitățile de nord ale republicii, în care se vedeau mere descărcate și lăsate la marginea drumului. De ce producătorii motivau acest lucru prin faptul că n-au unde le vinde?

– Deși au trecut doar câteva luni de când am intrat în funcția de ministru al agriculturii, am reușit să particip la mai multe întâlniri cu producătorii agricoli din diverse regiuni ale republicii, inclusiv Soroca, Dondușeni, Edineț. Am avut discuții și cu producătorii de mere, care au dezmințit ceea ce spuneți la modul direct. Toți producătorii care cultivă soiuri de mere solicitate pe piață, conform calității cerute de consumator, inclusiv consumatorul local, nu au nici o problemă cu piața de desfacere, atât locală, cât și cea de export. Dar sunt probleme cu acei agricultori care nu produc soiurile de mere solicitate și nu au reușit să asigure calitatea lor. Și atunci, dacă calitatea nu este asigurată, producătorii sunt nevoiți să-și vândă marfa la un preț mai mic, o duc la fabricile de conserve care procură totul la un preț mult mai scăzut…

– În anul curent, foarte mulți producători agricoli au avut de suferit în urma inundațiilor și ploilor cu grindină, care le-au afectat culturile agricole. Cum a subvenționat Guvernul aceste pierderi?

– La moment, o hotărâre definitivă nu s-a luat la acest capitol. Vreau să vă spun ce planificăm noi pentru anul viitor. Deoarece apar des situații similare, în care agricultorii sunt afectați de inundații, grindină sau secetă, vom încerca să implementăm pe larg sistemul de asigurare în agricultură, inclusiv împotriva afectării culturilor în cazuri de grindină, secetă, ghețuri, inundații etc., astfel ca, acoperind în mare măsură prima de asigurare, ulterior responsabilitatea pentru compensarea pierderilor în cazul producerii calamităților să fie acoperită de către compania de asigurare. Este o practică folosită în țările Uniunii Europene. Cred că o să reușim să o implementăm cu succes și în Republica Moldova. La acest compartiment avem de lucru atât cu compania de asigurare - în sensul ca aceasta să-și onoreze obligațiunile asumate -, cât și cu producătorii.

– Din păcate, în ultimii ani suntem afectați și de mari secete. Vestitul sistem de irigare din timpul sovietic a fost distrus. Ce se face pentru a revitaliza acel sistem sau pentru a adopta practici moderne de irigare? Avem noi capacități tehnice și surse de apă necesare pentru irigare?

– Până la preluarea mandatului de ministru, din inițiativa parlamentului a fost adoptată strategia pentru dezvoltarea sistemului de irigare, în contextul diminuării impactului negativ provocat de schimbările climatice. Eu am participat la elaborarea acestei strategii. Vreau să spun că pentru Republica Moldova reabilitarea sistemelor de irigare este o prioritate. E necesar, cel puțin, să ajungem la nivelul anilor ’90 din secolul trecut, ca să avem în jur de 15-20% din suprafețele agricole amenajate cu infrastructura modernă pentru a implementa tehnologii moderne de irigare. Aceasta ne va permite să asigurăm și securitatea alimentară a țării.

Ceea ce ține de resursele de apă disponibile, reamintesc faptul că apa pretabilă pentru irigare este preponderent disponibilă cea din bazinele râurilor Nistru și Prut. Dar, cu părere de rău, în timpul când culturile au nevoie stringentă de apă – lunile iulie-august, în perioada critică a anului - nu întotdeauna aceste surse asigură fluxul suficient de apă. De aceea, este important să ne axăm pe niște tehnologii inovaționale, pe niște principii care permit asigurarea acumulării apei în rezervoarele din interiorul țării și să asigurăm că aceste rezervoare acumulează și mențin o sursă calitativă de apă pentru irigare. În felul acesta, probabil, vom acorda o deosebită atenție inclusiv reabilitării celor aproximativ 5.000 de lacuri naturale și artificiale pe care le avem pe teritoriul republicii. Cu părere de rău, timp de mai mulți ani nu s-au efectuat lucrări de întreținere a acestor lacuri. Curățirea lacurilor va asigura majorarea capacităților de stocare a apelor în teritoriul țării. Aceasta este o primă necesitate, în al doilea rând - vom pune accentul pe crearea noilor rezervoare de acumulare a apei în timpul inundațiilor, combătând, astfel, inundațiile și asigurând stocarea apei care, mai apoi, va fi utilizată pentru irigare. Vom lucra cu experții în domeniu pentru a identifica locurile unde pot fi construite aceste rezervoare, asigurând, după cum spuneam, diminuarea pericolului inundațiilor și stocarea unor cantități de apă pentru irigare.

– Agricultura noastră suferă mult din faptul că în zonele rurale țăranii încă nu au reușit să se organizeze în asociații agricole. Ce face sau ce va face ministerul pe care îl conduceți pentru a stimula producătorii agricoli să creeze asociații, după exemplul practicilor din țările cu o agricultură dezvoltată, ca ei să poată beneficia de subvenții și asistență tehnică?

– Soluția noastră sunt anume asocierile agricultorilor, căci nu putem inventa o altă „bicicletă”. Este modelul care funcționează cel mai eficient. În regiunea Bretania din Franța, de exemplu, legumicultorii au format cea mai mare cooperativă a legumicultorilor din Franța, care include aproximativ 15.000 mii de membri. Aceștia s-au asociat din motivul că au vrut să diminueze costurile de achiziție a importurilor, ca să-și construiască o infrastructură pentru a administra eficient producția pe care o obțin: să aibă frigidere, linii de sortare și de ambalare, transport etc. Același principiu, aceeași abordare ne propunem să o aplicăm și în Republica Moldova. Am adus un exemplu din Franța, dar aceste situații există în Germania, Danemarca sau Polonia. Deci, vom pune accentul pe asocierea producătorilor, propunând principii sănătoase și programe care îi va stimula pe producători să se asocieze.

Viorel GHERCIU, ministrul Agriculturii și Industriei Alimentare, la o întrevedere cu producătorii de material săditor pomicol din raionul Orhei

– Domnule ministru, există astăzi o lipsă de specialiști bine pregătiți pentru sectorul agrar?

– Sigur. Și e foarte mare această lipsă. Dar, în același timp, vreau să spun că avem și specialiști foarte buni, care pot face față cerințelor pieței, care implementează cu succes tehnologiile moderne. Aceasta îmi dă încrederea că o să izbutim să asigurăm o bună dezvoltare a sectorului agrar, să asigurăm atragerea investițiilor, implementarea tehnologiilor moderne și eficiente. În acest context, vom pune accentul pe acele măsuri care asigură dezvoltarea durabilă a sectorului agricol – agricultura ecologică, agricultura prietenoasă mediului - în parteneriat cu prietenii și colegii noștri din Uniunea Europeană.

– Astăzi, care instituții pregătesc specialiști pentru sectorul agrar?

– Pentru asemenea viitori specialiști sunt deschise mai multe uși, dar nu se fac referințe numai la colegiile agricole care au această menire. Pregătirea specialiștilor se mai face la Universitatea Agricolă, la școlile profesional-tehnice. Deoarece am spus că mai multe uși sunt deschise, voi menționa inclusiv faptul că mulți agricultori din Republica Moldova au beneficiat și mai beneficiază de instruiri peste hotare, au văzut cum lucrează colegii lor din alte țări, care sunt acolo tehnologiile folosite. Pas cu pas, ei vor transfera această experiență și în agricultura moldovenească.

– Ați susținut masteratul în relații internaționale la Academia de Administrare Publică. Deci, puteți identifica oportunități de cooperare bilaterală cu alte țări. Ce veți face pentru realizarea unor proiecte comune cu alte țări în domeniul agriculturii?

– Am lucrat în mai multe proiecte internaționale, atât în Republica Moldova, cât și peste hotare. Noi deja am inițiat discuții cu Banca Europeană de Investiții, care continuă să implementeze un șir de proiecte, inclusiv în sectorul agricol. Vom diversifica domeniul de aplicare, urmărind și reabilitarea sistemelor centrale de irigare. Am inițiat dialogul cu Agenția poloneză pentru dezvoltare în domeniul sectorului zootehnic, cu Banca Mondială, cu Agenția Statelor Unite pentru dezvoltare și cu un șir de alte agenții – parteneri de dezvoltare care sunt dispuși să susțină sectoarele noastre prioritare. În viitorul apropiat, vom putea discuta despre unele proiecte concrete, aprobate pentru a fi finanțate și implementate.

– Devin tot mai strânse relațiile noastre cu România. Frații noștri de peste Prut ne vin mereu în ajutor. Unul dintre multele exemple din anul curent este combustibilul acordat agricultorilor moldoveni de către statul român. Cum a fost el repartizat, căci s-a vorbit foarte puțin despre aceasta? Mai mult: ce programați cu colegii din România în domeniul agriculturii?

– Din câte cunosc, combustibilul repartizat în primăvara trecută a fost un ajutor extraordinar de util și sosit la momentul oportun pentru agricultori. Recent, am avut o vizită destul de productivă la București. Am convenit cu colegii noștri asupra mai multor inițiative pentru a fi dezvoltate în comun, inclusiv organizarea unor evenimente de promovare a produselor din Republica Moldova împreună cu produsele din România, implementarea proiectelor de dezvoltare a localităților rurale și diverselor tehnologii, punem la punct comerțul bilateral - facilitarea exportului de fructe și legume din Republica Moldova în România, căci am avut și o criză când staționau camioanele încărcate în vamă. Din fericire, această situație a fost depășită și camioanele nu mai stau câte două-trei zile în rândul de la vamă.

Recent, am avut un eveniment comun împreună cu Federația GAL-urilor din România, la care am semnat un acord de cooperare pentru a susține grupurile de acțiune locală din Republica Moldova cu un sprijin concret, cu proiecte investiționale. Va fi o cooperare benefică. Mai avem și multe alte proiecte, pe care sperăm să le dezvoltăm pe parcurs.

– Domnule ministru, cândva erați un foarte bun prieten al revistei NATURA. Cum am putea să ne conjugăm eforturile pentru a ne atinge un scop comun – conștiință ecologică - chiar și în cea mai mică comunitate?

– Am fost și rămân un bun prieten al revistei NATURA. Această publicație este un credincios mesager, duce către cititor informația cea mai utilă, într-o formă foarte accesibilă. Eu mi-am dorit întotdeauna ca numărul celor care au acces la această revistă să crească. Din aceste considerente, am continuat să abonez prietenii și vecinii din localitatea mea de baștină. Voi face acest lucru încă mulți ani înainte. Revista NATURA ar putea să-și mărească numărul abonaților, folosind diversificarea și modalitățile de promovare a ei.

Cu revista NATURA am putea promova agricultura ecologică, deoarece eu rămân în continuare un adept al agriculturii ecologice, în pofida faptului că trebuie să fiu imparțial. Nu vreau să zic că agricultura ecologică este o panacee pentru soluționarea tuturor problemelor, dar cred că agricultura ecologică poate să soluționeze multe dintre aceste probleme. În acest sens, menționez că cererea la produsele ecologice este în creștere nu numai pe piața Uniunii Europene, dar și pe piața locală. Deci, consumatorii din Republica Moldova, la fel, își doresc produse sănătoase și calitative. Este îmbucurător faptul că astăzi avem în țară aproximativ 30.000 de hectare cultivate în regim ecologic și certificate. Sper ca aceste suprafețe să se majoreze și mai sper să se mărească numărul producătorilor agricoli care folosesc tehnologii ecologice sănătoase pentru mediul înconjurător și pentru oameni…

Gheorghe BUDEANU

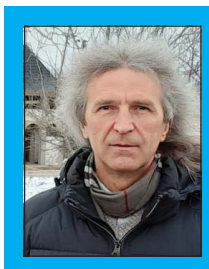

Petre POPA

DE ACASĂ NEUITARE

Spunea cineva despre personalitățile din lumea cinematografică, că ele sunt populare cu adevărat atunci când copiii prind a se juca de-a personajele create de acestea.

Cam așa stau lucrurile, în istoria unei localități. Anumite personalități, evenimente, denumiri de locuri intră în viața unei comunități atunci când copiii prind a povesti cu satisfacție despre acestea și despre trecut. Aș vrea și eu să împărtășesc din frumusețea locului nașterii mele, dar nu pot găsi cuvinte mai potrivite „ce exprimă adevărul", decât cele adunate în cartea „Bunica bunicului".

Dialogul dintre generații întotdeauna a fost foarte important, dar mai semnificativ îmi pare monologul generației în creștere.

„Bunica bunicului" este o carte dragă mie la fel ca și satul de baștină, Tătărăuca Veche. În carte, cele povestite de gura nepoțicăi vin să reconstruiască imaginea de ieri a localității, împrospătând culorile floricelelor din luncă, sporind temeinicia stejarilor din pădurea de pe coasta Nistrului și purificând apa izvoarelor, care înconjurau din toate părțile satul și care mereu se împuținează. Narațiunea amestecată cu satisfacție și frământare copilărească fac parte din revelația omului îndrăgostit de pământul, tradiția și obârșia sa. Aș vrea ca aceste monologuri să te găsească, cititorule drag, în clipa când sufletul și mâinile tale gustă din „sfânta Odihnă", vorba irepetabilului Ion Druță, născut și dânsul pe aceste meleaguri sorocene.

ODIHNA

După cum știi și tu, săptămâna are șapte zile. Șase zile sunt de muncă, iar Duminica, cea de-a șaptea zi, este pentru odihnă. Știu că vrei să mă întrebi ce înseamnă zi de odihnă, apoi ce să însemne – timp când nu sperii visele dimineața cu deșteptătorul, adică nu mergi la grădiniță ori la școală. Sunt și zile de sărbătoare: Crăciunul, Anul Nou, Sfintele Paști și încă atâtea alte zile când oamenii se odihnesc. În asemenea zile poți ieși la plimbare la cinema, la teatru, la muzeu. Desigur poți avea parte mai mult timp pentru televizor și calculator. Cel mai important însă, e că toată ziua poți fi împreună cu părinții, frățiorii și surioarele. Mai poți să desenezi, să citești, să scrii, să vizitezi bunicii... Ehei! Câte se pot isprăvi și toate pentru a face sufletul să tresalte.

- Pregătește-te de lumină tămăduitoare a sărbătorilor. Vrei să știi cine te poate ajuta? Ia privește în jurul tău și-ai să vezi ce prieteni descurcăreți ai.

- Cărțile?

- Desigur.

- Dar cum se face o carte, bunicule?

- Nu zic că este ușor, dar poți încerca și tu. Adună impresiile despre tot și toate câte te înconjoară, mai adaugă imagini din lumea pe care o visezi și s-ar putea să reușești. Important este ca cele scrise să îi facă visători și pe alții.

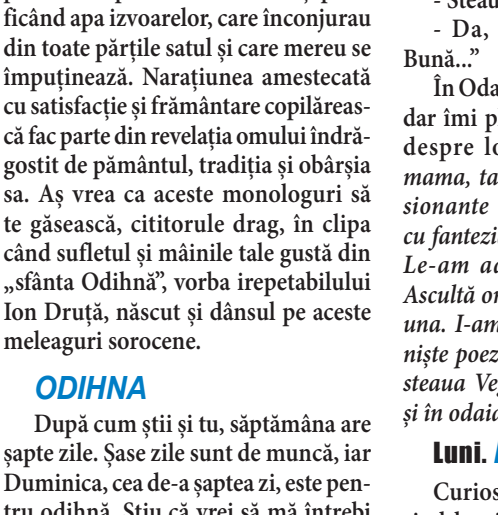

Biserica satului cu hramul Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil

- Zis și făcut: pentru aceasta mă voi deghiza într-o stea. O stea care vede tot, știe tot ce se întâmplă în odaia, în mintea mea, dar și în gândul tău, bunicule. Am să construiesc o lume de basm.

- Steaua va avea un nume?

- Da, să-i zicem: „Veghetoarea Bună..."

În Odaia mea serile sunt cu povești, dar îmi place să ascult și istorioarele despre locurile unde au *copilărit mama, tata, bunicii. Cele mai impresionante lucruri s-au luat de mână cu fantezia mea, să vi le spun și vouă. Le-am adunat în șapte istorioare. Ascultă ori citește în fiecare seară câte una. I-am ajutat bunicului să scrie și niște poezii tot pentru voi. Nu uita că steaua Veghetoarea Bună poate intra și în odaia ta. Tu cu ce o poți bucura?*

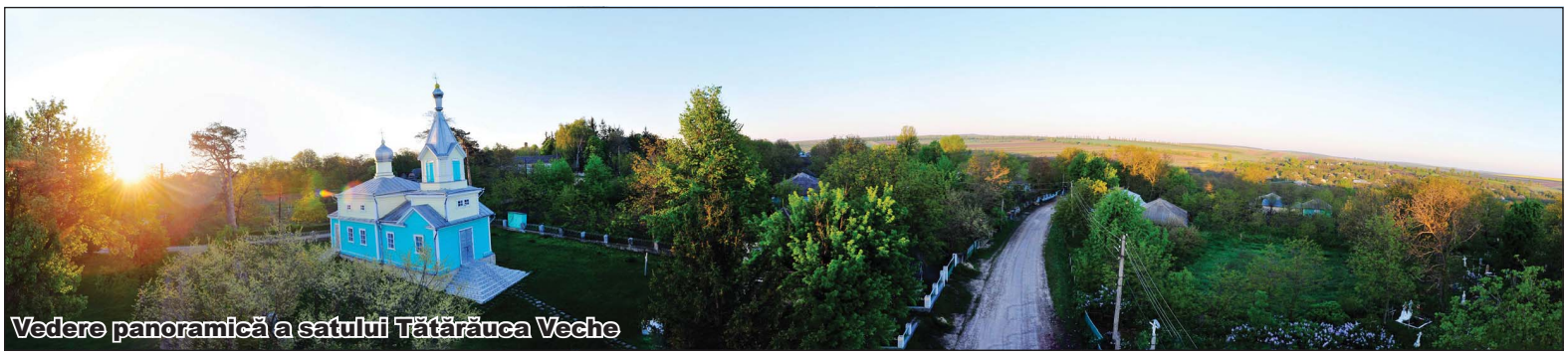

Vedere panoramică a satului Tătărăuca Veche

Luni. BUNICA BUNICULUI

Curios lucru, dar Bunicul a avut și el bunică. Locuiau în același sat. Satul este așezat pe două jumătăți de deal. Mahalaua unde era casa bunicii se numea *Celadeal*, adică „celălalt deal". Printre acele dealuri curge un pârău. Apa pârâului aleargă jucăuș la vale până se topește în valurile Nistrului. Nistrul, știți voi, este râul din apa căruia, vorba poetului D. Matcovschi, „bea toată Moldova". În curgerea sa pârâul, unde cotește, face niște bulboane. În bulboane roiesc, asemeni furnicilor în furnicar, peștișori mărunți și negri. Vara copiii satului aici se scaldă, dar și pescuiesc. Bunicul, când era copil, mergea adesea la Râpa cea Mare (unde se află bulboanele) și era mândru că de pe vârful dealului îl veghea casa bunicii. De multe ori l-am auzit pe bunicul cântând. El a auzit de la săteni multe cântece despre râul Nistru. Aceste cântece parcă leagă satul nostru de apele râului Nistru prin izvoare. Alte localități, își adună izvoarele în apele râului Prut, care curge aproape în paralel cu râul Nistru. Peste un timp, cele două râuri se întâlnesc în Marea Neagră. Cine a spus că satele noastre nu au partea lor de mare?

Te-ai gândit vreodată unde ajung izvoarele satului sau orașului în care locuiești?

Marți. VÂLCELELE

Spre satul bunicului mai întâi am coborât pe un drum cu pietriș. Pe stânga și pe dreapta câmpurile au niște văgăuni, sătenii le-au botezat: „Vâlcele". La podețul din vale toate vâlcelele se unesc ca într-un nod. De la acel nod își leagănă oglinda Iazul cel Nou. Iezătura stăpânește apele, până să ajungă la Podul cel Mare sau așa-zisul „Podul lui Ciocan". Dincolo de pod ca o gură de leu se deschide Râpa cea Mare, prin care izvoarele își îndreaptă apele spre Nistru.

Mirarea mea a fost și mai mare, când am auzit că, pe lângă râpa gigantică, satul mai are: Râpa Delniței, Râpa de la Bulata, Râpa de la Satul Nou, Râpa la găinărie, Râpa adâncă, Hârtopul... De multe ori m-am întrebat: „ De ce satul și-a potrivit casele pe aripile râpilor și vâlcelelor?" Probabil, pentru că turlele bisericii din sat, așezată pe un loc mai înalt, să le prindă cu vederea pe toate, ocrotindu-le deopotrivă. Biserica are hramul *Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil.*

Mă gândeam la aceste lucruri, dar bunicului i-am pus altă întrebare: „Ai numai două nepoate, pentru că ai numai doi ochi și vrei să fii sincer atunci când spui: Îmi sunteți scumpe ca ochii din cap.?". Bunicul mă mângâie pe cap, zâmbește, și îmi zice: „Mă bucur că știi să pui întrebări".

De ce s-o fi bucurând atât de mult? De ce vâlcelele mă ispitesc să alerg prin iarba lor desculț până sus la izvoare?

Miercuri. DEALUL DRĂGUȚEI

Tot în satul bunicului am văzut un deal care seamănă cu un munte adevărat. Numai că nu are piscul ascuțit, ci rotund ca un cap de uriaș. Mi-a spus că se numește *Dealul Drăguței*. La început nu puteam să înțeleg de ce. Am aflat apoi o legendă cutremurătoare. Cică, era pe acele locuri un om bogat care avea o fată frumoasă-preafrumoasă. Când veni timpul măritișului, toți flăcăii din împrejurime o doreau de nevastă. Atunci omul cel bogat a hotărât să dea fiica de nevastă celui mai viteaz și mai voinic. Încercarea era grea: să urce dealul în fugă, de la poale până la vârf, fără să se odihnească. Cine avea să izbutească și să ajungă primul pe culmea dealului, acela urma să aibă parte de fată. Mulți tineri și-au încercat norocul de dragul fetei, dar toți au pierit sufocați până să ajungă în vârful dealului. Nu mai ține minte nimeni sfârșitul acestei istorii triste, dar de atunci acest loc a fost botezat *Dealul Drăguței.*

Eu mă apropii de oglindă, privesc lung și mă gândesc: poate nici nu e bine să fii preafrumoasă, dacă pentru tine ar putea muri atâția flăcăi voinici...

Cine o fi așezat dealul în calea flăcăilor?

Joi. IZVORUL CU ȘIPOT

Adesea coboram drumul priporos spre râul Nistru.În cale îmi ieșeau niște pietroaie mari-mari. Mi se părea că iată-iată se vor smulge din pământ și se vor rostogoli spre pârău. Din coastele râpii, curgeau multe izvoare. Apa era atât de rece încât îmi înghețau mâinile când voiam să le spăl.

După ce ne scăldăm în Nistru, cărăruia șerpuindă ne ducea pe *Dealul Drăguței.* Din vârful dealului priveam la toate ca dintr-un avion. Oile care pășteau pe cealaltă parte păreau ghemuri de lână mișcătoare. Primul popas îl făceam la Izvorul cu Șipot. Și acest izvor avea istoria lui, dar când am auzit-o prima dată, toate îmi aminteau de povestea „Pupăza din tei". Știți de ce? Pentru că de pe una din pietrele despre care vă vorbeam la început, ne urmărea o frumusețe de pupăză. Din când în când ea bătea cu ciocul în piatră de unde apuca ceva.

Omul care a îngrijit izvorul și a meșterit acest șipot din lemn se numea moș Nicandru.

Interesant, atunci când omul construia acest izvor, în memoria feciorului căzut în război, cuibul de pupeze tot acolo era?

Vineri. GÂNDUL

Cel mai des în Odaia mea intră gândul mamei. De multe ori îmi pare că o aud șoptind. Îndeosebi când mă chinuiesc să fac ceva, dar nu îmi prea reușește. De multe ori eu ghicesc gândul mamei, mai ales dacă fac vreo boroboață. Fața mirată a mamei se aseamănă cu fața surioarei, când eu îi descopăr vreo pățanie făcută de ea, de exemplu nasul rupt al ursulețului. De multe ori am încercat să mă ascund sub plapumă, dar gândul mamei mă găsește pretutindeni. Când mi se face dor de tata, încep să mă gândesc la el, până nu mai rezistă și vine acasă. Atunci, însă, când trimit gândurile la bunici, neapărat merg și eu cu ele, să nu le sperie cineva pe drum. Tare se bucură bunicii când văd gândurile zâmbind la portiță.

Mare lucru e să ai un gând bun.

Cine oare a născocit această bucurie - Gândul? Dacă mă voi gândi mult, mult, odată și odată, tot voi găsi un răspuns.

Sâmbătă. CĂRȚILE

În Odaia mea sunt o mulțime de cărți. Unele au desene ochioase și copertă lucioasă. În acele cărți e scris mășcat și citesc mai ușor, dar nu prea multe memorez. Alte cărți au mai puține desene, dar mă atrag foarte tare. Pe coperta lor citesc: *Mihai Eminescu, Tudor Arghezi, George Coșbuc, Spiridon Vangheli*... Nu știu ce au aceste cuvinte, dar parcă mă vrăjesc.

Pe o carte e scris: *Grigore Vieru.* El e poetul pe care l-am văzut cu ochii mei, chiar m-a luat și în brațe. Mai jos de nume, cu litere mari scrie: „Albinuța". Știi de ce se numește așa? Eu cred că poetul aseamănă cartea cu un stup în care s-au adunat literele-albinuțe. E destul numai s-o deschizi și zumzetul lor încheagă mii de cântece despre strămoși, codri, flori. Ziulica întreagă eu gonesc ochii pe urmele literelor, dar nu obosesc deloc. E cartea mea preferată. Când se lasă noaptea, mama vine la patul meu și zice: „Unde e cartea noastră?". Mă bucur mult că tuturor celor din casă li-i dragă această carte. Strămoșii poetului, probabil, au fost vieri... *De la cine atunci o fi învățat nenea Grigore să semene litere prin cărți?*

Duminică. FAȚA DE MASĂ

Fața albă de masă e ca o filă de calendar – dacă mama se pregătește să o aștearnă, atunci e duminică ori așteptăm oaspeți. În acele zile toți umblă iuți ca albinuțele în jurul mesei cu fața albă. Eu cu sora aduc tacâmurile, șervețelele, tata taie pâinea-n hrinci. Apoi, rând pe rând, mama așează felurile de bucate într-o anumită ordine. Toți așteptăm surpriza, fără de care nu se trece nici o masă de sărbătoare.

Problema cu spălatul mâinilor am depășit-o demult, iată, cu răbdarea ne vine mai greu. Dar să știți: atunci când mănânci de unul singur, bucatele au un gust, iar când stăm împreună la masă, aceleași bucate au cu totul alt gust. Are ceva fermecat fața albă că ne ține grămăjoară până sfârșește timpul mesei, chiar dacă ne săturăm mai degrabă.

Păpușile se bucură mult când ne văd împreună și așteaptă cu nerăbdare ora mesei. Ce surpriză să le fac? Să invit pe cineva în ospeție ca să le aprecieze rochițele proaspăt spălate, călcate și încheiate la toți nasturii.

Ia vedeți, păpușile voastre sunt gata să primească pe cineva în ospeție? Astăzi e Duminică.

BAȘTINA MEA TĂTĂRĂUCA

(Imnul satului Tătărăuca Veche)

Muzică: Anatol RUDEI

Versuri: Petre POPA

Două dealuri țin casele–n șir pe la drumuri,
Iar podul de piatră leagă-acest defileu,
Prin care aleargă o apă și în murmur
Aud un glas de copil semănând cu al meu.

Cu povestea iubirii de pe Dealul Drăguței,
Au crescut mame blânde și tați gospodari,
Bătrânii smeriți cu strănepoți de mânuță,
Rugăciunile-aduc mai aproape de-altar.

Patru secole-n șir a-ncălzit Tătărăuca,
Pe pământ răzășesc, mii de sorți omenești,
Tu pe toate ai scris un crez, Tătărăuca:
-Fără-adânci rădăcini pom rotat nu mai crești.

În al Nistrului val, auzind glasul mării,
Fiii tăi au trudit pentru-n vechi ideal,
Rostit lângă plug, dar și în Sfatul Țării
Consfințit de toți frații veniți în Ardeal.

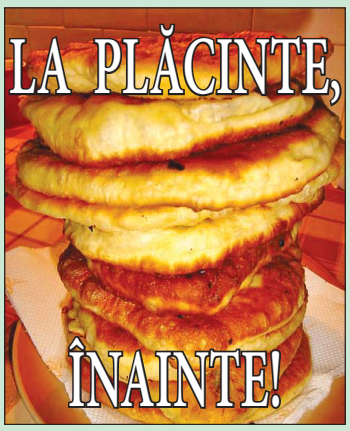

Ciorbă ungurească de porc cu hrean

Ingrediente: *1 kg morcovi raşi fin, 2 cepe, 2-3 kg carne porc, 1 bucată creier porc, 250 ml hrean ras (sau mai mult), 2-3 l zeamă de varză murată, piper, sare.*

Mod de preparare: Călim morcovul ras în suc propriu, adăugăm carnea şi lăsăm la foc mic până când carnea îşi schimbă culoarea, apoi acoperim cu apă doar până la nivelul cărnii şi adăugăm ceapa întreagă. Lăsăm să fiarbă la foc mic până când carnea este fiartă.

Adăugăm creierul de porc, apoi turnăm 2 l zeamă de varză. La sfârşit punem hreanul ras, amestecăm şi lăsăm să fiarbă încă 10-15 minute. În acest timp gustăm şi adăugăm dacă este nevoie sare, zeamă de varză sau hrean.

Chifteluţe învelite în bacon la cuptor

Ingrediente: *200 gr carne tocată (de viţel şi porc), 2 ouă, 11 felii subţiri bacon, miezul de la o felie de pâine, 2-3 linguri lapte, o ceapă, o linguriţă muştar, ¼ linguriţă coriandru măcinat, ½ linguriţă ienibahar măcinat, o legătură pătrunjel tocat, piper, sare după gust.*

Mod de preparare: Înmuiem în lapte miezul de pâine. Într-un bol adăugăm carnea tocată, miezul de pâine, condimentele, muştarul, pătrunjelul tocat, ceapa tocată, ouăle şi amestecăm bine. Condimentăm cu sare şi piper după gust.

Formăm în palme chiftele mai lunguieţe şi le aşezăm câte o chiftea pe câte o felie de bacon, apoi rulăm. Dacă feliile de bacon sunt lungi, tăiem în jumătate. Le aşezăm pe hârtie de copt într-o tavă unsă cu ulei, una lângă alta. Le dăm la copt în cuptorul încins la 200˚ pentru circa 15-20 de minute. Le întoarcem cu un cleşte de bucătărie să fie rumenite pe ambele părţi.

Chiftelele pot fi servite simple, ca aperitiv sau ca fel principal. Sunt la fel de bune reîncălzite sau la temperatura camerei.

Ouă umplute cu somon

Ingrediente: *7 ouă de găină, 3 linguri maioneză, 1 linguriţă muştar (iute-mediu), ½ ardei roşu dulce (copt şi decojit de coajă şi seminţe), 30 gr somon afumat, sare.*

pentru decor: *fulgi de ardei chilli uscaţi, mărar.*

Mod de preparare: Punem la fiert ouăle. Când apa începe să clocotească, lăsăm ouăle să fiarbă circa 10 minute. După ce ouăle au fiert, le trecem sub un jet de apă rece şi le lăsăm să se răcească complet. Decojim ouăle şi le tăiem în jumătate.

Cu ajutorul unei linguriţe scoatem atent gălbenuşurile şi le punem într-un blender.

Adăugăm deasupra gălbenuşurilor ardeiul copt, muştarul, maioneza şi asezonăm cu sare după gust. Mixăm totul până compoziţia se va omogeniza.

Transferăm mixtura într-un şpriţ sau într-un sac de patiserie şi decorăm circular fiecare jumătate de ou. Decorăm cu fâşii de somon, frunzuliţe de mărar şi presărăm cu fulgi de chilli uscaţi. Se consumă rece, ca aperitiv.

Prăjitura Alba-ca-Zăpada

Ingrediente: pentru foi - *3 ouă, 10 linguri de zahăr, 6 linguri de ulei, 6 linguri de lapte, 500-600 grame de făină calitate superioară, 1 linguriţă de bicarbonat de sodiu stins într-o linguriţă de oţet, 1 pliculeţ zahăr vanilat, un praf de sare;* **pentru cremă** - *800 mililitri lapte, 200 gr unt, 8 linguri făină, 8 linguri zahăr, 1 pliculeţ zahăr vanilat, coaja rasă de la o lămâie, sucul de la ½ lămâie, 1 praf de sare;* **pentru decor** - *50 gr nucă de cocos.*

Mod de preparare: Cu mixerul amestecăm într-un bol laptele, ouăle, zahărul, vanilia, bicarbonatul stins în oţet şi uleiul. Treptat, amestecăm şi făina. Frământăm până când obţinem un aluat omogen, care nu se lipeşte. Aluatul rezultat îl împărţim în patru părţi egale, din care se vor obţine patru foi de mărimea unei tăvi de 30×20 de centimetri.

Blatul de lucru îl tapetăm cu făină şi întindem foaia. Întoarcem tava cu fundul în sus, ungem cu ulei şi aşezăm foaia, astfel încât să ajungă aproape de margini. Foile se coc separat, în cuptorul preîncălzit, la 180 de grade Celsius, timp de 7-10 minute.

Foaia este gata, când devine uşor aurie pe margini. Acelaşi procedeu îl aplicăm şi celorlalte trei foi, apoi le punem la răcit.

Pentru cremă punem 600 mililitri de lapte la fiert. Separat, făina o dizolvăm în restul de lapte, apoi amestecăm cu zahărul şi cu praful de sare. După un clocot, compoziţia obţinută o turnăm în lapte şi amestecăm timp de trei minute.

După răcire adăugăm vanilia, coaja rasă de lămâie, sucul de lămâie şi untul tăiat cubuleţe. Amestecăm până când obţinem o compoziţie omogenă.

Trecem la asamblarea prăjiturii. Aşezăm prima foaie pe o tavă de mărimea potrivită, întindem o pătrime din cremă, apoi punem următoarea foaie şi tot aşa. Aşezăm deasupra un strat uniform de cremă şi decorăm cu nucă de cocos.

Acoperim prăjitura cu folie alimentară şi o aşezăm pe un blat de lemn. Lăsăm minim şase ore sau lăsăm peste noapte, pentru ca foile să se înmoaie.

Curiozităţi despre Crăciun

Despre când a fost împodobit primul brad şi, în genere, de unde a apărut această necesitate, cine este Moş Crăciun şi cum se serbează Crăciunul în diferite culturi ale lumii, aflaţi în selecţia de curiozităţi de mai jos:

1. Crăciunul sau Naşterea Domnului este o sărbătoare creştină celebrată la 25 decembrie (în calendarul gregorian) sau 7 ianuarie (în calendarul iulian) în fiecare an. Ea face parte din cele 12 sărbători domneşti (praznice împărăteşti) ale Bisericilor bizantine, a patra mare sărbătoare după Paşti, Rusalii şi Vinerea Mare.

2. Împodobitul bradului face parte din tradiţiile sărbătorilor de iarnă încă de dinainte de Hristos, de pe vremea când sărbătoarea Crăciunului se numea Saturnalia.

3. Primul brad a fost împodobit în 1510, iar prima menţiune scrisă apare în Germania, în anul 1530.

4. În America Latină, se împodobeşte cactusul. Spaniolii şi portughezii au introdus pomul de Crăciun în această zonă, dar cum acolo nu cresc conifere, sud-americanii decorează cactuşi, pini sau brazi din plastic.

5. În Spania, mai există o variantă a pomului de Crăciun: un pom natural în care sunt atârnate cadouri şi dulciuri, iar copiii trebuie să arunce cu pietricele pentru a-şi lua cadourile.

6. În Grecia, nu există obiceiul împodobirii bradului, pentru că aici nu există brazi, ei fiind înlocuiţi cu crenguţe de măslin.

7. În Brazilia, Crăciunul cade vara. Pentru a reda impresia de zăpadă, bradul este împodobit cu bucăţele de zăpadă artificială.

8. În China, bradul de Crăciun se numeşte „pomul luminii”, dar nu este împodobit decât de un procent mic al populaţiei.

9. În Africa de Sud, obiceiul împodobirii bradului nu este prea întâlnit, în schimb, ferestrele sunt împodobite cu vată şi beteală.

10. În Arabia Saudită, nici un obicei de Crăciun nu este văzut prea bine. De aceea, este o sărbătoare privată, iar bradul nu trebuie expus la vedere.

11. În Montreal, Canada, există o adresă oficială a lui Moş Crăciun, unde nu doar primeşte scrisori de la copii, ci şi răspunde acestora. Această adresă a luat naştere oficial în anul 1983, după ce timp de nouă ani, poşta locală primea o sumedenie de scrisori dedicate Moşului, iar angajaţii oficiului răspundeau în numele Moşului, pentru a nu-i dezamăgi pe cei mici.

12. Prima felicitare de Crăciun din lume a fost tipărită în anul 1846, la Londra.

13. Cel mai popular colind din lume nu este „Silent Night“ sau „Jingle Bells“, aşa cum consideră foarte multă lume, ci „White Christmas“, cântat de către Bing Crosby.

14. Conform tradiţiei, împodobirea pomului de Crăciun trebuie să aibă loc în noaptea de 24 spre 25 decembrie. În multe ţări, încă se consideră că Moş Crăciun este cel care aduce bradul copiilor.

15. Bradul împodobit trebuie păstrat până la Sfântul Ion, pe 7 ianuarie, pentru ca prosperitatea să abunde în casă tot timpul anului.

sursa: zugo.md

Regulile de aur ale bunicii

(privind curăţenia de iarnă pentru a scăpa de mirosurile neplăcute din casă)

Luna decembrie este una dintre cele mai aglomerate perioade ale anului datorită pregătirilor intense pentru Crăciun şi Anul Nou. Chiar dacă anul acesta vom petrece Sărbătorile de iarnă puţin altfel din cauza restricţiilor impuse de Covid-19, nimeni nu ne poate încurca să ne simţim la fel de bine ca altădată. Cumpărarea cadourilor, aranjarea casei, pregătirea preparatelor tradiţionale ne ocupă tot timpul.

- Covorul şi încălţămintea fac mirosurile să persiste. Le poţi îndepărta dacă presori bicarbonat peste covor, respectiv să pui în încălţăminte, laşi 15 minute pentru covoare şi peste noapte în pantofi, apoi aspiri. Bicarbonatul va absorbi mirosul neplăcut din acestea şi te vei putea bucura de un aer proaspăt.

- Uneori nu este suficient să îndepărtezi mirosul de la sursă. Este posibil ca acesta să se fi impregnat deja în pereţi şi oricât ai aerisi şi curăţa, el tot nu dispare. În acest caz este indicat să foloseşti metode cu care să le absorbi. *Cărbunii alimentari* sunt eficienţi în a absorbi mirosurile neplăcute, ba chiar absorb şi umezeala, ceea ce previne apariţia mucegaiului. Pune-i pe o farfurie sau într-un pahar astfel încât să se potrivească decorului casei tale şi lasă-i să acţioneze în zona afectată.

- O altă metodă de absorbire a mirosurilor neplăcute este să iei *plante de interior*. Cele mai eficiente şi mai populare sunt citricele, iasomia de Madagascar, gardeniile sau muşcatele, iar în bucătărie poţi opta pentru nişte ierburi aromate ca busuiocul, rozmarinul sau cimbrul. Ele pot fi întreţinute cu uşurinţă, iar ca să supravieţuiască şi în anotimpul rece este important să ştii câteva trucuri.

- Uleiurile esenţiale îţi aduc buna dispoziţie înainte de sărbători.

Uleiul de levănţică este unul dintre cele mai folosite datorită aromei sale plăcute şi calmante. Când faci curăţenie îl poţi adăuga în diferite amestecuri pentru a lăsa aerului o amprentă plăcută. Adaugă 30 de picături de ulei esenţial preferat într-un litru de oţet **pentru a şterge suprafeţele** sau amestecă într-un recipient apă şi câteva picături de ulei de levănţică, agită, apoi pulverizează prin cameră, iar **atmosfera se va împrospăta.**

Foloseşte uleiul de levănţică atunci **când dai cu aspiratorul,** iar camera se va umple de un miros plăcut şi relaxant. Pe o bucăţică de vată pune câteva picături, apoi aspir-o.

În baie pune două-trei pietre poroase pe care picuri ulei de levănţică. Repetă procedura săptămânal, iar baia ta va mirosi delicat şi îmbietor.

Uleiul esenţial mai poate fi întrebuinţat şi **pentru împrospătarea lenjeriei de pat sau a hainelor.** Pentru asta adaugă câteva picături din uleiul tău preferat pe un prosop micuţ în uscătorul de haine sau în apa de la fierul de călcat, iar hainele tale vor căpăta un miros proaspăt şi plăcut.

- Dacă efectul celor recomandate mai sus îţi pare insuficient, atunci apelează la echipamente speciale, care vor elimina mirosurile neplăcute pe termen lung, astfel menţinând igiena şi prospeţimea casei.

Purificatoarele de aer ventilează şi curăţă aerul de praf, polen şi bacterii. Sănătatea familiei tale se va îmbunătăţi datorită efectului acestora de a elimina şi alergenii, iar mirosurile de ţigară şi de mâncare vor dispărea.

Dezumidificatoarele sunt un ajutor de nădejde când vine vorba de mirosul de mucegai şi de igrasie. Călcatul hainelor, uscarea acestora în casă sau pe calorifer, gătitul şi dusurile provoacă umezeală care contribuie la apariţia mucegaiului, la înmulţirea bacteriilor, dar şi a mirosurilor închise din dulap. Dezumidificatoarele vor avea grijă ca în locuinţa ta să nu fie o atmosferă prea umedă, să îmbunătăţească calitatea aerului, iar mai departe, multe probleme care derivă din condens vor fi rezolvate.

Odorizantele şi difuzoarele de aromă te vor ajuta şi ele la îndepărtarea mirosurilor neplăcute precum fumul de ţigară. În plus, acestea rezistă timp îndelungat şi nu este nevoie să le înlocuieşti săptămânal.

Aşadar, găseşte sursa mirosului neplăcut din casa ta şi alege cea mai potrivită metodă de a-l elimina. Sunt nenumărate soluţii care îţi vor face căminul mai primitor.

Acum te poţi bucura de sărbători fericite şi liniştite ştiind că locuinţa ta este impecabilă.

Zâmbetul reprezintă soarele care alungă iarna de pe feţele oamenilor. Victor Hugo

Ulei esențial de brad argintiu – proprietăți, utilizări terapeutice

Uleiurile esențiale obținute din diferite tipuri de plante sunt astăzi folosite pe scară largă în industria produselor naturiste, alimentare și cosmetice. Acestea au numeroase calități terapeutice, fiind utilizate îndeosebi pentru proprietățile lor antioxidante și antimicrobiene. De pildă, uleiul esențial de arbore de ceai este un antifungic foarte bun. Uleiul esențial de lavandă este sedativ. Uleiul esențial de rozmarin îmbunătățește memoria și concentrarea, iar uleiul esențial de mentă este util în oboseala mentală. Foarte populare sunt și uleiurile esențiale extrase din conifere (brad, pin, molid).

Uleiul esențial de brad argintiu *(Abies alba)* este cunoscut pentru efectele sale benefice asupra sistemului respirator. Este deodorant, diuretic, expectorant, decongestionant, astringent, imunostimulator și tonic.

Cercetătorii de la Universitatea Keimyung din Coreea au evaluat activitățile biologice ale acestui ulei și au descoperit că are proprietăți antimicrobiene ușoare (în mod special împotriva *Stafilococului auriu*) și combate radicalii liberi. Folosit în aromaterapie, reduce stresul și produce un efect energizant. Inhalarea acestui ulei poate ajuta și la reducerea durerilor în gât și a tusei, fiind util în afecțiunile respiratorii (răceală și gripă). Este considerat un analgezic natural și poate fi aplicat extern pentru calmarea durerilor corporale. Poate fi folosit sub formă de masaj și pentru dureri de spate sau de picioare. Uleiul esențial de brad argintiu este apreciat ca unul din cele mai bune uleiuri pentru repararea oaselor. Produce efecte calmante și relaxante asupra mușchilor. Poate fi aplicat extern, după ce a fost diluat cu un ulei vegetal.

Uleiurile esențiale pot fi folosite cu succes la curățarea suprafețelor din casă, datorită efectelor lor dezinfectante și antiseptice. Poate fi adăugat în creme, loțiuni sau alte uleiuri pentru masarea zonelor dureroase (reumatism, artrită, dureri musculare, retenție de apă în corp). În aromaterapie poate fi asociat cu uleiuri esențiale de lavandă, cedru, mentă, santal sau rozmarin.

Precauții și contraindicații

Dacă intenționați să folosiți un ulei esențial intern, cereți sfatul medicului. Produsul trebuie să fie pentru uz intern, altfel poate fi toxic pentru consumul uman. Nu se folosește nediluat, nici extern, nici intern.

Sursa: https://lataifas.ro/

Hreanul cu sfeclă: un condiment gustos, sănătos și te costă bănuți

Vin sărbătorile, cu multe bucate din carne și, să recunoaștem, puține legume, verdețuri, care să ne asigure necesarul de vitamine și minerale, dar și de fibre. Or, nu fiecare familie își poate permite să le cumpere la prețurile iernii. Putem, însă, prepara chiar acasă o rețetă extraordinar de benefică și gustoasă, care ne va costa bănuți: hrean cu sfeclă roșie. În dependență de cât de picant ne dorim, acesta poate fi un condiment sau o salată, o garnitură la bucate din carne, pește etc.

Hreanul crește absolut peste tot în Republica Moldova, îl cunoaște fiecare gospodină, dar majoritatea îl folosesc doar la murături.

Hreanul conține de 2 ori mai multă vitamina C decât lămâia, vitaminele A, B_1, B_2, săruri, minerale de fier, potasiu, calciu, magneziu, glicozizi sulfurați, acid clorhidric, carbonic, glutamine, asparginină, uleiuri volatile.

Are efect stimulant asupra aparatului digestiv, accelerează peristaltismul intestinal, combate atonia intestinală, având efect laxativ sau purgativ, are efect expectorant și decongestionant la nivelul căilor respiratorii superioare, revulsiv în aplicații externe, tonic cardiac, fortifiant în stări de debilitate, vermifug, antiparazitar, are un rol important în fiziologia sistemului nervos, de a induce o stare de bine, de satisfacție, de plăcere, relaxare, are acțiune excitant renală, diuretică.

Se iau câteva rădăcini de hrean, se curăță bine, se alege doar partea care nu e lemnificată. Ca să o mărunțim fără lacrimi, legăm o pungă de celofan la gura mașinii de tocat, trecem hreanul prin mașină, scoatem cu mișcări iuți punga și o legăm la gură, până ne ocupăm de restul ingredientelor. Hreanul poate fi dat și pe răzătoarea cu găuri mici. Partea lemnoasă o puteți pune într-o cantitate mică de oțet – cât să-l acopere și lăsați la infuzat câteva ore. Dacă nu doriți ca preparatul să fie iute, puteți să adăugați doar această infuzie în sfecla rasă și să potriviți de sare și zahăr.

Sfecla fiatră se dă pe răzătoarea cu găuri mărunte, se pune într-un vas, se adaugă hreanul, puțină sare, puțin zahăr și oțet de masă. Se amestecă bine și se gustă, adăugând ingrediente în dependență de gustul pe care vreți să-l obțineți. Se pune în borcane uscate și se închide etanș. O sugestie: ca să nu stricați capacele din metal, puneți sub capac o folie alimentară.

Se păstrează foarte bine la rece timp îndelungat.

Ziarul Cuvântul

Tuia contra gonartrozei

(dureri de genunchi)

Gonartroza este una din formele reumatismului degenerativ. **Boala reumatismală degenerativă**, se mai numește și artroză, și în funcție de localizarea ei poate fi **gonartroză** (la genunchi), **coxartroză** (la șold) și **spondiloză** (la coloana vertebrală). Gonartroza este mai frecventă la femei și afectează de obicei pe cele care au trecut de 40 de ani. Cauzele sunt multiple, de obicei fiind vorba de dereglări la nivel metabolic și hormonal, însă poate apărea și ca urmare a unor traumatisme. Dereglările la nivel hormonal ce apar la menopauză (insuficiență ovariană) fac ca femeile ajunse la această etapă a vieții, să fie predispuse la gonartroză. Suferinzii de diabet, gută, precum și obezii se confruntă cu aceeași problemă. Trebuie amintite și problemele circulatorii: varice, flebite, dar și cele rezultate ca urmare a înaintării în vârstă care duc la agravarea gonartrozei.

Rețetă naturistă pentru dureri la genunchi

Boala se manifestă prin umflarea articulației și prin dureri violente. De obicei durerea este mult mai puternică atunci când bolnavul merge sau depune efort. Printr-un examen radiologic amănunțit se poate ști dacă este vorba de existența unui lichid intraarticular sau din contra, de îngustarea articulației și prezența unor osteofiți, deformări. În prima fază, tratamentul constă în administrarea antiinflamatoarelor și masarea zonei cu unguente cu același efect. Repausul are un efect benefic, calmând durerea. Iată o rețetă naturistă contra durerilor la genunchi:

Într-o sticlă cu gura largă (ori borcan), se bagă următoarele ingrediente: fructe de tuia (e un arbore ornamental, din familia coniferelor, care face niște fructe mici, verzi, colțuroase, cu puternic miros de rășină) până la jumătatea sticlei, iar cealaltă jumătate se umple cu sare grunjoasă. La urmă, se toarnă ½ litru de spirt medicinal și se agită bine. Acest amestec se păstrează la loc răcoros și întunecos timp de o lună, agitându-se în fiecare zi. Se formează o soluție consistentă, care se aplică pe genunchi, sub formă de compresă, până se termină toată sticla. Se face o pauză de o săptămână și se repetă tratamentul.

Murăturile, cea mai bună sursă de vitamine și fibre naturale în timpul iernii

Dacă tot a venit anotimpul rece, haideți să vorbim despre murături. O variantă sănătoasă de a consuma legume și în timpul iernii. Murăturile fac parte din categoria alimentelor fermentate, conțin bacterii vii și au efect probiotic.

Murăturile completează și îmbogățesc microbiotica intestinală de care depinde imunitatea noastră.

Un pic de istorie culinară: **înainte să apară curentul electric, conservele sterilizate prin fierbere și frigiderul, oamenii foloseau fermentația ca metodă de păstrare a alimentelor.** Ce înseamnă fermentație? Transformarea biochimică naturală a unui aliment sub acțiunea mucegaiurilor, drojdiilor sau bacteriilor. Există 3 tipuri de fermentație:

Fermentație alcoolică, înseamnă că zahărul se transformă în alcool.

Fermentație acetică, înseamnă că alcoolul se transformă în oțet. Are loc în prezența aerului și e valabilă pentru murăturile în oțet.

Fermentația lactică apare când glucidele din legume sau lapte se transformă în acid lactic. Aceasta se face în absența aerului și e valabilă pentru brânzeturi și murături în saramură.

Un pic de biochimie. Lactofermentația este o metodă de conservare în care alimentele se lasă la macerat cu sare într-o incintă închisă, fără aer. **În prezența bacteriilor (mai ales lactobacili), glucidele din legume vor fermenta și se va elibera gaz, enzime și acid lactic. Acesta din urmă acționează ca un conservant, scade pH-ul mediului și blochează multiplicarea microorganismelor responsabile de alterarea produsului.**

Aciditatea acidului lactic va distruge bacteriile patogene și va produce fermenți lactici, adică bacterii benefice, cu efect probiotic. Când concentrația de acid lactic atinge un anumit nivel, preparatul se echilibrează și fermentația se oprește de la sine după 2-3 săptămâni. Această metodă de conservare a alimentelor stă la baza obținerii de murături, produse lactate fermentate și brânzeturi.

Ce avantaje au produsele fermentate?

Lacto-fermentația permite păstrarea legumelor proaspete și chiar le face mai ușor de digerat. O parte din nutrienți sunt mai ușor de asimilat, iar conținutul de vitamine crește. La greutate egală - varza murată este de 2 ori mai bogată în vitamina C față de varza proaspătă. Are mai puțin sulf, iar fibrele sunt parțial înmuiate, fără risc de indigestie.

Castraveți, gogonele, conopidă, ceapă, morcovi, ridichi, sfeclă și chiar pepeni, mere sau gutui. Toate legumele și fructele pot fi transformate în murături. Legumele lacto-fermentate sunt benefice pentru sănătate datorită enzimelor, vitaminelor și mineralelor care apar în mod natural în urma fermentației. Odată cu fermentația, în alimentul respectiv se dezvoltă un întreg ecosistem microbian (bacterii lactice și acide, drojdii).

Se poate ajunge de la 1 milion până la 1 miliard de microorganisme/gram de legume fermentate.

Pe lângă produsele lactate acide și brânzeturi, murăturile sunt **cea mai valoroasă sursă de fermenți vii (lactobacili și bifidobacterii) care întăresc sistemul imunitar.**

Produsele probiotice au avantajul că **echilibrează flora intestinală, reduc inflamația și riscul de intoleranțe digestive, îmbunătățesc digestia și ameliorează sindromul de colon iritabil.**

Parte integrantă din tradițiile culinare românești, murăturile sunt ușor de preparat și se păstrează timp îndelungat. Datorită concentrației mari de bacterii benefice pe care le conțin, priviți-le ca pe niște alimente vii, sunt probiotice bogate în vitamina C, de consumat regulat. Cu murături, sănătatea are gust și e accesibilă oricui. Aveți nevoie doar de legume, un borcan, apă și sare!

Durerile de cap

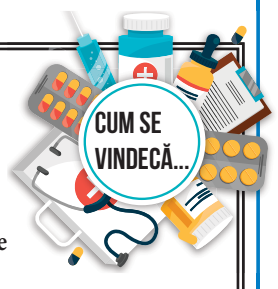

Se pune:

- Capul de la castravete pe frunte.
- La tâmple izmă (mentă) pisată.
- Te legi la cap cu: lestoparniță sau varză acră, cartof pisat amestecat cu oțet, o legătură de semințe de floarea-soarelui.
- Te ungi cu oțet de trandafir.
- Te afumi cu semințe de floarea-soarelui sau tărâțe de grâu.
- Pui la fiert 2 prune sau pere culese de Ziua Crucii. Din fiertură pui compresă la cap.

Dietele prințeselor

Ce mănâncă Regina Angliei la masa de Crăciun

Regina Elisabeta a II-a va petrece sărbătorile de iarnă alături de familia regală la Palat.

În fiecare an, Regina Elisabeta a II-a are o rutină bine-stabilită pentru sărbătorile de iarnă. În prima parte a zilei aceasta merge la biserică pentru slujba de Crăciun, iar după-amiază își petrece timpul alături de familia regală la o masă festivă. Bucătarul Casei Regale a dezvăluit ce consumă aceștia de sărbători. În mod surprinzător, meniul nu este unul extrem de sofisticat.

Se pare că aceasta optează pentru salată de creveți și homar cu garnitură de legume, curcan umplut cu castane sau salvie și ceapă.

„Familia se va aduna, probabil, la masă după slujba de la biserică. Din meniu nu vor lipsi: salata de creveți și homarul alături de diverse garnituri din legume cum ar fi: păstârnac, morcovi sau varză de Bruxelles”, a declarat bucătarul, potrivit Daily Star.

În ceea ce privește curcanul umplut, în fiecare an acesta este pregătit cu grijă. *„De fapt, sunt plictisitori când vine vorba de festivități. Nu fac șuncă sau altceva, doar curcani tradiționali. La un Crăciun, am făcut trei curcani: unul pentru regină și familia ei, unul pentru copii și unul a fost pentru cei 100 de angajați ai Casei Regale. Așa toată lumea a avut un prânz festiv de Crăciun. Curcanii sunt umpluți cu castane sau salvie și ceapă și se servesc cu piure de cartofi, cartofi copți și sos de merișoare”*, a adăugat el.

La capitolul desert, Familia Regală optează pentru celebra budincă cu unt și coniac.

Primul Crăciun fără Prințul Philip

În acest an, Regina își va sărbători Crăciunul fără Prințul Philip. Acesta s-a stins din viață în primăvara acestui an, la vârsta de 99 de ani.

Regina are vârsta de 95 de ani. S-a căsătorit cu Prințul Philip, duce de Edinburgh în 1947. Regina Elisabeta a II-a s-a urcat pe tronul Marii Britanii în anul 1952.

Ce ne aduce anul Tigrului de apă

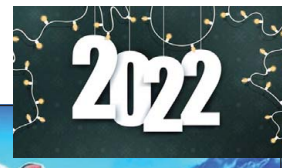

Anul 2022, anul Tigrului de apă începe în prima zi a lunii februarie și se încheie în data de 21 ianuarie 2023. Anul Tigrului de apă va fi un an mai reprezentativ decât precedentul.

Tigrul de apă este unul din cele mai fermecătoare semne ale zodiacului chinezesc. Se face remarcat prin capacitatea sa creativă, prin felul în care reușește să cadă mereu în picioare, la fel ca Maimuțele. Tigrul reprezintă respectul, forța și puterea de a conduce.

Dragoste

Pe lângă toate cele de mai sus, zodia Tigrului înseamnă protecție și siguranță. Iar acest lucru este exact ceea ce ei oferă în viața de zi cu zi în special în relațiile amoroase. Astfel, anul 2022 le va aduce celor născuți în zodia Tigrului numeroase ocazii de a-și arăta dragostea. Le sunt pregătite surprize de toate felurile și sigur vor avea parte de experiențe greu de uitat.

Dacă vorbim despre nativii Tigru ce deja își împart viața și căminul cu cineva, se află într-o relație stabilă și de lungă durată, anul 2022 poate aduce obstacole în viața lor de cuplu. Fie că este vorba de o decizie foarte importantă pe care trebuie să o ia împreună sau de un secret ce iese la iveală și stârnește discuții în contradictoriu, cuplurile ar trebui să se înarmeze cu multă răbdare și să își dea seama că dacă există încă sentimente foarte puternice pot trece peste orice împreună.

Bani

Când vine vorba despre bani și despre partea financiară din viața nativilor, anul Tigrului pe apă poate fi cu adevărat un an prosper și plin de reușite financiare. Banii se vor câștiga și se vor și investi cu mare grijă, însă nu fără compromisuri și mult efort. Pentru acești bani și aceste investiții nativii sunt nevoiți să muncească enorm. Însă, la ce trebuie să fie deosebit de atenți sunt sacrificiile și compromisurile la care ei trebuie să recurgă, deoarece pot câștiga pe o parte și pierde semnificativ pe alta.

Nativii trebuie să găsească echilibrul vieții lor profesionale.

Sănătate

În 2022, nativii Tigru se simt mai în formă decât oricând. Corpul pare să îi ajute și să nu se lase doborâți! Cu toate acestea, ar fi de dorit să nu îl neglijeze crezând că se descurcă singur și să îi ofere o alimentație echilibrată, bogată în vitamine și nutrienți. Iar pe lângă alimentație, nativii trebuie să acorde atenție programului de somn și să nu uite să ia pauze și să se recreeze când simt nevoia.

Cariera

Cariera pentru cei născuți în zodia Tigrului, cel puțin în anul următor, vor avea o perioadă de stagnare. Nativii nu își vor mai dori să evolueze pe plan profesional, ci mai degrabă să tragă toate resursele din punctul în care sunt acum. Acest lucru nu este neapărat un lucru negativ, însă poate forma regrete în anii următori.

Și din punct de vedere astrologic, 2022 se anunță a fi un an mult mai bun decât 2021. Este anul celor care construiesc totul cu migală, al oamenilor care au o imaginație de invidiat. Este anul în care cei mai mulți se impun cu rezultatele muncii lor și mai puțin cu pălăvrăgeala.

Cele 6 zodii avantajate

Tigrii, Maimuțele, Cocoșii, Șobolanii, Bivolii și Mistreții sunt cei mai avantajați în 2022. Jumătate din semnele zodiacale ale horoscopului chinezesc au în față o perioadă de succes, începând cu 1 februarie 2022 până pe 23 ianuarie 2023.

Tigrii au un an benefic din punct de vedere amoros. Mulți s-ar putea căsători sau ar putea face copii. Maimuțele și Cocoșii pot cunoaște o faimă la care nu visau niciodată, culmea, pe care nici nu au căutat-o.

Lucrurile pe care le fac pe plan profesional ajung să fie exemple de urmat pentru cei din jurul lor. Cât despre Șobolani, aceștia își revin din punct de vedere emoțional și vor străluci. Își găsesc, în sfârșit, liniștea și echilibrul de care aveau nevoie în 2021.

Mistreții și Bivolii evoluează cât ai zice pește. Se pun la curent cu noile tehnologii și profită de toate pârghiile pentru a avea succes.

Cele 6 zodii dezavantajate

La polul opus se află Șerpii, Dragonii, Oile, Câinii, Caii și Iepurii. Pentru acești 6 nativi, 2022 vine cu mici turbulențe pe planul comunicării.

Dragonii și Șerpii se lovesc de tot felul de piedici în relațiile cu cei din jur, mai ales în prima jumătate a anului. Oile și Câinii trec prin niște drame amoroase și vor descoperi, în sfârșit, care sunt oamenii care merită să fie alături de ei.

Caii și Iepurii au un an greu din punct de vedere financiar. Vor realiza că dacă nu fac economii și dacă nu investesc cu cap, pot pierde totul într-o singură clipă.

TREND

Ce culori de haine și accesorii purtăm de Revelion

Revelionul determină în mare măsură mersul lucrurilor în continuare. Energia și starea de spirit a sărbătorii vă vor însoți în următoarele 12 luni. De aceea, este atât de important să știm ce culoare să purtăm în seara de Revelion 2022.

Totul contează - atât nuanțele ținutelor oamenilor care sărbătoresc, cât și culorile din interior. Pentru a nu vă înșela cu alegerea, merită să aflați mai multe despre simbolul anului viitor.

Elementul de apă al anului aduce în gama de Anul Nou nuanțele de albastru, și negru. În ciuda frigului și întunericului aparent, aceste culori au o putere extraordinară. Tigrul este hotărât, emoțional și impulsiv. Este foarte important să-i faci plăcere, pentru că va aduce noroc în toate eforturile numai celora care îl plac.

Într-o măsură mai mică, dar destul de importante sunt culorile clasice „tigru”, precum nuanțele naturale galben și portocaliu. Pe această bază, puteți alege paleta de culori a ținutei.

Un câștig extraordinar pentru femei ar fi o rochie neagră clasică. Credeți cu siguranță că nu este prea potrivită pentru o seară de Revelion, deoarece nu este suficient de luminoasă și nu evocă asocieri cu distracția. Frumusețea sa stă în nenumăratele posibilități de a crea aproape orice imagine. Deci, pentru a sărbători Anul Nou, o rochie neagră poate fi combinată cu machiaj și bijuterii strălucitoare. Tigrul are o personalitate strălucitoare, așa că va aprecia bijuteriile elegante care subliniază rafinamentul proprietarului lor.

Apropo de machiaj, nuanțele sale pot fi aproape oricare. Cel mai important lucru este să evidențiezi și să subliniezi atractivitatea ta, creând o imagine unică. Așadar, machiajul ochilor, realizat în tonuri negre, va atrage atenția asupra aspectului și va elimina necesitatea de a accentua excesiv buzele. Fardurile albastre pot arăta scumpe și spectaculoase dacă sunt utilizate corect și vor fi, de asemenea, relevante pentru o seară minunată.

O imagine în albastru și albastru deschis poate crea cu adevărat un Revelion. Elementul principal din următoarele 12 luni este apa, deci aceste nuanțe vor fi cât mai adecvate și relevante posibil. Pentru ca întreaga imagine să nu pară prea „rece”, o puteți atenua cu culori tipice Tigrului - detaliile selectate corect într-o scară galben-portocalie se vor potrivi perfect aici.

O soluție bună ar fi un costum din mai multe părți, fiecare dintre ele având nuanța „corectă”. Deci, o bluză albastră sau o tunică, pantaloni albastru închis sau o fustă, accesorii în tonuri aurii - toate acestea vor arăta elegante și vor mulțumi proprietarul anului viitor.

Puteți alege o varietate de culori acceptabile și de dorit ale accesoriilor. Deci, bijuteriile pot fi realizate din aur (metalul clasic al Tigrului), și din argint (metalul elementului de apă, apropiat de culorile anului viitor și perfect combinate cu acestea). Pietrele prețioase și semiprețioase din bijuterii pot fi albastre, albastre deschis, transparente, precum și galben-portocalii, precum chihlimbarul sau unele tipuri de perle.

Accesoriile negre elegante și austere vor fi, de asemenea, utile. Pe părul blond, o bandă neagră va arăta grozav, susținând coafura, iar o geantă neagră elegantă va sublinia bunul gust al proprietarului său și se va potrivi cu aproape orice ținută.

Culori de interior pentru întâlnirea din 2022

Nu contează doar ținuta. Întregul interior al camerei în care se va desfășura sărbătoarea poate fi, de asemenea, realizat în culori adecvate, pentru a primi simpatie de la proprietarul anului și pentru a vă crea o dispoziție potrivită.

Negrul, una dintre culorile cheie ale anului care vine, nu pare suficient de festiv la prima vedere. Totul depinde cu ce îl combinați. Fundalul negru, decorat cu imprimeuri aurii și argintii, arată elegant și solemn. Această schemă de culori este potrivită pentru unele elemente de decor.

Nuanțele de albastru și albastru deschis trebuie reflectate și în interior. Puteți decora un pom de Crăciun în culori similare - se potrivesc bine cu culoarea verde închis a acelor. Pentru ca arborele să nu arate prea sever și rece, puteți adăuga decorațiuni în nuanțe aurii și argintii, care sunt, de asemenea, potrivite pentru Revelion și sunt frumoase și apreciate de simbolul anului.

Culorile clasice caracteristice Tigrului joacă în mâinile tuturor celor care își doresc o scară perfectă. La urma urmei, culorile calde de galben, portocaliu, precum și variantele lor nu numai că se combină perfect cu negru, albastru deschis și albastru, dar sunt, de asemenea, capabile să le „dilueze”, ameliorând interiorul de răceală excesivă, făcându-l mai confortabil și mai luminos.

Tigrul, din fire, iubește sărbătorile. Întregul interior ar trebui să fie decorat abundent și atent, dar, în același timp, regulile bunului gust ar trebui luate în considerare și nu exagera cu decorul. Bijuteriile ar trebui să strălucească, să reflecte lumina și să impresioneze pe toată lumea care le privește atunci când intră în casă.

Pe lângă decorațiunile temporare, vă puteți gândi la selecția elementelor interioare pe termen lung și a culorilor acestora. Este logic să observi culorile cheie pe tot parcursul anului. De aceea, puteți opta pentru textile realizate din ele - de exemplu, atârnați perdele noi sau cumpărați o pelerină pentru o canapea realizată în aceste nuanțe.

A face plăcere Tigrului înseamnă să aduci energia potrivită în casă și să ai noroc în toate eforturile tale pentru anul care vine, făcându-l mai plăcut, mai ușor și mai productiv. Prin urmare, este foarte important să îi respecți preferințele atunci când sărbătorești Revelionul.

Pagini organizate după „Formula AS”, „Asul Verde”, ziare.com şi alte surse de Paraschiva MĂMĂLIGĂ

ENCICLOPEDIA CLUJEANĂ „MINERVA” ȘI FILANTROPUL BASARABEAN MIHAIL STROESCU

„Vreau să-mi realizez o veche şi intimă dorință de a aduce un real serviciu compatrioților mei...” (Mihail Stroescu, 1882)

Maria VIERU-IȘAEV

Cine va apela la Enciclopedia Română „Minerva”, editată în 1930 la Cluj, îl va găsi acolo pe Vasile Stroescu, cu mențiunea *„filantrop basarabean”*. Despre Vasile Stroescu s-a scris mult și se va mai scrie datorită, în principal, daniilor sale generoase, „princiare”, pentru românii din Transilvania și Vechiul Regat. În aceiași enciclopedie, mai sus de Vasile Stroescu, este trecut un alt Stroescu – Mihail, cu un text mai scurt: *„Stroescu Mihail, filantrop român (n. 1836, m. 1889). A dăruit guvernului român 50.000 ruble pentru ajutorarea școalelor sătești, iar societății culturale ardelene „Astra” 25.000 floreni pentru sprijinirea meseriașilor români din Brașov, mai făcând și alte numeroase acte de filantropie.”* (pag. 896, subl. n.).

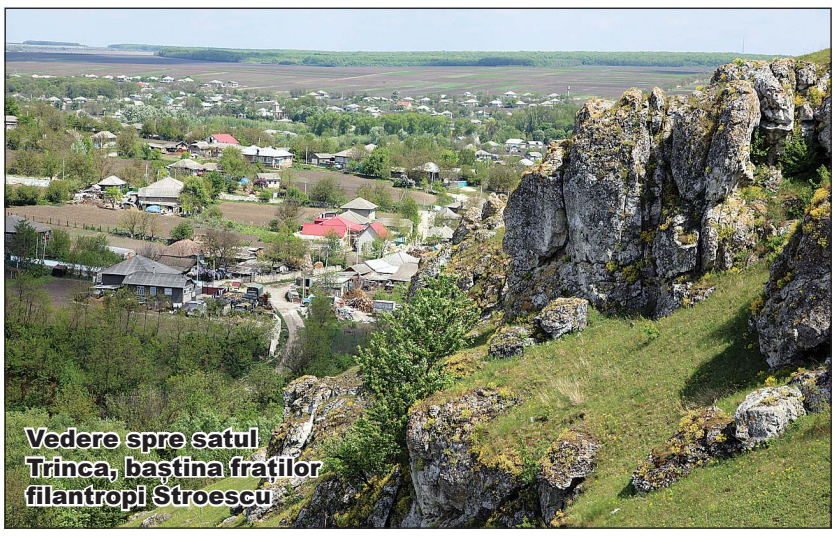
Vedere spre satul Trinca, baștina fraților filantropi Stroescu

Un cititor neavizat poate să nu-și dea seama că e vorba de frații Mihail și Vasile Stroescu, având în vedere diferența de mențiuni: *„filantrop basarabean”* și *„filantrop român”*.

Dintre cei patru frați Stroescu – Mihail (1836-1889), Gheorghe ([1842]-1922), Constantin (1843-1895), și Vasile (1845-1926), personajul nostru era primul născut. Am scris în „Literatura și arta” despre cel de-al doilea frate, **aproape anonimul Gheorghe Stroescu**, după ce îi descoperisem întâmplător mormântul la Cimitirul Central Ortodox din Chișinău. În august 2021 o altă întâmplare mi-a stârnit curiozitatea față de **puțin cunoscutul Mihail Stroescu.** Este un adevăr, pe care l-a remarcat în 1935 și Gheorghe Bezviconi. Aureola lui Vasile Stroescu, constata dânsul, *„a eclipsat amintirea celorlalți Stroiești, deși trebuie să se știe că au fost și ei oameni de valoare”*.

Îmi permit să adaog la cele spuse de Bezviconi. Dacă nu greșesc, Mihail Stroescu a făcut danii în România mult înaintea fratelui său mai mic, Vasile Stroescu. Ar fi continuat probabil actele sale de filantropie, dacă nu se stingea din viață prea devreme.

Ziarul „Viaţa Basarabiei” – un izvor nesecat de surprize istorice

Căutam în ziarul „Viața Basarabiei”, editat de Pantelimon Halippa, o informație importantă pentru istoria Basarabiei și biografia unui deputat unionist din Sfatul Țării. N-am găsit-o. Răsfoind an cu an ziarul, probabil ca o recompensă morală pentru răbdare și efort, am dat peste articolul *„Mihail Stroescu”*, publicat în numărul din 30 iunie 1933. Numele autorului – M. A. Renert, îmi suna cunoscut, deși nu se regăsește printre fișele Bibliotecii Academiei Române. În 1933 el a publicat în „Viața Basarabiei”, la rubricile „Figuri basarabene” și „Portrete basarabene”, o serie de articole, calde și captivante, dedicate lui Ștefan Ciobanu, Leon Donici, Paul Gore, Andrei Madan, Dumitru C. Moruzzi, Mihail și Vasile Stroescu. Articolul „Mihail Stroescu” completează detaliile lăsate de Gheorghe Bezviconi, ultimele preluate în lanț de istoricii contemporani.

Casa Şcoalelor – o instituţie de odinioară, cu „mare şi binefăcător rol în cultura şi şcoala românească”

Cuvintele alese de noi pentru titlul articolului *„Vreau să-mi realizez o veche și intimă dorință...”* au fost așternute pe hârtie de Mihail Stroescu pe 17 octombrie 1882, în scrisoarea adresată lui Bogdan Alexandrovici Hasdeu, vechiul său prieten și camarad de școală. Contemporanii noștri pot citi această înălțătoare scrisoare datorită lui Ioan Pelivan, care a publicat-o în revista „Luminătorul”, din 1943 (nr.10-12). Vom prelua din ea un fragment:

„Astăzi, voind să-mi realizez o veche și intimă dorință de a aduce un real serviciu compatrioților mei, am comunicat dlui Ministru al Instrucțiunii Publice din București hotărârea mea de a dona un capital de cincizeci mii (50 000) ruble, în efecte bancare, pentru formarea unui fond particular în favoarea școlilor sătești din România, și-l rog să se adreseze către Dumneavoastră pentru a afla dorința mea în ce privește cheltuiala dobânzilor de la capitalul ce donez”.

Într-un alt aliniat donatorul menționa că suma ar aduce o dobândă anuală de 2.807,5 ruble. Bancherii ne pot spune ce ar însemna astăzi 50.000 de ruble. În 1933, după M. A. Renert, ea reprezenta 20 milioane lei. Mai scria Renert că impresionanta sumă a fost aprobată de G. Chițu, ministrul de instrucție de pe acele vremuri, în cabinetul lui Ion Brătianu. Donația prevedea să se înființeze în diverse localități ale regatului școli primare. *„În adevăr,* – continuă Renert, *din acești bani s-au înființat 20 de școli primare în diferite centre ale României vechi. Tot Stroescu a făcut o nouă donație Ministerului de Instrucție al vechiului regat, dacă nu mă înșel, prin anii 1883, cu cari bani s-a înființat Casa Școalelor, instituție culturală care există și astăzi, îndeplinind un mare și binefăcător rol în cultura și școala românească”*. Ion Pelivan știa de 10 școli primare. Pe cele din Oancea (Covurlui), și Piatra Neamț le-a și văzut.

La Arhivele Naționale din București există un fond bogat „Casa Școalelor”. Cei care se vor apleca asupra acestui fond, vor găsi cu siguranță mărturii de epocă despre Mihail Stroescu și contribuția sa la dezvoltarea culturii și școlii românești.

Preotul Gheorghe Cunescu şi Caietele Studiului de Istorie „Nicolae Iorga” din Bucureşti

După M.A. Renert următoarea surpriză a fost preotul Gheorghe Cunescu (1914-1995), cunoscut și devotat biograf al lui Gala Galaction. Am avut norocul să-l cunosc în anii ’90 pe părintele Cunescu prin ghidighiceanul Vlad Dumbavă, absolvent al fostului Seminar teologic din Chișinău. Cu atât mai mare mi-a fost bucuria să descopăr studiul reputatului Cunescu despre frații Mihail și Vasile Stroescu, intitulat *„Mărturii ale unității românești. Stroeștii moldoveni și Transilvania”*, publicat în 1984 la București.

La fel ca în cazul „Renert”, descoperirea „Cunescu” a fost neașteptată. Parcurgeam Caietele Studioului de Istorie „Nicolae Iorga”, apărute la București în 1984-86 și 1991, prin grija prof. Florian Petrescu, a basarabeanului Alexandru Chiriac (1919-2002), și a Casei de Cultură „Mihai Eminescu”, sector II din Capitală. Studiul lui Gheorghe Cunescu a fost publicat în Caietul nr. 1. Pe lângă unele detalii cunoscute, dânsul ne surprinde cu informații și nume mai puțin vehiculate în mediul basarabean: legătura lui Mihail Stroescu cu Brașovul și protopopul ortodox Bartolomeiu Baiulescu (1831-[1909]); cu *„Asociațiunea pentru sprijinirea învățăceilor și sodalilor români meseriași”*, altfel spus, *„Asociațiunea Meseriașilor români”*, înființată în [1869] de Bartolomeiu Baiulescu; și nu în ultimul rând – legătura lui Mihail Stroescu cu revista *„Meseriașul român: Foaie pentru învățătură și petrecere, alcătuită pentru meseriași și toți iubitorii de meserii”* (1886-1889), publicație îngrijită de același Baiulescu.

„Aş dori ca numele meu să fie necunoscut...”: Danii discrete pentru braşoveni

Istoricul și profesorul brașovean Candid C. Mușlea (1886-1965, anii de viață după Wikipedia), autorul volumului *„Protopopul Bartolomeiu Baiulescu”* (Brașov, 1938), considera că opera cea mai însemnată a lui Baiulescu a fost înființarea „Asociațiunii pentru sprijinirea învățăceilor și sodalilor români meseriași” (calfe). Activitatea ei, cu multiple obstacole, dar și realizări, solicita un mare efort financiar. *„Se vor întreba mulți: Cu ce mijloace?”*, intuia Mușlea curiozitatea cititorilor. După care își exprimă admirația și recunoștința față de *„marele binefăcător”* Mihail Stroescu, *„marele mecenate Mihail Stroescu și soția sa Eliza, din Basarabia”*, ambii *„generoși Români”*.

Pe 11 decembrie 1885 Stroescu trimitea la Brașov următoarea tranșă de bani, rugând președintele Asociației, *„să-i întrebuințeze în curgerea anului 1886, pentru sprijinirea școlilor de meserii, terminând ca deobiceiu: „Aș dori ca numele meu să fie necunoscut”* (din corespondența familiei Baiulescu, subl.n.). Nu știu ce gânduri și sentimente vor trezi cititorului cuvintele din finalul scrisorii lui Mihail Stroescu, citate de Candid Mușlea. În ce mă privește, mi s-au umezit ochii. Generozitatea, modestia și noblețea sufletească impresionează.

O viitoare carte „Mihail Stroescu”...

Istoricul Mihai Adauge își dorește să realizeze o carte despre Mihail Stroescu, care s-ar numi „Marele uitat al Basarabiei”. Să-l ajute Dumnezeu! Ne oferim să punem și noi umărul. Sperăm să se regăsească în volum povestea mormântului lui Mihail Stroescu din Odesa. Știm doar că în scrisoarea din 17 octombrie 1882 către B. P. Hasdeu apare adresa sa de iarnă, *„str. Canatnaia, casa Murat, ap. 1”*.

În caz dacă mormântul nu s-a păstrat, ori a fost distrus cimitirul, să identificăm cel puțin zona, și să-i facem o slujbă de pomenire la o biserică din apropiere. O cercetare la biblioteca și arhiva din Odesa va limpezi lucrurile și va întregi biografia valorosului boier. Mă gândesc că documentarea ar putea fi sponsorizată de compatrioții noștri brașoveni, la care a ținut mult familia Vasile și Eliza Stroescu, oferindu-le căldura lor sufletească și considerabile mijloace financiare.

Imperiile, dictaturile și valurile politice au distrus punți istorice între epoci și legăturile între provinciile românești. Reconstituirea unor biografii pot fi asemănate cu săpăturile arheologice. Nu trebuie decât să ne înarmăm cu răbdare și să „dezgropăm” strat cu strat mărturii documentare despre vieți apuse, demne de urmat. Printre aceste vieți se înscrie și cea a filantropului basarabean Mihail Stroescu.

PS. Apropo de „săpături”. După ce încheiasem articolul, am aflat din google de studiul Cristinei Tănase *„Activitățile caritabile ale familiei Stroescu la Brașov”*, publicat în revista „Tyragetia” din Chișinău (iulie 2013). Autoarea vine cu un mănunchi de informații inedite, descoperite în arhiva județeană din Brașov și presa de epocă, fapt pentru care o felicităm! O știre mi se pare deosebit de importantă. Pictorul Mihail Pop a donat Asociației Meseriașilor români tablourile soților Mihail și Eliza Stroescu, expuse de Ziua Sfinților Arhangheli Mihail și Gavriil – 8 noiembrie, și cu alte ocazii. Ne-ar plăcea să știm dacă tablourile s-au păstrat. Poate ne ajută să aflăm răspunsul muzeografa Cristina Tănase?... Maria Baiulescu, fiica lui Bartolomeiu Baiulescu, îi comunica lui Ion Pelivan pe 25 februarie 1937 că *„cele 2 tablouri există în Asociație și astăzi”*.

Mulțumesc mult dnei Ana Grițco, cercetător științific la Muzeul Național de Istorie a Moldovei, o doamnă binevoitoare, cooperantă, de o rară corectitudine. Orice ajutor colegial încurajează și contribuie la noi realizări. De data aceasta stimata doamnă m-a ghidat spre revista „Luminătorul”, punându-mi la dispoziție textele celor 2 scrisori publicate în revistă, precum și textul comunicării Cristinei Tănase.

Aducem mulțumirile noastre pentru colaborare și dlui Mihai Adauge.

Noiembrie 2021, Bucureşti

Un gând despre literatură

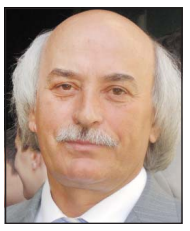

Aurelian SILVESTRU

Mi-e teamă de oameni care se tem de carte! Sub soare, nu există un loc mai trist decât un suflet în care Cuvântul e încătușat de gheața necomunicării.

Am văzut oameni plângând de durere.

Am văzut oameni plângând de fericire.

Dar am văzut și oameni care nu puteau să plângă, din cauză că sufletul le era împietrit de nepăsare. Indiferența e sinonimul nopții. Poate tocmai de asta cu adevărat întuneric este nu acolo, unde nu există lumină, ci acolo unde nu există Speranță.

Literatura înseamnă *Speranță*.

O carte bună e ca o lacrimă menită să topească gheața până și din sufletele celor care nu pot plânge.

Mulți își imaginează că, pentru a face literatură, e suficient să ai *vocația cuvântului*. În realitate, doar cu vocație nu poți crea adevărate valori. În cel mai bun caz, poți edita cărți pe care cititorii să le „consume” foarte ușor, dar pe care tot atât de ușor să le și dea uitării.

Marea literatură e alcătuită din opere pe care nu le poți uita, recitindu-le cu plăcere, ori de câte ori sufletul îți cere asta. În spatele unor asemenea lucrări se află nu atât inspirația, cât munca. O muncă obositoare și grea în care, uneori, ești nevoit să folosești în loc de cerneală, propriul sânge.

Iată ce spunea despre acest proces în jurnalul său intim Jules Renard:

„A avea talent nu înseamnă a scrie o singură pagină interesantă. Nu există roman pe care o inteligență obișnuită să nu-l poată concepe, nici frază, oricât de frumoasă, pe care să n-o poată alcătui chiar și un începător. Însă trebuie să ai voință, ca să nu dai înapoi. Cei puternici secătuiesc cerneala, istovesc hârtia, transpiră, dar merg până la capăt. E singura deosebire dintre marile talente și nevolnicii care nu vor să muncească. În literatură rezistă doar cei care nu se rușinează să devină *vite de* înjugat *la plug*. Geniile sunt cele mai vânjoase dintre ele, cele care trudesc neîncetat câte optsprezece ore pe zi”.

Ca să ajungi la un asemenea nivel, e prea puțin să ai vocație pentru literatură. *Se cere ca literatura să devină religia ta*. J.D.Salinger afirma că marii scriitori fac din literatură *„nu o profesie, ci o religie”*.

Câți dintre scriitorii de la noi sunt gata să îngenuncheze în fața acestei religii? În genere, câți dintre scriitori țin cont de faptul că adevărata literatură trebuie să făurească nu cărți frumoase, ci suflete frumoase?

In memoriam Eugen STATNIC

OMUL FRUMOS LA SUFLET, LA CHIP ȘI FAPTE

Sunt oameni care poartă cu ei mereu lumină, căldură sufletească și bucurii. Ei apar, adeseori, pe neașteptate, ca ploile de primăvară, care se revarsă peste pământul uscat, reînviindu-l și făcându-l să înverzească și să înflorească. Sosirea și prezența lor în societate este o binecuvântare, iar cine a avut norocul să fie sau să lucreze împreună cu ei vede pe viu cât de frumoase și înălțătoare pot fi relațiile umane bazate pe respect, corectitudine și prietenie.

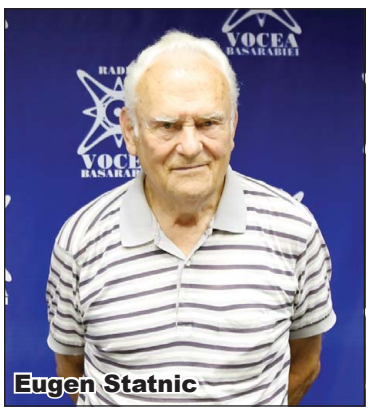

Eugen Statnic face parte din acei oameni rari, care dau măsura adevărată a omeniei și cumsecădeniei, a bunului simț și prețuirii celor ce muncesc și făuresc valori. Impus de împrejurările nefaste să-și părăsească forțat baștina în urma ocupației sovietice, el s-a reîntors în Basarabia natală după prăbușirea URSS, animat de dorința de a-și ajuta neamul să ajungă Acasă, la Patria-Mamă. Conștient că anii nu pot fi stăviliți să rămână în calendarele prezentului, Eugen Statnic și-a valorificat la maximum zilele însemnate să facă bine. A făcut donații de mii de cărți în limba română, a adunat în preajma sa majoritatea intelectualilor capabili să dea încrederea necesară populației rătăcite și disperate, a scris cu îndârjire câteva volume de referință despre Basarabia.

De la prima întâlnire l-am îndrăgit și am înțeles că Eugen Statnic este o adevărată comoară spirituală – vocea onestă a Basarabiei românești. Din considerentele de a salva de la uitare ireversibilă un mănunchi tulburător de amintiri și evenimente din drama Basarabiei din iunie 1940 și august 1944, am înregistrat peste 12 ore de mărturisiri impresionante ale lui Eugen Statnic la emisiunea „Istoria în mișcare” de la postul de radio „Vocea Basarabiei”.

Intra în redacție la revista „NATURA” cu atâta bucurie, încât ne întinerea pe toți, iar fiecare întâlnire se transforma într-o sărbătoare a sufletului. Îi creștea inima să discute cu fiecare autor în parte, le amintea de articolele bune scrise cu doi-trei ani în urmă, se străduia să aducă cele mai corecte și sincere cuvinte pentru fiecare număr de revistă. Se simțea foarte legat de redacție și se străduia, săptămânal, să vorbească telefonic, din Germania, cu fiecare colaborator. Ne spunea cald, părintește că „NATURA” și „Literatura și Arta” sunt publicațiile, care îi fac pe moldoveni să creadă că reîntregirea Țării se va înfăptui în viitorul apropiat.

Vestea trecerii în eternitate a ilustrului cărturar și savant Eugen Statnic, vocea onestă a Basarabiei interbelice, ne lasă cu ochii înlăcrimați și mult mai singuratici. Acest minunat OM, frumos la suflet, la chip și fapte, ne-a luminat viața și redacția, ne-a convins de fiecare dată să mergem înainte, să fim mereu cu neamul românesc, să credem în victoria reîntregirii României.

Zbor lin spre tărâmurile paradisiace, dragă Eugen Statnic. Dumnezeu să-ți odihnească sufletul, iar dragostea și amintirea noastră o vei simți ori de câte ori îți vei îndrepta privirea spre Basarabia natală!

În numele îndureraților colegi de la „NATURA”,
semnează Alecu RENIȚĂ

ULTIMELE ACORDURI

În aceste minute, 10:30 (ora Germaniei) a zilei de 15.12. 2021, rămășițele sale fizice sunt redate Pământului. Fie-i țărâna ușoară!

Cu o lumânare aprinsă, șed la masa de lucru și aștern aceste rânduri…

Nu știu dacă se cuvine, dar nu pot să nu spun cum mi s-a arătat în vis (într-o noapte de pe la mijlocul lunii noiembrie).

Se făcea că Eugen STATNIC, încă destul de tânăr și puternic, alerga pe panta unui lanț de mici înălțimi, separate prin mici râpe, iar pașii îi erau foarte mari și picioarele mai că nu atingeau solul (el a fost și un bun atlet, precum îmi povestea, cu succese deosebite și la alergări, dar a preferat mai mult discul). Îl priveam crezând că la sfârșitul acelei pante va cârni spre mine și ne vom vedea. Dar curând alergătorul s-a prefăcut într-o pasăre mare, asemănătoare cu o gâscă sau lebădă, cu gâtul lung și capul mare, care însă era ... al bătrânului STATNIC... Și tot dând din aripile sale lungi, acea pasăre s-a pierdut în zare...

Bineînțeles că nu i-am povestit acest vis.

Reiau aici și cele ce am scris urmașilor săi.

În numele admiratorilor din Basarabia ai celui plecat dintre noi, Vă exprim – și pe această cale – profundele noaste *condoleanțe. Fac asta, nu numai din marea stimă și prețuire de care Eugen STATNIC se bucura și în rândurile noastre, a multor ROMÂNI BASARABENI, dar și mai mult ca să se amintească – și la această ultimă etapă a lungului său drum de viață – că dânsul provine din Basarabia, pe care a iubit-o nespus de mult.*

Românul Eugen STATNIC, un bărbat fizicește impunător și, după voce, aparent cam sever, era în realitate un om foarte democratic, cu un suflet foarte sensibil, compătimitor, mărinimos, cu multă bonomie și altruism, manifestate nu numai în vorbe și promisiuni. Șirul altor calități ce spun despre domnia sa că a fost un *om integru* ar fi foarte lung. Iar principiile și regulile de care se conducea și pe care voia să le aibă drept călăuză în viață și cât mai mulți alții amintesc de cele din „Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie”. Muncă și Cinste – întâi de toate.

Locuind singuri, comunicările ne erau necesare și folositoare. Foarte mult am discutat pe tema reeditării cărții sale „Înstrăinarea Basarabiei”. Uneori autorul zicea că poate în zadar ne pierdem timpul și sănătatea cu această reeditare, că ar putea să nu mai trebuiască cuiva sau ca el să nu mai ajungă să o vadă reeditată. Îl convingeam că trebuie dus la bun sfârșit acest proiect și mă bucur mult, precum se bucura și autorul, că ne-a reușit. Această carte este monumentul inginerului și istoricului Eugen STATNIC înălțat în Basarabia pentru Basarabia – Patria sa mică. E un monument făcut de el însuși, prin munca sa îndelungată. O spun cu siguranță că nimeni altcineva nu ar fi fost în stare să dea la iveală lumii o așa carte.

Este omenește să nu uităm că fiecare dintre noi cândva va pleca de sub Soare. Și blajinul Eugen STATNIC îmi spunea de multe ori că nu-i mai rămânea mult de trăit. Iar după spitalizarea sa de vreo 5

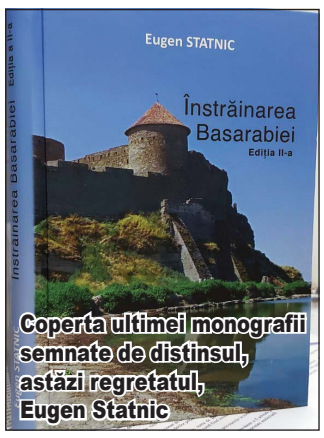

Coperta ultimei monografii semnate de distinsul, astăzi regretatul, Eugen Statnic

săptămâni (din februarie-martie curent), mi-a zis odată că poate muri în orice moment. Îl convingeam să nu se grăbească, căci are rădăcini longevive și, deci, șanse reale de a mai trăi. Cel puțin, să îndeplinească prezicerea din visul în care, regretata-i consoartă, Inge, îi spusese că va trăi 94 de ani. Și el era de acord, căci tare mai voia să revină la Chișinău măcar încă o dată. Dar, cu regret, nu a fost să fie… O piedică era și pandemia…

Și anterior, dar mai ales după tratamentul său din acest an, la apelurile mele îi ziceam: Sun pentru a mă încredința că sunteți Bine. Așa a fost și înainte de 1 decembrie, pe data de 18 noiembrie. Doar că acel penultim apel îl făcusem la vreo două zile după ce îl văzusem în acel vis, cu totul neobișnuit…

Mi-a spus că se simțea bine; că citea în unul din cele 8 volume de lucrări de arheologie, trimise de fiica prietenului său de la Iași; că lucrează la pregătirea ediției a II-a a cărții Domniei Sale „Istorie și Adevăr”, mi-a vorbit și despre dorința de a mai ajunge o dată în Basarabia lui iubită...

Nicolae COJOCARU,
un bătrân român basarabean,
rătăcit în preajma Rinului

PE ARIPILE TIMPULUI (11)

Dr. Mugur ANDRONIC
Suceava

Din păcate, a urmat cea de-a doua ocupație sovietică (1944-1991), perioadă în care imperiul bolșevic rus și-a propus în primul rând - ca și în epoca țaristă - să distrugă tot ce a însemnat simțire și conștiință românească. Iar efectele se văd și astăzi...

Iată, dragii mei, că am parcurs în 10 episoade, foarte sintetic, lunga și tragica istorie a meleagurilor moldave. Dacă ar fi să concluzionăm spre memorare definitivă, dar și spre informarea celor drogați, zi de zi, de mijloacele **propagandei imperiale mincinoase ruso-socialiste** (e bine de folosit termenul și de Dvs.), ar fi de spus următoarele:

- Evoluția istorică a spațiului moldav, inclusiv basarabean, a fost legată organic de întreg teritoriul românesc de mai târziu, de regulă din vest pătrunzând influențe civilizatoare, din est cele primitive (vorba cronicarului: ...am stat în fața tuturor răutăților lumii). Inclusiv Basarabia a primit primele culturi neolitice deja sedentare, agricole, Criș sau Cucuteni (Tripolie).

- Slavii, primitivi ca civilizație au ajuns ca migratori, după 500, mare parte trecând ulterior Dunărea în Bulgaria, în 602 d. Hr. Populația romanică, apoi românească, superioară numeric, cultural și lingvistic la nordul fluviului, i-a asimilat treptat.

- Poporul român, față de vecini, s-a născut creștin, nu a fost creștinat prin decizii politice (bulgari, unguri, ruși...). Mai mult, motiv de mândrie, suntem singurul popor contemporan ce păstrăm numele Romei, care a civilizat întregul continent, imperiu care a fost, după mine, prima UNIUNEA EUROPEANĂ. Mândri că suntem români.

- Până la Ștefan cel Mare nu am avut de-a face cu rușii. Alfabetul chirilic a fost preluat de la vecinii bulgari și sârbi, creștinați de romano-bizantini. Limba vorbită în popor, ca și azi română. Doar clerul și o parte din corespondență în slava veche, parte însă și în latină. Polonezii, slavi, foloseau oficial latina, fiind conexați la Vatican.

- ESENȚIAL: cronicarii moldoveni (dar și ceilalți din Transilvania și Muntenia), călătorii străini prin țările române cât și cărturarul academician Cantemir, au scris cu sute de ani înaintea falsificării istoriei Moldovei/României, că moldovenii sunt români și vorbesc românește.

- După 40 de ani de cercetări personale arheologice de teren în Bucovina mea și după cele ale colegilor basarabeni, se demonstrează că, cu ceva vreme înainte de descălecatul Moldovei și un timp după, SUTE DE SATE DIN TRANSILVANIA ȘI MARAMUREȘ au emigrat dincolo de Carpați. Apariția satelor medievale moldovenești (înainte doar de ordinul zecilor), s-a legat de acest exod masiv de populație românească, amenințată cu catolicizare forțată, supusă unei crunte exploatări feudale maghiare și amenințată de o epidemie cumplită de ciumă venită din vest și în Ardeal. La răsărit de Carpați, cu imense teritorii nelocuite încă, era libertate religioasă deplină și numeroase avantaje de locuire. Prin urmare, LOCUITORII MOLDOVEI AU FOST DE LA ORIGINE ROMÂNI ȘI NU ALT POPOR. De atunci au vorbit românește. A se vedea și fenomenul descălecatului descris clar și de Grigore Ureche.

- Nesimțiții de falsificatori prostesc lumea*: Ce a fost întâi Moldova sau România* ? Întâi a fost Dacia, apoi România Mică (Țara Românească, Muntenia, sau Valahia/ cum mai era numită și Moldova, chiar și Ștefan intitulându-se și domnul *Moldovlahiei*), apoi la urmă și Moldova. Iar statele naționale, de regulă, ca și România, s-au format în sec. XIX. În feudalism, de exemplu, Germania sau Italia nu existau, erau formate din zeci de principate. Noi trăiam doar în trei. Deci nucleul statului național s-a realizat prin MOLDOVEANUL Cuza, MOLDOVENII FIIND LA TEMELIA ROMÂNIEI MODERNE.

- Primele episoade moldo-rusești: **1.** uciderea fiicei lui Ștefan cel Mare (Elena Voloșanca/ deci românculța, nu moldoveanca), și a fiului său la Moskova; însuși Ștefan prin mamă era muntean; când a depus jurământ de vasalitate regelui polonez, la Colomea, în Pocuția, conform cronicarului de curte Dlugosz, l-a depus în limba *valahă*, nu moldovenească; **2.** tratatul de la Luțk, 1711, Petru cel Mare garanta și integritatea teritorială a Moldovei lui Cantemir; **3.** cotropirea Basarabiei și începerea genocidului și rusificării contra românilor; 4.etc, etc, etc. până azi...

- Rusia nu ne-a ajutat decât de interes și sub lozinca propagandistică a ortodoxiei. Cele 11 invazii rusești în țările române au jefuit la sânge pe români. Iar acum imperiul rus lucrează contra RM, a UE și reunirii, mai ales printr-o imensă campanie de îndobitocire (scuze) a celor neinformați. Dominația turcească și cea austriacă nu au dus la deznaționalizare ! Atenție !

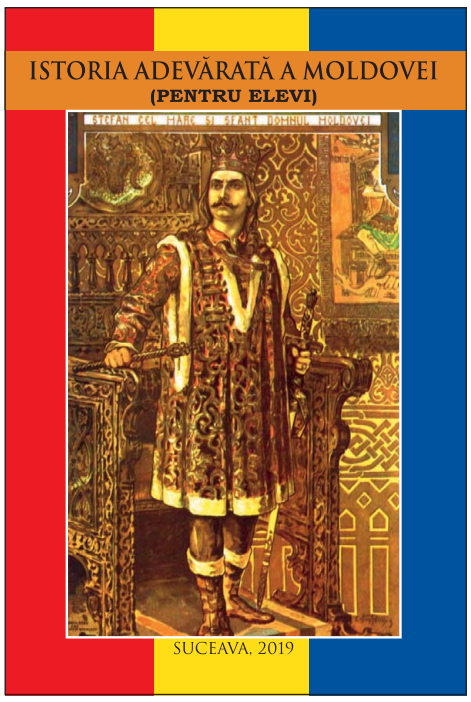

- Adevărata Moldovă, ce a pus temelie României, este dincolo de Prut, cu toate capitalele, Rădăuți, Siret, Suceava și Iași, cu toate mormintele domnești și marile mănăstiri. Patriotismul moldavinesc promovat de trădătorii socialiști e conceput contra unionismului, iar statalitatea RM este una *artificială,* contra istoriei, apărută prin cotropirea imperială rusească a Basarabiei. Rusia, unicul dușman al RM, vizează nedeclarat în timp o reanexare. Doar reunirea salvează Basarabia, unind...două sărăcii (altă mizerie socialistă), ajungându-se la pensii și salarii triple și zeci de alte avantaje. Spuneți mereu, RM NU ARE ȘANSE REALE SĂ INTRE ÎN UE, DOAR PRIN REUNIRE. Iar faptul că după unii...au trăit bine cu rușii...s-a datorat nu cotropirii, ci unelor avantaje ale socialismului. Ca și în România.

SITUAȚIA ESTE DRAMATICĂ DIN TOATE PUNCTELE DE VEDERE, INCLUSIV PROPAGANDISTIC. DOAR DVS, FIECARE ÎN PARTE, PUTEȚI, CA UN TOT UNITAR, SCHIMBA LUCRURILE.

Repet și acum, a se populariza MAXIM, ideea că socialiștii, probabil cu finanțare rusească, au creat produse informative puternic politizate, mincinoase, în scopul susținerii statalismului antiunionist moldovenesc, și uneori chiar românofobiei, precum site-ul www.moldovenii.md, sau filmul în trei episoade ISTORIA MOLDOVEI, girat de fostul președinte Dodon. Ca și Sputnik și Telegraph. Pentru copierea gratuită însă a cărții ISTORIA ADEVĂRATĂ A MOLDOVEI PENTRU ELEVI, în fapt scrisă pe înțelesul tuturor, rog intrați pe Google, cu linkul **goo.gl/b9BQne**, iar bibliotecile rog să printeze cartea spre inventariere, ca și broșura FALSIFICAREA ISTORIEI MOLDOVEI. Abonați-vă la Natura pe 2022. Vă iubesc, frați basarabeni. Nu va mai urma. Onorat că m-ați urmărit. La mulți ani !

Scrisoarea lunii

1 Decembrie - Paștele românilor

Când eram copil, mamă-mea, Dumnezeu s-o ierte, în fiecare an, în Postul Mare ne spunea, că în Noaptea Învierii și vitele capătă grai omenesc și își zic una alteia: „Christos a Înviat”! Dar ce m-a nedumerit în această învățătură teologică a mamei mele, precizarea, că nu e deloc bine să încerci a le asculta pe vite cum cuvântă între ele.

Prutul. Foto: A.R.

Așadar, miercuri 1 decembrie, a.c., m-am dus să mai văd Prutul, cu toată podoaba lui: arbori, buruiene, păsări și, de mi-o surâde norocul, vreun mistreț, căprioară, vulpe, iepure sau, ceva mai nou prin zona noastră – un șacal, pe care, seara îi aud în lunca Prutului, dar de văzut, nu i-am văzut niciodată.

„Fără un sfert ora zece”, îmi arăta telefonul. Cerul era variabil, dar soarele sprinten, izbutea foarte des să ocolească norii. Vântul rece, și cam grăbit, sufla îndărătul apei. Dar, cu toate acestea, era o zi frumoasă. Ajuns pe malul Prutului, m-am oprit pe loc, mi-am aruncat ancorele ochilor în valurile istețe, care se încumetau să se împotrivească curgerii apei. Copleșit de amintiri, am stat încremenit și cu răsuflarea oprită, cred că vreun minut. Când am simțit că pieptul are nevoie de aer, mi-am umplut rezervorul și am zis, aproape în șoaptă:

- Ce mai faci, măi frate, ce mai faci? Că de mult n-am venit să te mai văd...

...Și s-a făcut liniște. Valurile înghețase, parcă atinse de un ger cumplit. Iar vântul a făcut pană la motor, căci înlemnise și el... Cam după tot atâta timp, cât a durat încremeneala mea, din această liniște uimitoare s-a născut un glas:

- E-e-e-i-i-i, bunul meu prieten… Să știi că de la rădăcină și până jos unde sunt luat în brațe de către maica noastră Dunărea, nimeni, în această zi a Învierii Neamului nostru Românesc nu mi s-a adresat cu „măi frate” și nimeni nu m-a întrebat ce mai fac...

… Un fior de groază mi-a înghețat sângele, mi-a oprit inima și ochii mi se făcuseră, cred eu, ca la extratereștri. Doar auzul îmi stătea chitic... Și timpul, și orice altă mișcare se opriseră....

- ...Apoi, ce să fac? Serbez... Dar sărbătoarea mi-e plină de amărăciune, căci vrăjmașii au făcut hotar din apa mea blândă și liniștită, care încă de când a fost plămădită lumea, trupul românilor a fost frământat cu apele mele... Mai plâng, că din locul de unde maică-mea mă ia în brațe, o bucată de moșie a fost dăruită altor străini. Și de sus, dinspre rădăcină, mă sugrumă același vrăjmaș... Mă chinuiți și vă chinuiți cu zbuciumul acesta, impus de străini, de a trăi dezbinați de brațul drept al meu. De ce, voi cei cu cetatea de scaun pe Bâc, nu vă cereți înapoi bucățile de brazdă?.. Mă doare...

- Mă doare, mă doare, s-a auzit un ecou, pornit spre cele patru zări…

- Mă doare, am șoptit și eu, și îndată mi-am amintit de catehizarea pe care mi-o făcea maică-mea pe când eram copil…

Vântul a înlăturat pana de la motor, valurile s-au dezghețat, iar eu m-am pornit pe un drum de căruțe, în susul apei. Locul unde am stat la taifas cu Prutul e un limpeziș, adică aproape lipsesc arborii. Un loc unde digul de protecție, înălțat împotriva inundațiilor, se apropie foarte mult de râu. Și, tot în acest loc, Prutul o ia aproape brusc spre asfințit, formând un cot, iar aici se învăluie apele, adică, se face o volbură, căreia îi zicem „Holbura lui Ghiță Ivanciu”.

De la această volbură, spre nord, începe o „insulă” de aproximativ două sute de hectare, mărginită de apa Prutului și digul cu pricina. Această insulă, în susul apei, e „strangulată” de o altă porțiune, unde digul se apropie iarăși foarte mult de râu. Mergând spre inima insulei, în față mi-a apărut o priveliște încântătoare. Sălcii multe, plopi mulți de dimensiuni impunătoare îți creează impresia că te afli în codrii seculari. Nu în zadar, cei de la Flămânda, partea de nord a Goteștiului, de prin părțile Cantemirului, îi zic “Lunca Bătrână”. Printre plopi și sălcii își mai ridică vârfurile câte un agud, care reușește să crească de la o inundație la alta. Stuf des și papură deasă, zmeură sălbatică și alte puzderii de plante, de o parte și de alta a acestui drumuleț, te face să fii cu ochii în patru, ca nu cumva să-ți apară bob sositor vreun mistreț sau vreun șacal – restul vietăților din Lunca Bătrână nu te înfiorează cu apariția lor pe neprins de veste. Aceasta, doar până în momentul în care îi stabilești identitatea…

La vreo sută de pași, din stânga, dinspre Prut, a sărit un fazan și…, cu cântecul lui specific, m-a făcut să tresar. A aterizat pe malul drept, fără pașaport, fără test și fără vaccin anti COVID. La încă vreo două sute de pași, peste crestele arborilor, vreo trei vulturi, de dimensiuni mici, se roteau țipând pre limba lor – probabil că vedeau o pradă, doar că neaccesibilă pentru ei. În dreapta – o ciocănitoare lua proba la coaja unei sălcii bătrâne. O altă mulțime de păsări, cărora le cunosc cântecul, dar nu le știu numele, formau o adevărată orchestră alecsandriană în Lunca Bătrână a Prutului, lângă Flămânda.

Vântul se zbuciuma cu aceeași ambiție, dar arborii nu-i permiteau să coboare decât un pic mai jos de vârfuri și acest „membru al orchestrei”, aflat în loja de sus, părea un lăutar admirabil. La vreun kilometru de drum șerpuit, am întâlnit pe malul râului și un „Tunel”. Până să ies de pe „insulă”, am mai tresărit încă de vreo trei ori. Motivul a fost: fazanii și făzănițele. Chiar la ieșirea de pe „insulă”, la nici două sute de pași de malul Prutului, dețin 2,5 hectare de pământ, moștenite de la părinții mei, urmașii primilor trăitori ai satului Flămânda, sat așezat pe malul acestui râu, la nici un kilometru distanță.

La capătul lotului de pământ, dinspre Prut, este un pâlc de pomi, porniți să crească cu vreo zece ani în urmă. Printre pomi – multă iarbă. M-am apropiat să-mi văd lotul. Un fazan și două făzănițe, au zburat chiar de sub picioarele mele. Și asta a fost ultima mea tresărire plăcută pentru ziua de 1 Decembrie 2021…, cu ochii și gândul… și la celălalt mal de Prut.

Preot, Anatol CRISTEA,
Paroh al Bisericii „Sf. Arhangheli Mihail şi Gavriil”,
s. Bădicul Moldovenesc, Cahul

Din poșta redacției

Cu drag de revista NATURA

Vă îndemn să vă abonați la revista NATURA, să abonați rudele pe care le aveți și școlile din localitate.

Alex MADAN, Truşeni

* * *

Mereu captivanta revistă „Natura”, condusă de Alecu Reniță, publică un articol al distinsului ziarist și scriitor Gheorghe Budeanu despre lansarea la Buda a „Cărții satului Buda”. Mulțumesc mult, inclusiv din partea satului. E o carte pentru sute de ani, iar acestea sunt consemnările din primele clipe ale sutelor de ani ce vor veni (sunt un optimist incorigibil), primele clipe fiind cele mai prețioase.

Nicolae POPA, scriitor, cu referire la articolul publicat în revista NATURA, numărul noiembrie 2021

Apreciez înalt materialele apărute în revista Natura, minunatele peisaje plasate pe Facebook și pe care le poate admira oricine dorește. Dumnezeu ne-a dăruit un colț din Raiul cel sfânt, cu peisaje pitorești, care ne bucură privirea și ne luminează sufletul. Omul, care este parte a naturii, ar trebui s-o protejeze și nu s-o distrugă prin neglijență, nepăsare, nesăbuință, lăcomie și alte vicii care „înfloresc” abundent ca iarba cea rea. Viața noastră, aerul, apa, pâinea cea de toate zilele depinde de natură – cum o îngrijim, cum o păstrăm și o transmitem de la o generație la alta.

Ar fi foarte frumos și folositor să avem în fiecare casă din Moldova revista NATURA. Vă îndemn să vă faceți sau vă reînnoiți abonamentul pentru anul 2022.

Marcela MARDARE, scriitoare, Chişinău

CE NUME PURTĂM

Dr. Maria COSNICEANU

VLAS

Numele *Vlas*, *Vlasă* sunt forme populare ale prenumelui *Vlasie*, provenit din latinescul *Blasius*, nume gentilic la romani, explicat de specialiști dintr-un vechi adjectiv latin *blaesus*, cu sensul „peltic”, „cel care nu pronunță bine toate sunetele”. Prenumele a pătruns în onomastica creștină și e fixat în calendarul ortodox la 11 februarie (stil nou) cu forma românească *Vlasie*. Fiind răspândit în onomastica veche, prenumele respectiv este frecvent atestat și în documentele istorice din toate teritoriile românești, inclusiv în cele moldovenești și basarabene, în câteva forme: *Vlasii*, *Vlasie*, *Vlase*, *Vlasă*, *Vlasâi*: *Vlasii* Nistorian, diac, scrie act domnesc, la 1430, *Vlasie*, pitărel de Morozeni, la 1614, *Vlase* cămărașul cumpără a șasea parte din satul Dereneu ținut. Orhei, la 1628, Apostol și *Vlasă* vând părți din moșia Sipoteni, la 1676, *Vlasie* pârcălabul, la 1698 ș. a. Din sec. al XVIII-lea apare ca nume de familie în formele populare *Vlas*, *Vlasă*: *Darie Vlas* de Hârtop, la 1709, *Toader Vlasă* din satul Năpădeni, *Tudosâi Vlasâi*, *Ioniță Vlasâi* din satul Bârâiacu, la 1774, *Toader Vlasă* și *Gheorghe Vlasă*, la 1797.

Azi, în republică, cu numele *Vlas* sunt înregistrate 3347 de persoane, cu numele *Vlasă* – 115 persoane și cu numele *Vlasî* (o altă formă populară vorbită de la *Vlasă*) – 77 de persoane.

ȚÂBÂRNĂ

Numele *Țâbârnă* provine dintr-o poreclă ce are la bază cuvântul regional *țâbirină*, cu sensul „colacul fântânii, scobit din trunchi”. Numele *Țâbârnă* este atestat la 1774 în ținut. Hotin, satul Cotiujeni: *Simion Țâbârnă* și *Vasile* cumnat lui *Țâbârnă*. În ținut. Vaslui este atestat un derivat cu sufixul augmentativ *-ac*: *Savin Țibârnacu*. În ținut. Dorohoi: *Neculai Țâbârnă* și *Gheorghe Țâbârnă*.

Azi, în republică, cu numele *Țîbîrnă* sunt înregistrate 189 de persoane, cu forma *Țâbârnă* – 9 persoane.

ȘENDREA

Numele *Șendrea* este o formă a numelui *Șandru*, provenit din *Sándor*, echivalentul unguresc al prenumelui „Alexandru” (*Alecsándor – Sándor*). Numele *Șandru*, cu o serie de forme, a devenit răspândit în Ardeal și Moldova din sec. XIV-XV. În documentele moldovenești este atestat începând cu a. 1398 (*Șandru*, hotarul lui la Bodinți pe Pobrata) și foarte frecvent în sec. XV-XVI cu formele: *Șandru*, *Șandrul*, *Șandrea*, *Șandre*, *Șăndrea*, *Șăndrescu*, *Șendre*, *Șendrea*, *Șendrescu*, *Șendrica*, *Șendrică*, boieri în sfatul domnesc, cu funcțiile: spătar, stolnic, comis, pârcălab, hatman, vătăman, portar, ușer, hotnog ș. a. Câteva exemple: *Șandru* (*Șandrișor*, *Șendre*) de la Hotin (~ de la Tudora; ~ de la Neamț), boier, dăruit de domn cu satul Muntenii Scutași pe Siret, martor în sfatul domnesc, la 1400-1422; *Șandru* (*Alexandru*, *Șandre*, *Șendre*, *Șiandre*), pârcălab de Roman, la 1479-1520; *Șandru*, portar de Suceava (*Șăndrea*), fratele lui Ivanco, soț Mariei, sora lui Ștefan cel Mare, la 1502; *Șendrescu* (*Șăndrescul*), spătar, în sfatul domnesc, la 1554-1555 etc., etc.

Numele *Șandru*, *Șendre*, *Șendrea*, *Șendrescul* sunt atestate și în documentele basarabene: *Șandru* de Cetatea Nouă, boier din sfatul domnesc al lui Ștefan cel Mare, la 1495; *Șendre*, pârcălabul Novogradului, boier din sfatul domnesc al lui Bogdan Voievod, la 1507; *Șandru Onescu*, primul proprietar al satului Măgdicești pe Ichel, la 1529; Ana, fiica *Șendrei* (lui *Șendrea*) a vândut o parte din satul ei Tutovinești, la 1528; *Pan Șendrescul*, boier din sfatul domnesc al lui Alexandru Voievod, la 1565; *Sandul Șendre* din Onițcani, la 1774; *Apostu Șăndre*, răzeș de moșia Grecii, la 1805. De la un întemeietor sau proprietar cu numele *Șendrea* a apărut numirea satului *Șendreni*.

Azi, în republică, cu numele *Șandru* sunt înscrise 167 persoane, cu numele *Șendrea* sunt înscrise 1051 persoane, *Șandrovschi* – 54 de persoane.

Colegiul redacțional:
Alecu Reniță (redactor-șef),
Lilia Curchi, Paraschiva Mămăligă (secretar),
Petru Pascaru (designer), Ionel Căpiță,
Gheorghe Budeanu, Silvia Ursul,
Aurelian Silvestru, Sorenela Reniță,
Dinu Rusu, Sânziana Pop (săptămânalul „Formula AS”), Eugen Statnic (Germania),
Cristian Lascu („National Geographic” România),
Mihai Ogrinji („România Pitorească”),
Grigore Tinică, profesor, doctor (Iași),
Dan Hazaparu (FDDR),
Elena Scobioală, Ioana Bobână.

NATURA

Orice articol publicat în revista „NATURA” reflectă punctul de vedere al semnatarului și poate să nu coincidă cu cel al redacției.

Adresa redacției: str. S. Lazo, nr.13, or. Chișinău, 2004, Moldova
tel./fax: 23-71-49
E-mail: natura@natura.md
Pagina WEB: http//www.natura.md
Facebook.com/Natura.md

Tipar: Editura „Universul”
Tiraj: 4000 ex. Comanda: 845.

Oraşul poveştilor zidite în piatră

Cetatea Sorocii

Text şi foto: Sorenela RENIȚĂ

Amintindu-mi de paginile copilăriei, îmi apare în fața ochilor imaginea acestui oraș de pe malul drept al Nistrului, la aproximativ 170 km nord față de Chișinău, unde petreceam săptămâni întregi în perioada verii. Străbăteam colinele și văile pe arșiță, savurând răcoarea izvoarelor și a pădurilor de la periferii care-mi liniștеau inclusiv arsura zgârieturilor acumulate pe poteci, prin porțiunile cu mărăcini. Mă delectam cu fructele proaspete din livada nașilor: cireșe de tot felul, îndeosebi albe, caise mustoase, piersici cât pumnul, toate adunate direct din copaci, diverse pomușoare aproape dulci, parfumate, culese de pe arbuști și…mai degrabă acrișoare, pe atunci, în vacanțele mari, cel puțin vreo sută de probleme la matematică drept temă pentru acasă. Lista de lecturi, în schimb, niciodată nu mi se părea prea lungă. Abilități utile, însă, am dezvoltat din ambele tipuri de „exerciții”, așa cum aveau să-mi demonstreze lecțiile timpului.

Din când în când, la sfârșitul săptămânii, de obicei, ajungeam să mă plimb și în Centru, de-a lungul falezei. Mă opream peste drum de fortăreața defensivă ridicată, inițial, din lemn și pământ, la hotărârea voievodului Ștefan cel Mare, iar, ulterior, din piatră de Căsuța, astăzi Cosăuți, la dispoziția domnitorului Petru Rareș. Urmăream ba unduirile fluviului, ba grupurile turistice care și ele „curgeau” încontinuu. Uneori, mă strecuram printre siluetele lor să descopăr magia care se producea acolo, între ziduri. Intrau un pic obosite ori, uneori, chiar adormite, dar până la finalul turului, se transformau, ieșind pline de energie, zâmbind și zumzăind.

Era un fenomen des întâlnit, provocat de către pârcălabul modern și gardianul cetății, domnul Nicolae Bulat, director al Muzeului de Istorie și Etnografie din Soroca. Lesne de înțeles, vizitatorii se „dezlipeau”/ „dezlipesc” cu mare greu de acesta. În asemenea condiții, baricadarea aici, pe durata unei încercuiri, a unui atac, poate că ar fi arătat un pic altfel. Chiar și dacă s-ar fi întâmplat ca rezervele de hrană să se epuizeze, stolurile de berze ar fi avut grijă să-i salveze pe asediați de la foamete, aruncând struguri în curte. Pe lângă istoriile verificate, susținute de documente, legende precum aceasta reprezintă componente din țesătura unui astfel de loc – îi dau viață, amplificându-i, totodată, farmecul. Sau poate că e vorba de farmece, căci ne aflăm și în apropierea Dealului Romilor cu feluritele-i palate aurite, extravagante, multe îmbrăcate în marmură. Să lăsăm, totuși, glumițele deoparte…

Memorabil era peisajul ce se vedea oglindit de pe podul plutitor sau de pe celălalt mal al fluviului într-o zi cu ape liniștite și nori mici, ușor întunecați, „rupți” ca niște bucăți de hârtie. O pictură din acuarelele naturii. O poveste zidită în rocă. O poezie scrisă cu cerneala Nistrului.

* * *

Cetatea Sorocii

Zi fără soare.
Murmur de grâu.
În zori, răsare
Cetatea din râu.

Vechiul castel
picat din icoană.
Ca un drapel
sau ca o rană.

Își spumegă creasta
valul trudit.
De piatra aceasta
mulți s-au lovit.

Din oase zidită
în miezul epocii,
stă mândră înfiptă
Cetatea Sorocii.

(Nicolae Dabija)

* * *

Memorabilă era și panorama ce se deschidea din cetatea circulară, de sus (zona turnurilor), într-un an în care „schimbasem”, pentru prima dată, priveliștea de vară a orașului, pe una de iarnă, la început de ianuarie. Ninsese noaptea „mult ca-n frații Grimm”, iar dimineața, Soroca, deja îmbrăcată toată în alb, purta și năframa unei ceți dense, demnă de filme, care o făcea să pară, într-o anumită măsură, misterioasă chiar și pentru cei care o cunoșteau de ceva timp. Când se mai risipea negura sau chiar soarele cutezător își făcea cale sper noi, apăreau în vizor urmele săniuțelor trase de bunicii la fel de entuziasmați ca și cei mici, prin neaua relativ înghețată care scrâșnea sub tălpi. Amintiri înrămate de ziduri le fortărețеi.

Mai la sud de această bijuterie medievală, dacă ar fi să refac astăzi traseul pe care-l urmam atunci, aș crede că am ajuns undeva prin frumosul și autenticul Maramureș, biserica din lemn „Sfinții Martiri Brâncoveni” fiind construită în stilul caracteristic respectivei regiuni românești.

Mergând încă vreo doi kilometri, pe ruta ce duce către Chișinău, lângă segmentul de drum cu serpentine, înconjurat de arbori, un versant vertical de calcar ne atrăgea, în mod particular, atenția. Mai exact, mica „ușă” și ferestrele seculare săpate în coasta dealului, cu o poziționare și configurație aparte, la o înălțime de minim 10 m deasupra pământului – schitul rupestru al lui Bechir privind înspre epoci trecute, prezente și, cel mai probabil, viitoare.

Urcam, apoi, până la monumentul „Lumânarea Recunoștinței”. La capătul celor peste 600 de trepte parcurse înspre belvedere, ne-ntâmpina tabloul întregului oraș și împrejurimilor sale. Aici, Soroca își deschidea, cu adevărat, sufletul. Forfota oamenilor și a mașinilor rămânea în urmă, aproape inexistentă, căci poveștile ei zidite în piatră se împleteau armonios cu susurul Nistrului, freamătul copacilor, cântecul păsărilor…glasul naturii, totodată, ca un îndemn de prețuire.

P.S. Din toamna anului 2021, proiectul de restaurare al Cetății Sorocii, finanțat prin intermediul Uniunii Europene, a intrat în a doua etapă, fortăreața fiind închisă publicului larg pe durata lucrărilor.

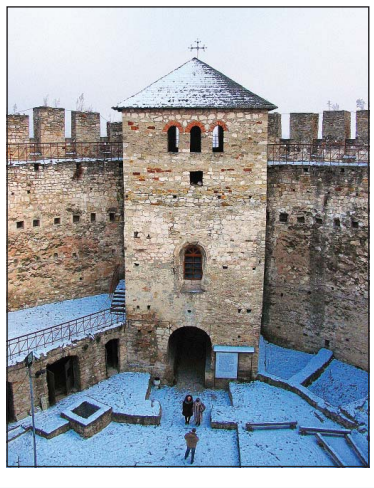

Continuă abonarea la NATURA - 2022!

Te poți abona de acasă - folosind un telefon mobil, calculator sau de la orice oficiu poștal din R.Moldova. Prețul a rămas același – 72 de lei un abonament anual pentru persoanele fizice și 144 de lei un abonament anual pentru persoanele juridice.

Ecologia – o șansă pentru mileniul trei
NATURA
Publicație de ecologie, turism și cultură
Abonează-te acum!

Indice de abonare:
PM 67805 (pers. fizice) – 6 lei/lună
PM 67804 (pers. jurid.) – 12 lei/lună
Abonarea on-line este disponibilă la adresa: www.natura.md/abonare

ISSN 1857-2677 01221
9 771857 267700